
**HENKILÖKOHTAINEN OPISKELUSUUNNITELMA
OSAAMISPERUSTEISESSA MAATALOUSALAN
PERUSTUTKINNOSSA**

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma

Visamäki, kevät 2017

Salla Säteri

VISAMÄKI

Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma

Tekijä	Salla Säteri	Vuosi 2017
Työn nimi	Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma osaamisperusteisessa maatalousalan perustutkinnossa	
Työn ohjaajat	Antti Peltola, Anita Eskola-Kronqvist	

TIIVISTELMÄ

Ammatillinen perusopetus on isojen muutosten kourissa. Ammatillinen reformi kolkuttelee ovia ja osaamisperusteisuus on tullut näkyväksi osaksi lainsäädäntöä ja siten koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten arkea. Osaamisperusteisuus vaatii uudenlaisen ajattelutavan hyväksymistä sekä ymmärrystä siitä, millainen työkalu henkilökohtainen opiskelusuunnitelma on. Työn tavoitteena on ollut laadukkaasti henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnan varmistaminen digitaalisessa ympäristössä 1.8.2015 voimaan tulleen ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaisesti Hämeen Ammatti-instituutin Mustialan yksikössä. Tutkimus toteutettiin teemahaastattelemalla eri koulutuksen järjestäjien edustajia.

Tärkeimpänä tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan todeta, että henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnassa luutuneet käsitykset ovat suurempi este kuin olemassa olevat mahdollisuudet. Ylimmästä johdosta alkaen on oltava selvillä mitä henkilökohtainen opiskelusuunnitelma tarkoittaa ja mitä se vaatii sekä organisaatiolta että opiskelijalta. Tutkimuksen mukaan opiskelija tulee saada opintojensa ja niiden suunnittelun keskiöön, objektista subjektiksi. Opettajalta henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman hyvä ja laadukas hallinta vaatii perehtyneisyyttä, hyviä ohjaustaitoja sekä tahtotilaa tehdä työtä opiskelijan parhaaksi. Digitaalinen henkilökohtainen opiskelusuunnitelma on murrosvaiheessa ja sen kehitystyössä tulee olla aktiivisesti mukana.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että henkilökohtainen opiskelusuunnitelma on laaja kokonaisuus, jonka käyttämiseksi tulee olla laadukkaat, ajantasaiset välineet sekä riittävä ammattitaito.

Avainsanat henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, osaamisperusteisuus, ammatillinen peruskoulutus, opiskelija, opettaja

Sivut 90 sivua, joista 2 sivua liitteitä

VISAMÄKI

Degree programme of rural development

Author

Salla Säteri

Year 2017

Subject of Master's thesis

Personal study plan in competence-based vocational qualifications of agriculture

Supervisors

Antti Peltola, Anita Eskola-Kronqvist

ABSTRACT

Vocational education is undergoing major changes. Reform is knocking on the door. Competence-based qualification has become a visible part of the legislation and everyday life of the VET provider and educational institutions. Competence-based qualification requires a new way of thinking and understanding, what kind of tool the personal study plan is. The aim has been to ensure a high-quality of the personal study plans in the digital environment at Häme Vocational Institute Mustiala unit after the basic vocational qualification criteria changed. The survey was made by interviewing representatives of different VET providers.

The main conclusion of the study is that outdated opinions of personal study planning are bigger obstacle than the existing possibilities. From senior management must understand what personal study plan means and what it requires from the organization as well as the student. According to the study the student should be the center of his/her studies and own his/her studies as a subject instead of the current object status. From teacher a personal study plan requires a strong educational leadership, a wide range of control skills and will to work for the best of a student. Digitalized personal study plan is in transition. The VET providers must be actively involved in their development process.

Based on the results it can be said that the personal study plan is a large entity. To use personal study plan correctly high-quality, modern requisites, as well as sufficient professional skills will be needed.

Keywords personal study plan, competence-based qualification, vocational studies, student, teacher

Pages 90 pages, appendices 2 pages

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	1
1 TUTKIMUKSEN TAVOITE.....	3
1.1. Tavoite.....	3
1.2. Tutkimuksen rajaus ja perustelu.....	3
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA.....	4
2.1. Lainsäädännön muutos.....	4
2.2. Hops ja sitä koskeva lainsäädäntö.....	6
2.3. Digitalisointi.....	6
3 TUTKINTOUUDISTUS.....	8
3.1. Perusteiden uudistaminen.....	8
3.2. Reformin vaikutus ja hops.....	9
3.3. ECVET.....	10
3.4. TUTKE2.....	12
3.5. Osaamispiste.....	13
3.6. Työelämälähtöisyys.....	14
4 HENKILÖKOHTAINEN OPISKELUSUUNNITELMA.....	17
4.1. Hops-käsitteenä.....	17
4.2. Mistä asioista hyvä hops muodostuu?.....	21
4.3. Hops:n merkitys oppimisprosessissa.....	23
4.4. Hops ja sen ohjaaminen.....	25
4.4.1. Ohjaajalta edellytettävää taitoja.....	29
4.5. Yksilöllinen opintopolku.....	32
4.6. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen.....	32
4.7. Oppimisen arviointi.....	33
4.8. Erityisopetuksessa hops:n rinnalle myös hojks.....	34
4.8.1. Henkilökohtainen opetuksen järjestämissuunnitelma (hojks).....	35
4.8.2. Mukauttaminen.....	36
5 MAATALOUSALAN PERUSTUTKINTO, MAASEUTUYRITTÄJÄ.....	38
5.1. Tutkinto ja sen muodostuminen.....	38
5.2. Ammatilliset tutkinnon osat, Maatilatalouden osaamisala.....	41
5.3. Yhteiset tutkinnon osat ammatillisessa perustutkinnossa.....	43
5.4. Vapaasti valittavat tutkinnon osat.....	44
5.5. Hämeen ammatti-instituutti Oy:n Mustialan yksikkö.....	44
6 KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN OPETUSSUUNNITELMA JA HOPS.....	46
7 HOPS:N DOKUMENTOINTI JA DIGITALISOINTI.....	49
8 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT.....	50
8.1. Aineisto.....	50
8.2. Menetelmät.....	51

8.2.1. Kirjallisuuskatsaus.....	51
8.2.2. Teemahaastattelut.....	52
8.2.3. Sähköpostikysely.....	53
8.2.4. Sisällön analyysi.....	53
8.3. Luotettavuusarviointi.....	54
9 TULOKSET.....	56
9.1. Miten toteutetaan opiskelijoiden laadukas hops?.....	56
9.1.1. Pedagoginen johtamistyö.....	56
9.1.2. Kehitystyö osana hops:a.....	57
9.1.3. Opettajan konkreettiset hops-välineet.....	60
9.1.4. Opiskelijan hops-välineitä.....	64
9.1.5. Hops:n laadinnan välineitä.....	67
9.2. Miten digitaalista hops:a käytetään eri oppilaitoksissa?.....	69
9.2.1. Mitä etuja digitaalisen hops:n käytössä on?.....	70
9.2.2. Mitä haasteita digitaalisen hops:n käytössä on?.....	71
10 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	74
10.1. Johtaminen laadukkaana hops:n edellytyksenä.....	74
10.2. Opiskelija hops-prosessin keskiöksi.....	76
10.3. Opettaja hops-prosessissa.....	77
10.4. Digitaalinen hops.....	78
11 MITEN SAATUJA TULOKSIA VOIDAAN HYÖDYNTÄÄ MUSTIALASSA?..	80
LÄHTEET.....	82

JOHDANTO

1.8.2015 tapahtuneessa perustutkintojen perusteiden uudistamisessa korostetaan ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyyttä ja osaamisperusteisuutta. Vuosina 1993 - 1994 uudistettaessa ammatillisten tutkintojen valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteita, oppimäärien, opintojaksojen sekä oppiaineiden tilalle tulivat työelämän tarpeisiin perustuvat ammatilliset opintokokonaisuudet. Jo tällöin tavoitteet ja arviointikriteerit määriteltiin osaamisena. Osaamisperusteisuus on siis ollut lähtökohtana tutkintojen toteuttamiselle noin kahdenkymmenen vuoden ajan. Kaikkien 1993 - 1994 jälkeen tapahtuneiden opetussuunnitelmuutosten yhteydessä on osaamisperusteisuutta ollut tarkoituksena viedä pidemmälle. Tarvittavien muutosten tekeminen on vienyt kansallisella tasolla aikaa. Koulutuksen järjestäjien, oppilaitosten ja opettajien ajattelumaailmamuutos tiede- ja oppiainekeskeisestä työelämän toiminnan pohjalta tapahtuvaan oppimiseen on ollut hidasta. (Kärki S-L., 2.)

2018 voimaan tuleva ammatillinen reformi edellyttää ketteryyttä hops:n laadinnassa ja päivittämisessä, jota jo nyt pitäisi oppilaitoksissa harjoitella. Opettajuus sekä toimintatavat tulevat muuttumaan reformin myötä tavalla, jota kaikki eivät vielä hahmota. Oleellista tulee olemaan, että hops:a pystyy muuttamaan nopeasti ja joustavasti.

Laissa ammatillisesta koulutuksesta on säädetty, että opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, josta käytetään tässä työssä myös lyhennettä hops, mukaan toteutetaan opetus, ohjaus sekä arviointi. Tämän lisäksi määritellään myös mahdolliset opiskelijan tarvitsemat tukitoimet. (Arvioinnin opas 2015, 37.)

Opiskelijalla tulee olla mahdollisuudet yksilöllisiin valintoihin, koskien omaa opintopolkuaan. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (hops) tulee dokumentoida ja sitä pitää täydentää koko koulutuksen ajan. (Arvioinnin opas 2015, 37.)

Ammatillisten perustutkintojen perusteissa määritellään opiskelijan opintojen laajuus ja sisältö. 1.8.2015 tapahtuneessa perustutkintojen perusteiden uudistamisessa opiskelijan vapautta valita tutkinnon sisältö omiin tarpeisiinsa nojaten laajennettiin entisestä. Opiskelija voi suorittaa tutkinnon osan esimerkiksi toisessa oppilaitoksessa tai vaikkapa ammattikorkeakoulussa.

Uudistamisen myötä opintoviikot poistuivat ja uutena opintojen suorittamisen mittarina ovat osaamispisteet. Osaamispisteet eivät enää määrittele opiskelijan opintojen kestoa vaan tutkinnon osan arviointikriteereihin perustuvaan osaamiseen joka todennetaan arvosanaksi ammattiosaamisen näytöllä.

Osaamisperusteisuus kuvaa tutkinnon suorittajan osaamista tutkinnon osittain. Ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet ilmaistaan tietoina, taitoina sekä osaamisena. Tämä osaaminen ei ole riippuvainen koulutuksen järjestämismuodosta. Erityisesti epävirallisen oppimisen ja arkioppimisen

---

tunnistaminen ja tunnustaminen osaksi tutkinnon sisältöä tulee tehdä näkyväksi. Osaamisperusteisuus edistää aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Osaamisperusteisuus parantaa tutkintojärjestelmän läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta sekä ymmärrettävyyttä. (Kärki S-L., 6.)

Hämeen ammatti-instituutin Mustialan yksikkö tarjoaa opetusta maatalousalan perustutkinnon maatilatalouden osaamisalassa. Tavoitteena oppilaitoksella on valmistaa monipuolisesti maatalousalaa tuntevia ja osaavia työntekijöitä sekä yrittäjiä. Monet nuoret ryhtyvät maatalousyrittäjiksi heti valmistuttuaan tai heillä on tulevaisuudessa tavoitteena ryhtyä yrittäjäksi esimerkiksi kotitalalleen.

Maatilatalouden osaamisalan opintojen laajuus on 180 osaamispistettä, joka sisältää sekä pakollisia että valinnaisia tutkinnon osia ja yhteisiä tutkinnon osia. Nämä kaikki tutkinnon osat yhdessä valmistavat opiskelijaa ammatilliseen osaamiseen ja sen näyttämiseen ammattiosaamisen näytöillä.

Hops:n dokumentoinnille on olemassa Hämeen ammatti-instituutissa SoleOps-ohjelma, mutta se on kovin jäykkä käyttöinen, sekä monimutkainen järjestelmä. Työn tavoitteena myös on pohtia, miten dokumentointi helpottuisi, jotta se palvelisi sekä opiskelijoita että opettajia parhaalla mahdollisella tavalla, helposti ja yksinkertaisesti.

Nykyinen Mustialassa käytössä oleva SoleOps ei ole toiselle asteelle tarkoitettu uuden opetussuunnitelman ja sen ohjeistusten mukainen opetussuunnitelma eikä toteutussuunnitelma. Käytännön työssä SoleOps ei ole tämän päivän vaatimukset täyttävä hops. SoleOpsiin tulisi rakentaa lisäosia, jotta se toimisi jollakin muotoa hops:na. Käytännön kokemus eri puolilla Suomea on opettanut, että SoleOps on liian jäykkä ohjelma tähän tarkoitukseen. (Eskola-Kronqvist, henkilökohtainen tiedonanto, 28.4.2016.)

Hops, sen ohjaaminen ja sisältö ovat muutoksen kourissa. Ammatillisella opetuskentällä tapahtuvat uudistukset pakottavat koulutuksenjärjestäjät muuttamaan ja pohtimaan toimintatapojaan. Osaamisperusteisuus ja sitä ohjaavat lait, asetukset sekä ohjeistukset haastavat oppilaitosten henkilökunnan ja järjestelmät. Mitä hyvä laadukkaan hops:n laatiminen vaatii oppilaitosympäristöltä sekä järjestelmiltä? Sitä pohditaan tässä opinnäytetyössä.

1 TUTKIMUKSEN TAVOITE

1.1. Tavoite

Työn tavoitteena on luoda toimintatapa ja löytää väline, joka varmistaa laadukkaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnan 1.8.2015 voimaan tulleen ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaisesti Hämeen Ammatti-instituutin Mustialan yksikössä.

Työn tarkoituksena on etsiä vastausta kysymykseen miten toimiva työkalu digitaalinen hops on ja mitä sen käyttäminen edellyttää. Samalla tutkin toimivan digitaalisen hops:n dokumentointia ja etsin tapaa joka olisi opettajille ja opiskelijoille helppokäyttöinen.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten toteutetaan opiskelijoiden laadukas henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (hops)?
2. Miten digitaalista hops:a käytetään eri oppilaitoksissa? Mitä etuja ja haasteita digitaalisen hops:n käytössä on?
3. Miten saatuja tuloksia voidaan hyödyntää Mustialassa?

1.2. Tutkimuksen rajaus ja perustelu

Tutkimus on rajattu koskemaan toisen asteen ammatillisen koulutuksen tutkinnon perusteiden mukaista henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadintaa, koska se on selkeä ja ajankohtainen aihe.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma oli aiemmin määräys. 1.8.2015 voimaan tulleen perustutkintojen perusteiden uudistamisen yhteydessä henkilökohtainen opiskelusuunnitelma kirjoitettiin lakiin 630/1998 ja asetukseen 801/2014 ammatillisesta peruskoulutuksesta. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano ammatillisessa peruskoulutuksessa 2015, 16.)

Opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen on lainsäädännön, säädösten sekä uudistettujen tutkinnon perusteiden mukaisesti monivaiheinen ja koko opintojen ajan jatkuva prosessi. Laadinnasta huolehtivien tahojen tulee olla huolellisesti perehtyneitä aiheeseen, jotta osaa toimia laadukkaasti opiskelijan oikeudet ja velvollisuudet huomioiden. Tähän tarkoitukseen tarvitaan koulutuksen järjestäjältä toimintatapa, joilla henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinta toteutetaan ja dokumentoidaan.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

2.1. Lainsäädännön muutos

Helmikuussa 2009 Opetusministeriö aloitti ammatillisen tutkintojärjestelmän kehittämishankkeen, josta käytettiin nimeä TUTKE. ”Hankkeen tehtävänä oli 1) selvittää alakohtaisesti tarpeet, lisätä ammatillisen tutkintojärjestelmän joustavuutta lisäämällä tutkinnoissa valittavissa olevien osien määrää, 2) edelliseen yhdistyen arvioida alakohtaisesti, muodostavatko alan perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot ja tutkintojen perusteissa määritellyt ammattitaitovaatimukset ja osaamistasot alan nykytarpeita vastaavan kokonaisuuden, ja jos eivät, niin miten niitä pitäisi muuttaa, 3) tehdä ehdotukset tutkintotoimikuntajärjestelmän kehittämistarpeista ja ehdotusten edellyttämistä resursseista sekä 4) tehdä ehdotukset tutkintosuoritusten arvioijien rekrytoinnin ja arviointiosaamisen kehittämistarpeista ja ehdotusten edellyttämistä resursseista. Hankkeen toteutuksessa tuli ottaa huomioon ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistuksen ja kansallisen tutkintojen viitekehyksen valmistelun eteneminen.” (Haltia, Ilola, Nyysölä, Roisko, Sallinen, 2010, 5-6.)

Tämän jälkeen Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti helmikuussa 2012 ohjaus- ja työryhmän ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmien kehittämistyötä varten, josta käytettiin nimeä TUTKE2. Työryhmän toimeksiantona oli laatia tarvittavat muutokset ammatillista koulutusta ja ammatillista aikuiskoulutusta koskeviin säädöksiin ja määräyksiin (Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän kehittäminen TUTKE 2, n.d).

Huhtikuussa 2015 Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti TUTKE3-työryhmän. Työryhmä sai tehtäväkseen laatia puitteet ammatillisen koulutuksen tutkintorakenteen ja tutkintojen kehittämiseksi sekä laatia, ohjata ja arvioida kehitystyötä etenkin ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta. Erikoisammattitutkintojen suhdetta korkeakoulututkintoihin pitää työryhmän myös arvioida. (Opetus- ja kulttuuriministeriö n.d)

Euroopan parlamentti ja neuvosto julkaisivat suosituksen kesäkuussa 2009, jossa määriteltiin suuntaviivat yhteiselle ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten eurooppalaiselle siirtojärjestelmälle. Tästä järjestelmästä käytetään termiä ECVET-järjestelmä. Tämä suositus on ollut TUTKE-työn yhtenä oleellisena osana. Tavoitteena on ollut muuttaa suomalaista ammattikoulutusjärjestelmää yhtenäiseksi, niin että Euroopan unionin sisällä tutkinnot ovat läpinäkyviä ja voidaan varmistua siitä, että ECVET-järjestelmää voidaan soveltaa kaikkiin oppimistuloksiin ja näin ollen tutkinnot olisivat siirrettävissä ja tunnustettavissa kaikkialla Euroopan unionin alueella. (Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus, annettu 18 päivänä kesäkuuta 2009, ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten eurooppalaisen siirtojärjestelmän (ECVET) perustamisesta. 8.7.2009 2009/C 155/02.)

TUTKE-työryhmien työn perusteella ammatillisen perusopetuksen lainsäädäntöä on muutettu.

Opinnäytetyön perusteena on lainsäädäntö sekä 1.8.2015 voimaan tulleiden ammatillisten perustutkintojen perusteiden muutostyön yhteydessä tulleet säädökset, määräykset, asetukset ja ohjeistukset. Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998), valtioneuvoston asetus ammatillisesta peruskoulutuksesta (811/1998), valtioneuvoston asetus ammatillisen perustutkinnon muodostumisesta (801/2014), oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013), henkilötietolaki (523/1999), julkisuuslaki (621/1999) ja hallintolaki (434/2003) ovat tärkeitä lähteitä tälle opinnäytetyölle.

Maatalousalan perustutkinnon ammatillisen perustutkinnon perusteet (2014) luovat raamit opinnäytetyölle, koska maatilatalouden osaamisalan tutkinnon sisältö on määritelty tässä asiakirjassa. Perusteissa määritellään ammatillisen osaamisen kriteerit, joita oppilaitoksen tulee noudattaa niin omassa opetussuunnitelmassa, opiskelijan henkilökohtaisessa opetussuunnitelmassa kuin opiskelijan arvioinnissa.

Arvioinnin opas (2015) antaa suuntaviivat henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimiselle. Siinä avataan opetussuunnitelma uudistuksen sisältö toteutettavalle tasolle. Arvioinnin oppaasta (2015) löytyvät tiedot mitä vaaditaan koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmalta, henkilökohtaiselta opetussuunnitelmalta sekä henkilökohtaisen opetuksen järjestämissuunnitelmalta. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on avattu Arvioinnin oppaassa (2015, 16-36). Osaamisen tunnistaminen on haastavaa, koska siinä pitää huomioida opiskelijan hankkima aikaisempi osaaminen, on se tullut millä tahansa tavalla. Osaamista opiskelijalle on voinut karttua esimerkiksi ammatillisten opintojen, lukio-opintojen, ammattikorkeakouluopintojen, yliopisto-opintojen, muiden erillisten peruskoulun jälkeisten koulutusten ja kurssien, ulkomailla suoritettujen opintojen, avoimen korkeakoulun opintojen, kansanopisto-opintojen, kansalaisopisto-opintojen, työväenopisto-opintojen, työn tai harrastustoiminnan kautta (Arvioinnin opas, 18). Osaamisen tunnustamisella aikaisempi osaaminen tunnustetaan opintoihin sisältyväksi.

Laissa ammatillisesta koulutuksesta (630/1998) on säädetty koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelman laatimisesta, että sen tulee antaa mahdollisuus yksilöllisiin valintoihin opiskelijan opintoihin liittyen. Oppilaitoksella on velvollisuus tehdä opiskelijan yksilöllisiin tavoitteisiin ja valintoihin perustuva henkilökohtainen opiskelusuunnitelma yhdessä opiskelijan kanssa. Henkilökohtaista opetussuunnitelmaa tulee päivittää koko opiskelun ajan. (Arvioinnin opas 2015, 37.) Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma on tehtävä myös niille opiskelijoille, joille on laadittu henkilökohtainen opetuksen järjestämissuunnitelma (Eskola-Kronqvist, luento 11.1.2016).

2.2. Hops ja sitä koskeva lainsäädäntö

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti suoritetaan opiskelijan opetus, ohjaus ja arviointi. Henkilökohtaisessa opetussuunnitelmassa määritellään myös opiskelijan tuen tarve. (Arvioinnin opas 2015, 37.)

Usean toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen yhteinen Tie Osaamiseen-hanke määrittelee uudistetun lainsäädännön ja tutkinnon perusteiden johdosta ajattelu- ja toimintatavan muutoksen oppilaitoksessa oleelliseksi osaksi osaamisperusteista oppimista. Hankekuvauksen mukaan opiskelijoille on perinteisesti opetettu ryhmässä samaa asiasisältöä aikasidonnaisesti. Osaamisperusteisuus lähtee siitä ajatuksesta, että opiskelijalla on jo osaamista jonka päälle tarvittavin osin hankitaan uutta osaamista. Osaamisen tunnistamista ja tunnustamista tulee tehostaa sekä varmentaa osaamisen laatu. Opiskelijalla on oltava mahdollisuus kehittää osaamistaan tavoitteidensa mukaisesti. Opiskelijalla on myös oikeus valita itselle parhaiten sopiva tapa oppia. Oppilaitoksen sisäisten rakenteiden, johtamisen sekä pedagogiikan on kehityttävä, jotta opiskelijoiden aidosti yksilölliset opinpolut mahdollistuvat. (Eweiss, sähköpostiviesti 4.3.3016.)

Laki ammatillisesta koulutuksesta (L630/1998) säätää pykälissä 19a, 20 ja 21, että koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijan opetuksen järjestämisestä erityisopetuksena sekä opintojen mahdollisesta mukauttamisesta. Oppilaitoksen tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma opiskelijalle, joka vaatii erityisopetusta. Tätä suunnitelmaa tulee päivittää koko opiskelujen ajan tai sen ajan jonka henkilökohtainen opetuksen järjestämissuunnitelma on voimassa. Pykälässä 21 (L630/1998) mainitaan, että opiskelijalla voi olla erityisiä järjestelyjä opintojensa suhteen muistakin syistä.

Yllä oleviin tietoihin nojaten, henkilökohtaisen opetussuunnitelman tulee olla helposti dokumentoitavissa siten, että kuka tahansa opiskelijaa ohjaus- ja opetusprosessissa oleva henkilö voi sitä täydentää opintojen aikana. Dokumentoinnin voi tehdä joko paperilla tai digitaalisesti. Tämän päivän vaatimukseen vastaa digitaalinen dokumentointi. Opinnäytetyössä tarkoituksena on tutustua eri oppilaitosten (muun muassa Ahlmanin ammattiopisto, Kiipula, Salpaus) digitaalisiin tapoihin dokumentoida henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja miettiä millainen ratkaisu olisi paras Mustialan käyttöön. Valmista materiaalia tähän ei ole, vaan tutkimuksen aikana käydään tutustumassa oppilaitosten erilaisiin vaihtoehtoihin.

2.3. Digitalisointi

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman digitalisointi on tärkeää, jotta opiskelijasta oleva tieto on kaikkien hänen ohjauksestaan vastaavien henkilöiden saatavilla helposti. Mikäli hops:ssa tarvittavat tiedot ovat vain yhden henkilön takana paperilla, sitä ei voi kutsua sellaiseksi suunnitelmaksi, jota kaikki voivat täydentää. Mikäli ohjaava henkilö joutuu olemaan pitkään poissa töistä tai esimerkiksi kuolee, on opiskelijoista

---

kerätyn hops-materiaalin löytäminen hankalaa, ja tämä voi vaikeuttaa opiskelijan etenemistä opinnoissa sekä rikkoa opiskelijan oikeuksia. Oppilaitoksessa voi olla tapana myös pitää hops-materiaalia kansioissa, joihin tietoja täydennetään. Tässä ongelmana on se, että tieto ei ole saatavilla helposti, kun sitä ohjaava henkilö tarvitsisi. Opiskelijan hops:a tulee pystyä täydentämään helposti, koska opiskelijalla on oikeus tutkinnon osan keskelläkin osoittaa osaamistaan jollakin tutkinnon osan osa-alueella.

3 TUTKINTOUUDISTUS

3.1. Perusteiden uudistaminen

Tutkintouudistuksessa ammatillisen koulutuksen tutkinnon suorittamistapoina säilyivät ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto sekä erikoisammattitutkinto. Nämä kaikki tutkintotyypit antavat yleisen jatko-opintokelpoisuuden yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin. Jatkokelpoisuudesta on säädetty yliopistolain (558/2009) pykälässä 37 ja ammattikorkeakoululain (351/2003) pykälässä 20. Lain ammatillisen peruskoulutuksen (630/1998) pykälässä 4 määritellään että, ”amatillisen perustutkinnon suorittaneella on laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin sekä erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito vähintään yhdellä osa-alueella”.

Tutkintouudistuksessa päällimmäisinä tavoitteina on ollut ”kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeisiin, edistää työllisyyttä ja yrittäjyyttä ja tukea elinikäistä oppimista” (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano ammatillisessa peruskoulutuksessa 2015, 13-14).

1.8.2015 tehty ammatillisten perustutkintojen perusteiden uudistaminen saa jatkoa. Istuvan hallituksen yhdeksi kärkihankkeeksi on valittu toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi. Reformin tarkoituksena on uudistaa toisen asteen ammatillinen koulutusvastaamaan tulevaisuuden osaamistarpeita sekä tehdään ammatillisen koulutuksen rahoitus- ja ohjausjärjestelmästä yhtenäinen kokonaisuus. Reformi on aikataulutettu ja valtiovarainministeriön mukaan joulukuussa 2018 reformi on valmis. (Valtioneuvosto n.d)

Reformin keskeiset muutokset:

1. Poistetaan koulutuksen päällekkäisyyksiä.
2. Poistetaan nuorten ja aikuisten ammatillisen koulutuksen raja-aidat ja kootaan koulutustarjonta, rahoitus ja ohjaus yhtenäiseksi kokonaisuudeksi opetus- ja kulttuuriministeriön alle.
3. Uudistetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjäarakenteita sekä toimintaprosesseja.
4. Uudistetaan ammatillisen koulutuksen kokonaisuutta koskeva toimintalainsäädäntö yhdistämällä nykyiset lait ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta uudeksi laiksi, jossa keskeisenä lähtökohtana on osaamisperusteisuus ja asiakaslähtöisyys. Tehdään ammatillisen koulutuksen tutkintouudistus tutkintoja laaja-alaiammalla ja erillisten tutkintojen määrää vähentämällä sekä keventämällä ja yksinkertaistamalla tutkintojärjestelmään liittyvää sääntelyä ja hallintoa. Lisäksi

uudistetaan ammatillisen koulutuksen opiskelijavalintoja ja hakupalveluja.

5. Parannetaan työttömien koulutuksen ja omaehtoisen koulutuksen työelämävastaavuutta, yhteistyötä ja synergiaa. Huomioidaan ja varmistetaan elinkeinoelämän nopeista muutostarpeista johtuva koulutustarjonta ja kehittämisspalvelut. Niitä voivat järjestää myös muut kuin nykyiset koulutuksen järjestämisluvan saaneet järjestäjät.
6. Käynnistetään koulutuksen järjestäjäverkoston kehittämisohjelma, jolla turvataan koulutuksen järjestäjäverkon palvelukykyä ja koulutuksen alueellista kattavuutta järjestäjäverkostoa uudistamalla. Koulutuksen järjestäjiä kannustetaan vapaaehtoisiin fuusioihin ylläpitäjäneutraaliteetti huomioon ottaen.
7. Uudistetaan ja digitalisoidaan koulutuksen järjestäjien toimintaprosesseja ja oppimisympäristöjä. Käynnistetään kehittämisohjelma, jonka puitteissa uudistetaan ammatillisen koulutuksen toimintaprosesseja osaamisperusteisiksi ja asiakaslähtöiseksi, tehostetaan ja joustavoitetaan koulutuksen järjestäjien toimintaa ja kevennetään hallintoa, lisätään ja monipuolistetaan työpaikalla tapahtuvaa opiskelua ja erityisesti nuorten oppisopimuskoulutusta, vähennetään työnantajille siitä koituvaa hallinnollista ja taloudellista taakkaa sekä parannetaan työpaikalla tapahtuvan opiskelun laatua. Luodaan ja otetaan käyttöön uusi koulutusoppimismalli, joka mahdollistaa joustavat polut työpaikalla tapahtuvan oppimisen edistämiseen ja tutkinnon suorittamiseen käytännönläheisesti.
8. Kehitetään ja otetaan laajasti käyttöön näitä tavoitteita tukevia digitaalisia palveluita ja oppimisympäristöjä sekä vahvistetaan opetushenkilöstön osaamista.

3.2. Reformin vaikutus ja hops

Sirkka-Liisa Kärjen esityksessä (2015) määriteltiin ammatillisen koulutuksen muutoshaasteiksi:

1. Väestömuutokset
2. Kaikkien hyvinkin erilaisten nuorten kouluttaminen ja elämisen eväiden varmistaminen
3. Työelämän muuttuvat tarpeet ja vaatimusten nousu
4. Työttömien ja työttömyysuhan alaisten ammattitaidon kehittymisen turvaaminen
5. Kasvavat odotukset koulutusta kohtaan (laatu, ammattitaitovaatimukset ja kustannustehokkuus)
6. Koulutuksen ohjausjärjestelmien muutokset
7. Kestävyysvaje ja siihen liittyvät toimenpiteet

Ammatillisen perusopetuksen muutostyön on sysännyt liikkeelle myös julkisen talouden kestävyysvaje. Toiselle asteelle kohdennetut menosäästöt vaativat merkittäviä uudistuksia ammatillisessa peruskoulutuksessa.

Vallalla olevat toimintatavat pitää uudistaa ja tätä työtä vie nykyistä voimakkaammin eteenpäin ammatillisen koulutuksen reformi. Koulutuksen ja koulutuksen järjestäjien rakenteet vaativat voimakasta uudistamista, koska rahoitus vähenee. Tarkoituksena on, että koulutuksen järjestäjät ryhtyvät tekemään entistä enemmän toiminnallista ja hallinnollista yhteistyötä. Koulutuksen vähenevien resurssien jakamisen ja kohdentumisen tulee olla entistä tehokkaampaa. Tarkoituksena on poistaa erilaisia päällekkäisiä koulutuksen järjestäjien toimintoja. (Kärki, S-L. esitelmä 22.-23.1.2015.) Jotta pystymme vastaamaan yhteiskunnan vaatimuksiin ammatillisten perusopintojen suhteen, hops on meille väline jolla voimme taata opiskelijoille erilaiset lähtökohdat ja yhteiskunnan tilanne sekä työelämän muutokset huomioiden, avaimet ammattiin.

Ammatillisen reformin myötä tulee yksi yhteinen näyttöperustainen tapa osoittaa osaaminen ammatillisessa koulutuksessa. Samalla tulee käyttöön henkilökohtaistamisprosessi, joka soveltuu kaikille ammatillisen koulutuksen asiakkaille ja asiakasryhmille. Tavoitteena on myös uudistaa opiskelijavalintaa tukemaan osaamisperusteista ja asiakaslähtöistä toimintaa. Tämä käytännössä tarkoittaa sitä, että opintojen pariin voi jatkossa hakeutua ympärivuotisesti. (Tauriainen, sähköpostiviesti 18.2.2016.) Hops tulee jatkossa olemaan erittäin tärkeä väline opiskelijan opintojen ohjaamisessa. Hops:n pitää pystyä jatkossa vastaamaan ympärivuotisen hakeutumisen ja siitä seuraavan opiskelijan henkilökohtaisen opintopolun haasteisiin. Haasteet tulevat olemaan erilaisia kuin nyt kaikkien opiskelijoiden aloittaessa yhtä aikaa opinnot.

3.3. ECVET

ECVET tulee sanoista European credit transfer system for vocational education and training, suomennettuna ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten eurooppalainen siirtojärjestelmä. Jatkossa käytän lyhennettä EVCET.

Euroopan komissio antoi 18.6.2009 jäsenmailleen ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten siirtojärjestelmää koskevan suosituksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus, annettu 18 päivänä kesäkuuta 2009, ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten eurooppalaisen siirtojärjestelmän (ECVET) perustamisesta. 8.7.2009 2009/C 155/02).

Lähtökohtana ECVET:n luomisessa on ollut oppimistuloksiin perustuva järjestelmä, jossa oppimistulokset määritellään tietoina, taitoina ja pätevyutenä. ECVET-järjestelmän tarkoituksena on helpottaa yhtenäisen kuvaustavan avulla eri maissa ja erilaisissa koulutusjärjestelmissä hankitun ammatillisen osaamisen sekä elinikäisen oppimisen tunnistamista ja tunnustamista Euroopan unionin alueella sekä sisäisesti että eri maiden välillä. Tämä vaatii koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmilta sekä tutkinnoilta läpinäkyvyyttä, jotta voidaan luottaa saatuihin oppimistuloksiin.. Tarkoituksena on helpottaa opiskelijoiden ja työvoiman siirtymistä maasta toiseen siten, että heillä jo olemassa oleva ammatillinen

---

osaaminen voidaan luotettavasti hyväksyä koulutuksen järjestäjien ja työnantajien taholta joka puolella Euroopan unionin aluetta Tarkoituksena on ollut herättää työnantajat huomaamaan, että tutkinnon suorittaneella on ammattialan erityistietoja ja -taitoja verrattuna kouluttamattomaan henkilöön. (Koulutus, Tukea koulutukselle Euroopassa ja muualla maailmassa 2016; Opetushallitus 2013; Osaamisperusteisuus todeksi 2014, 16.)

ECVET:n käyttöönotto koko Euroopan laajuudessa ei ole yksinkertaista, johtuen ammatillisen koulutuksen järjestelmien erilaisuudesta. Kuitenkin kaikki maat ovat suuntautumassa oppimistulosperusteiseen koulutukseen. ECVET-järjestelmässä on kysymys osaamisen hankkimisesta ja tunnustamisesta, ei vain pisteiden kerryttämisestä. (Kärki S-L., 2014b.)

ECVET-järjestelmän toimeenpano tehtiin Suomessa osana toisen asteen ammatillisten perustutkintojen ja ammatillisten perusteiden uudistamista, joka astui voimaan 1.8.2016. Kansallinen lainsäädäntö on muutettu vastaamaan Euroopan parlamentin ja neuvoston suositusta. (Osaamisperusteisuus todeksi 2014, 16).

ECVET-järjestelmässä keskeisenä osana ovat tutkinnot ja tutkintojen osat. Jokaisessa Euroopan unionin valtiossa maan toimivaltainen viranomainen tunnistaa ja tunnustaa arvioidut ja hyväksytyt oppimistulokset. Oppimistulosten tulee olla sellaisia, että ne voidaan kerätä tutkintoa varten, siirtää toiseen opinto-ohjelmaan tai tutkintoon. Peruseriaatteena ECVET-järjestelmässä on se, että osaamisen voi hankkia mistä vain. Koska arviointi perustuu tutkintojen ja tutkinnon osien kuvaukseen, jossa on määritelty tarvittava osaaminen ja osaamisesta saatava pistemäärä, arvioinnin voi suorittaa muutkin kuin oman oppilaitoksen opettajat. Periaatteena on, että tavoiteltu osaaminen ja osaamisen arviointi vastaavat tutkinnon perusteita. Suomessa pisteistä käytetään termiä osaamispiste. (Osaamisperusteisuus todeksi 2014, 16).

ECVET-pisteet tarjoavat täydentävää numeerista tietoa tutkinnoista eikä niillä ole itsenäistä arvoa ilman kytköstä saavutettuihin oppimistuloksiin. Jotta ECVET-pisteitä käytettäisiin yhdenmukaisesti Euroopan unionin alueella, sovelletaan käytäntöä, jonka mukaan täysipäiväisessä ammatillisessa koulutuksessa vuoden aikana suoritettavat oppimistulokset vastaavat kuuttakymmentä ECVET-pistettä (2009/C 155/02).

Suomessa on ollut hyvät lähtökohdat ottaa ECVET käyttöön ammatillisessa opetuksessa. Jo vuosia maassamme ollut käytössä järjestelmä, joka on oppimistulosperusteinen. Ammatillisten perustutkintojen tutkinnot on jaettu tutkinnon osiin ja osaamisen tunnistaminen sekä tunnustaminen ovat olleet määriteltyinä lainsäädännössä. ECVET-järjestelmään siirtyminen ei ole tuonut Suomessa tarvetta muuttaa tutkintoja, tutkintonimikkeitä, tutkintojen tai tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita eikä arviointikriteereitä. (Kärki, S-L., 2014b.)

ECVET ei edellytä samanlaisia koulutusjärjestelmiä tai tutkintoja Euroopan unioniin kuuluvissa valtioissa. Lähtökohtana on ollut se, että jokainen valtio

---

kuvaa oman järjestelmänsä ja tutkintonsa niin läpinäkyvästi ja ymmärrettävästi, että niissä saatuun osaamiseen voidaan luottaa muissa jäsenvaltioissa. Tästä syystä ei ole tarkoitusta yhdenmukaistaa ammatillisen koulutuksen järjestelmiä tai tutkintoja Euroopan unionin alueella. (Kärki, S-L., 2014b)

Hops sisältää ECVET-järjestelmän vaatimukset osaamisen tunnustamisen ja tunnistamisen osalta. Hops:ssa määritellään opiskeluaikana oppimistuloksia, jotka valmistumisvaiheessa viedään todistukseen. Hops on työkalu, jolla voidaan toteuttaa Euroopan unionin lainsäädäntöä suomalaisittain soveltaen.

3.4. TUTKE2

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 16.2.2012 ohjaus- sekä työryhmän ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmien kehitystyötä varten, joka nimettiin TUTKE2 -hankkeeksi. Ohjausryhmän tehtävänä oli toimia kehitystyön ohjaajana ja linjaajana sekä seurata työn etenemistä. Työryhmän tehtäviin kuului projektisuunnitelman laatiminen, tutkintojärjestelmän pohjaehdotusten luominen sekä ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän kehittämisen valmisteleminen säädöksiin ja määräyksiin. (Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän kehittäminen TUTKE 2, n.d.)

TUTKE2 -hankkeen yleisenä tavoitteena oli selkeyttää ammatillisesta peruskoulutuksesta ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettua lainsäädäntöä. Hankkeessa haluttiin selkeyttää etenkin tutkintorakenteen ja tutkinnon perusteiden, osaamisperusteisuuden sääntelyn ja terminologiaa koskevaa lainsäädäntöä. Tutkintojen rakenteiden selkeyttäminen sekä tutkintojen perusteiden uudistaminen oli iso osa TUTKE2 -työtä. Samalla haluttiin saada tutkinnoille parempi työelämävastaavuus sekä löytää kyky reagoida nopeasti muutoksiin, jota työelämässä ja yhteiskunnassa tapahtuu. Tutkinnoista haluttiin saada selkeitä kokonaisuuksia. Tutkintorakenteen ja tutkintojen joustavuutta haettiin myös hankkeella. (Osaamisperusteisuus todeksi 2014, 9.)

TUTKE2 -hankkeessa luotujen ehdotusten mukaisesti ammatillisen tutkinnon ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet perustuvat työelämän tarpeisiin siten, että osaamista pitää voida hyödyntää monen eri työnantajan palveluksessa sekä ottaa huomioon yksilöiden tarpeiden näkökulma. Samalla koulutusohjelma-käsite siirrettiin historiaan ja tilalle otettiin kaikissa tutkinnoissa termi osaamisala. Koulutusohjelma-termi koettiin koulukeskeiseksi ja siitä syystä paremmin osaamista kuvaava termi otettiin käyttöön. (Osaamisperusteisuus todeksi 2014, 9-10.)

Hankkeen myötä opintoviikko-termi korvattiin osaamispisteellä, koska se kuvaa paremmin opiskelijan osaamista ja on täten ECVET-järjestelmän mukainen. Periaatteen mukaisesti opiskelijan tulisi saada vuoden opinnoista kerrytettyä 60 osaamispistettä. Osaamispiste kertoo siitä, että pisteitä kertyy, kun niitä vastaava osaaminen on osoitettu. Minkäänlaista

aikamäärettä ei osaamispisteen saavuttaminen edellytä, vain osaaminen ratkaisee. 1.8.2015 voimaan tulleet TUTKE2-säädökset määrittivät uudistuksen koskemaan kaikkia opiskelijoita, eli myös jo opiskelemassa olevia. Tällöin opintoviikot korvattiin heilläkin osaamispisteillä mutta opintoviikkoja ei saa muuttaa osaamispisteiksi millään kertoimella vaan tutkinnon osan sisältö ratkaisee määrän. Ammatillisen perustutkinnon laajuudeksi määriteltiin 180 osaamispistettä. (Osaamisperusteisuus todeksi 2014, 10; Kärki, S-L. 2014c; Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano ammatillisessa peruskoulutuksessa 2015, 5)

TUTKE2 -hankkeen ohjausryhmän linjausten pohjalta laadittiin hallitukselle esitykset muutoksiksi lakiin ja asetukseen ammatillisesta peruskoulutuksesta (L 630/1998, muutokset 787/2014 ja 246/2015, A 811/1998, muutokset 799/2014 ja 329/2015) sekä vastaavasti lakiin ja asetukseen ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (L 631/1998, muutos 788/2014, A 812/1998, muutos 800/2014) (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano ammatillisessa peruskoulutuksessa 2015, 10).

Loka-marraskuussa 2014 TUTKE2 -hankkeen vaatimat muutokset ammatillisen peruskoulutuksen ja ammatillisen aikuiskoulutuksen säädöksiin ja määräyksiin vahvistettiin. Lait, asetukset ja Opetushallituksen määräykset astuvat voimaan 1.8.2015. (Opetus- ja kulttuuriministeriö n.d.) Opetushallituksen ohjeistuksen mukaisesti koulutuksen järjestäjien, opettajien ja muiden toimijoiden tehtävänä on saada uudistuksen tavoitteet todeksi ja viedä uusien tutkinnon perusteiden tarjoamat mahdollisuudet käytäntöön. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano ammatillisessa peruskoulutuksessa 2015, 5.)

3.5. Osaamispiste

Osaamispiste määrittää vain tarvittavan osaamisen ja sen laajuuden. Osaamispiste ei perustu opiskelijan tekemään työmäärään, opintoihin käytettävään aikaan tai opetuksen määrään. Kun opiskelijan osaaminen ei määrity vain oppilaitoksessa hankitun osaamisen kautta, tulee arkioppimisen ja epävirallisen oppimisen tunnistaminen ja tunnustaminen osaksi tutkintoa entistä tärkeämmäksi. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano ammatillisessa peruskoulutuksessa 2015, 15).

Asetuksen 811/1998 luvussa 2 säädetään opiskelijan arvioinnista. Ammatillisen perustutkinnon tutkinnon osien, ammattiosaamisen näyttöjen ja yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden arvioidaan käyttämällä asteikkoa T1-K3, jossa T1 tarkoittaa tyydyttävää, H2, hyvää ja K3 kiitettävää osaamista. Jos opiskelijan arviointia on mukautettu ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (630/1998) 19 a pykälän 2 momentin mukaisesti, tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten, osaamistavoitteiden tai osaamisen arvioinnin suhteen, osaaminen arvioidaan myös sanallisesti. Opiskelijan todistuksessa on oltava merkintä mukautetusta arvosanasta.

Lain 801/2014 5§:n kohdissa 4 ja viisi mainitut jatko-opintovalmiuksia tai ammatillista kehittymistä tukevat opinnot tai työkokemuksen kautta

hankittuun osaaminen voidaan arvioida asetuksen 811/1998 10§:n mukaan asteikolla hyväksyty/hylätty koulutuksen järjestäjän päätöksellä. Asetuksen 811/1998 mukaan ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tutkinnon osa arvioidaan asteikolla hyväksyty/hylätty kun se on ammatillisen perustutkinnon opiskelijan valinnainen ammatillinen tutkinnon osa tai vapaasti valittava tutkinnon osa tai sisältyy edellä mainittuihin.

3.6. Työelämälähtöisyys

Ammattiopintojen työelämälähtöisyys lähtee siitä ajatuksesta, että oppilaitoksesta tuotetaan osaavia työntekijöitä työpaikoille. Jotta opiskelijat tietäisivät mitä taitoja työelämässä tarvitaan eikä oppiminen tapahtuisi vain oppilaitoksessa, tuotiin työssäoppimisjaksot osaksi ammatillista opetusta. Ammatillisen perusosaaminen varmistaminen yhteistyössä työelämän kanssa parantaa opetuksen laatua. Kun opiskelijat käyvät oppimassa työpaikoilla voidaan varmistaa, että työelämän edellyttämä ammattipätevyys työelämään siirryttäessä hallussa. Työelämälähtöisyys tukee myös henkilöitä, jotka ovat jo työelämässä mutta heiltä puuttuu muodollinen pätevyys. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 52.)

Opiskelijalla on oikeus hyödyntää joustavasti erilaisia työelämälähtöisiä koulutuksen järjestämismuotoja opintojensa aikana. Opiskelijan hops voidaan laatia siten, että osa opiskelusta järjestetään oppilaitoksessa ja osa oppisopimuskoulutuksena. Oppisopimuskoulutuksesta opiskelija voi palata oppilaitosmuotoiseen koulutukseen, mikäli opiskelija näin haluaa. (Osaamisen hankkiminen työpaikalla ammatillisessa koulutuksessa 2015, 8.)

Kuten osaamisperusteisuuden myös työelämälähtöisyyden siemenet on kylvetty vuosina 1993 - 1994 tapahtuneissa ammatillisen koulutuksen muutoksissa (Osaamisperusteisuus todeksi 2014, 7).

Käytännön työtehtävien parissa työpaikalla tapahtuva koulutus on ammatillisen koulutuksen olennainen osa. Osaamisperusteisessa ammatillisessa peruskoulutuksessa osaaminen voidaan hankkia erilaisilla koulutuksen järjestämismuodoilla, ja koulutuksen järjestäjä päättää toteuttamistavoista. Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelijalla on mahdollisuus opiskella yksilöllisten valintojensa pohjalta, omien tavoitteidensa ja edellytystensä mukaan. Monet opiskelijat valitsevat työvaltaisia opiskelutapoja, kuten yrittäjyysopintoja, työelämäprojekteja, eripituisia ja eri tavoin aikataulutettuja työssäoppimisjaksoja, työpajaopintoja, oppisopimuskoulutusta tai näiden yhdistelmiä. Omien osaamistarpeiden arviointi, yksilöllisen opintopolun suunnitteleminen ja seuraaminen motivoivat opiskelijaa ja kannustavat tavoitteiden saavuttamiseen Työpaikalla järjestettävä koulutus on saanut hyvää palautetta opiskelijoilta, työpaikkaohjaajilta ja opettajilta, ja koulutuksen toteutustavat ovat monipuolistuneet

Työelämälähtöiseen ajatteluun vaikuttavia tekijöitä on monia. Ikäluokat ovat pienentyneet jo monen vuoden ajan. Koulutuksen järjestäjien välinen kilpailu opiskelijoista sekä rahoituksesta lisääntyy. Opiskelijoita ei enää riitä kaikkiin koulutuksiin tarpeeksi ja toisaalta halutuille aloille voi olla hankala päästä opiskelemaan. Ammatit ja niissä tarvittava osaaminen muuttuu. Emme tiedä millaisia ammatteja on tarjolla 20 vuoden kulutta emmekä tiedä millaista osaamista näissä ammateissa tarvitaan. Toisaalta uudet ammatit luovat tarvetta uudentilaisille tutkinnoille. Elinikäiseen oppimiseen oppiminen ja joustavuus työelämässä tulevat esittämään tärkeää roolia. Työntekijöiden tulee olla aina vain osaavampia ja teknisiltä taidoiltaan kyvykkäämpiä. Oppilaitosten ja työelämän yhteistyö muuttuu ja muuttaa muotoaan, vuorovaikutus ja paikallisten työvoimatarpeiden huomioiminen lisääntyy entisestään. (Järvenmäki & Kivimäki 2013.)

Kaikissa ammatillisissa tutkinnon perusteissa on vähintään yksi pakollinen ja yksi valinnainen tutkinnon osa. Pakollinen tutkinnon osa määrittää kaikille samasta ammatillisesta tutkinnosta valmistuneille saman osaamisperustan eli ammatin ydinosaamisen, jonka avulla saa laajat perusvalmiudet tutkintoalalle. Ammatilliset valinnaiset tutkinnon osat luovat saman osaamisalan opiskelijoille valmiuden suuntautua eri tavoin työelämän hyvinkin erikoistuneet tarpeet huomioiden. Jotta ammatillisen osaamisen olisi mahdollisimman työelämän tarpeisiin vastaavaa, valinnaisia tutkinnon osia tulee olla tarjolla runsaasti. Paikallisesti tarjottavan tutkinnon osan käyttöä kannattaa harkita, jotta voidaan vastata työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin. Yhteisten tutkinnon osien tavoitteena on varmistaa, että ammatillisen perustutkinnon ammatillisena peruskoulutuksena suorittaneilla on sellaiset tiedot ja taidot, joiden avulla he voivat työllistyä, elää osana yhteiskuntaa ja mahdollisesti hakea jatko-opintojen pariin tai vaihtaa ammattia. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 27-28.)

Hops:ssa määritellään opiskelijan työssäoppimispaikat sekä työssäoppimisen laajuus, jokaiselle työssäoppimisjaksolle erikseen. Työssäoppimista tulee olla vähintään 30 osaamispisteen verran. Opiskelija voi kuitenkin halutessaan suorittaa tutkinnosta suurimman osan työelämälähtöisesti. Opiskelijan oikeus moninaisiin yksilöllisiin opintopolkuihin tulee näkyä hops:ssa. Digitaalinen hops luo mahdollisuuden täydentää opiskelijan hops:a työpaikalla, on työskentely sitten työssäoppimista, oppisopimuskoulutusta tai opintoihin kuuluvaa muuta työskentelyä työpaikalla. Opiskelija voi työskennellessään saavuttaa osaamista jota pitää tunnistaa ja tunnustaa. Kun työpaikalla voidaan täydentää hops:a, osaamisen kertymisen myötä, voidaan oppilaitoksessa yhdessä opiskelijan kanssa pohtia ammattiosaamisen näytön ajankohtaa ja näin saada opiskelija valmistumaan nopeammin työelämän käyttöön.

Työssäoppimisella (L 630/1998, muutos 787/2014, 16 a §) ”tarkoitetaan työpaikalla käytännön työtehtävissä muutoin kuin oppisopimuskoulutuksena toteutettavaa tavoitteellista ja ohjattua koulutusta”

Valtioneuvoston asetuksen (A 811/1998, muutos 799/2014) 5 a §:n mukaan ”osaamista tulee työssäoppimisen kautta hankkia vähintään 30 osaamispisteen verran”. Työssäoppimisen määrälle ei ole asetettu ylärajaa. Työssäoppimisen tulee tapahtua oikeassa, aidossa työympäristössä. Opiskelijan yksilöllisten valintojen sekä tutkintokohtaisten seikkojen vuoksi työssäoppimisen määrä voi vaihdella (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano, 58, Osaamisen hankkiminen työpaikalla ammatillisessa peruskoulutuksessa, 7).

Jotta työpaikoilla tapahtuva oppiminen olisi tehokasta ja tutkinnon perusteet täyttävää, tarvitaan yhteinen kieli työelämän, opiskelijan ja oppilaitoksen kesken. Tämä yhteinen kieli on tutkinnon perusteet ja koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma sekä keskinäinen sopimus Näissä määritellään se, mitä opiskelijan tulee osata. Samat asiakirjat määrittävät myös työpaikalla tapahtuvaa oppimista. (Opetushallitus n.d.a; Osaamisperusteisuus todeksi 2014, 7)

Lain (L 630/1998, muutos 787/2014) 16 §:n mukaan ”koulutuksen järjestäjä sopii kirjallisesti työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta työnantajan kanssa. Sopimuksen tekemisen edellytyksenä on, että koulutustyöpaikalla on käytettävissä tutkinnon perusteiden mukaisen koulutuksen ja ammattiosaamisen näyttöjen järjestämisen kannalta riittävästi tuotanto- ja palvelutoimintaa, tarpeelliset työvälineet ja ammattitaidoltaan, koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevää henkilökuntaa, josta voidaan nimetä opiskelijan vastuullinen työpaikkaohjaaja”.

Valtioneuvoston asetuksen (A 811/1998 6 §, muutos 799/2014) 5 §:n mukaan ”työssäoppimisessa koulutuksen järjestäjän ja työnantajan sopimuksessa sovitaan osapuolten tehtävät, opiskelijan ohjauksen, oppimisen ja osaamisen arvioinnin ja ammattiosaamisen näyttöjen järjestämisestä, mahdollisista maksettavista korvauksista ja muista tarpeellisista koulutuksen ja ammattiosaamisen näyttöihin liittyvistä seikoista. Lisäksi sovitaan työpaikalla järjestettävän koulutuksen kestosta ja ajankohdasta sekä hankittavasta osaamisesta tutkinnon perusteiden mukaisesti.” Valtioneuvoston asetuksen (A 811/1998 6 §, muutos 799/2014) 5 §:n mukaisista asioista sovitaan työpaikan kanssa opiskelijakohtaisesti (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 59).

4 HENKILÖKOHTAINEN OPISKELUSUUNNITELMA

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma eli hops laaditaan opiskelijan kanssa opiskelijaa varten. Hops ei ole vain kerran tehtävä velvollisuus vaan opettajan ja opiskelijan työkalu, jolla seurataan oppimisen onnistumista ja opintojen etenemistä. Hops:a on tarkistettava ja korjattava riittävän usein. Alaikäisillä opiskelijoilla huoltajan tulee olla mukana hops-työssä ja tietoinen hops-prosessista. Paras työkalu hops on silloin kun se on lähes päivittäisessä käytössä oppimisen arvioinnin, osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen työkaluna Koska nuoret muuttuvat opintojen aikana niin henkisiltä kuin fyysisiltäkin kyvyiltään, ei ole oikeudenmukaista hakata kiveen hops opintojen alussa. Opiskelijan oikeusturvan kannalta on tärkeää, että hops:a muokataan opintojen aikana henkisen kehittymisen myötä. Opiskelijan ammatilliset haaveet opintojen alussa 15-16-vuotiaana voivat olla täysin erilaiset kuin vuoden kahden kuluttua. Opiskelijan käsitys tutkinnon osien sisällöstä tai työllistymisestä myös vaikuttavat hops:an

4.1. Hops-käsitteenä

Ajatusmalli opiskelun suunnittelemisesta voidaan paikantaa 1900-luvun alkupuolelle, joten ilmiönä se ei ole uusi. 1900-luvun alkupuolella kasvatustieteilijä John Dewey nosti aiheen esille. 1980-luvulla Yhdysvalloissa Malcom Knowlesin toimesta kehiteltiin oppimissopimus, joka on toiminut hops:n esikuvana. (Annala, 2007.) Tiimiakatemia (2014) mukaan oppimissopimuksella tarkoitetaan sitouttavaa kehittämissuunnitelmaa, joka lähtee henkilön oman osaamisen kehittämiseen. Oppimissopimuksessa omaa opinpolkua tarkastellaan menneen, nykyisyyden sekä tulevan kautta. Oppimissopimuksessa sovitaan konkreettisesti miten asetetut tavoitteet saavutetaan ja mahdolliset haasteet ylitetään. Oppimissopimus tehdään itselle yhdessä muiden oppimiseen liittyvien henkilöiden kanssa. Kun jokin asia on sovittu, ei vain suunniteltu, tapahtuu innostumista ja sitoutumista omista tarpeista lähtien. Sopimuksen ja suunnitelman ero on siinä, että usein suunnitelmaa ei toteuteta, mutta sopimusta pääsääntöisesti noudatetaan.

Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (1314/1992, §3) on vuonna 1992 tuonut termin hops suomalaiseen opetus ja ohjaus käsitteistöön. Hops:n alkuperäisenä tarkoituksena on ollut tukea opiskelijan itseohjautuvuutta siten, että opiskelijalla tapahtuisi syvällistä oppimista reflektion vaikutuksesta (Ansela, Haapaniemi & Jäntti 2006, 22). Hops lähtee samanlaisesta näkökulmasta kuin oppimissopimus. Opiskelijoiden erilaiset oppimistarpeet ja erilaiset taustat on huomioitava. (Annala 2007.)

Hops voi tarkoittaa henkilökohtaista opinto-, opiskelu-, opetus- tai oppimissuunnitelmaa. Se kuka ja mistä näkökulmasta tarkastelee hops:a voi vaikuttaa käytettävän sanan sisältöön. Ammatillisessa perusopetuksessa on valittu käyttöön henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa yksilökohtaiset tarpeet on muunnettu tavoitteiksi hyödyntäen opetussuunnitelman tuomia mahdollisuuksia. (Ansela ym. 2006, 20-21.)

Hops-termiä käsiteltäessä on tarpeen ottaa huomioon kaksi käsitettä: henkilökohtaistaminen ja yksilöllistäminen. Annalan (2007) mukaan yksilöllistäminen tarkoittaa yksilöllisiä opintopolkuja opetuksen pysyessä samana. Henkilökohtaistamisella puolestaan tarkoitetaan oppimisprosesseja ja ammatillisen kehittymisen varmistamiseen liittyviä prosesseja. Nykytilanteessa hops lähtee yksilöllisistä opintopoluista mutta taustalla on myös ajatus henkilökohtaistamisen tarkoituksesta.

On olemassa kaksi erilaista hops-tyyppiä, joilla hops:a on määritelty. Toinen tyyppi on rajattu ja toinen tyyppi on avoin. Nämä kaksi erilaista hopsin määritelmää eivät kuitenkaan ole toisiaan poissulkevia. Rajattu hops ymmärretään suppeampana, lomakemuotoisena hops:na. Rajattu hops edesauttaa opiskelijaa näkemään opintojen tutkintorakenteen ja opintoihin kuuluvan pakollisuuden ja valinnaisuuden. Suppeassa hops:ssa valittavat tutkinnon osat valitaan suoraan tähän tarkoitukseen tehdyllä ohjelmalla (Mustialassa SoleOps). Rajattu hops on enemmänkin tarkistuslista, joka oikein käytettynä auttaa hahmottamaan opintojen kokonaisuuden ja laajuuden sekä seuraamaan opintojen etenemistä. (Penttinen, Skaniakos, Ansela & Plihtari n.d., 7.)

Toteutus, jossa opiskelija voi laajasti pohtia omaa opiskelupolkuun erilaisten kysymysten kautta, on avoin hops. Avoimessa hops:ssa pohditaan opiskelijan taustaa, aikaisempia opintoja, miksi on hakeutunut näihin opintoihin, mitä toiveita ja odotuksia opiskelijalla on opintojen suhteen. Avoin hops huomioi opiskelijan kokonaisvaltaisesti kehittyvänä yksilönä. Avointa hops:a tehdessään opiskelija joutuu miettimään omia motiivejaan opiskeluun ja perustelemaan tekemiään ratkaisuja. Avoin hops tukee opiskelijan itsearviointitaitojen kehittymistä. Jotta opiskelijasta voi kasvaa oman alansa asiantuntija, edellä mainittujen asioiden reflektointi on oleellinen seikka. (Penttinen ym. n.d., 7.)

Organisaatiotason linjaukset vaikuttavat siihen millainen hops-kulttuuri oppilaitoksessa on. Käytännössä hops on usein edelleen suorituskeskeinen ja ohjauskeskusteluja ei juuri käydä. Hops voi olla myös rajatun ja avoimen hopsin yhdistelmä, jossa käydään keskusteluja tietyissä ennalta sovituissa kohdissa. (Penttinen ym. n.d., 7.)

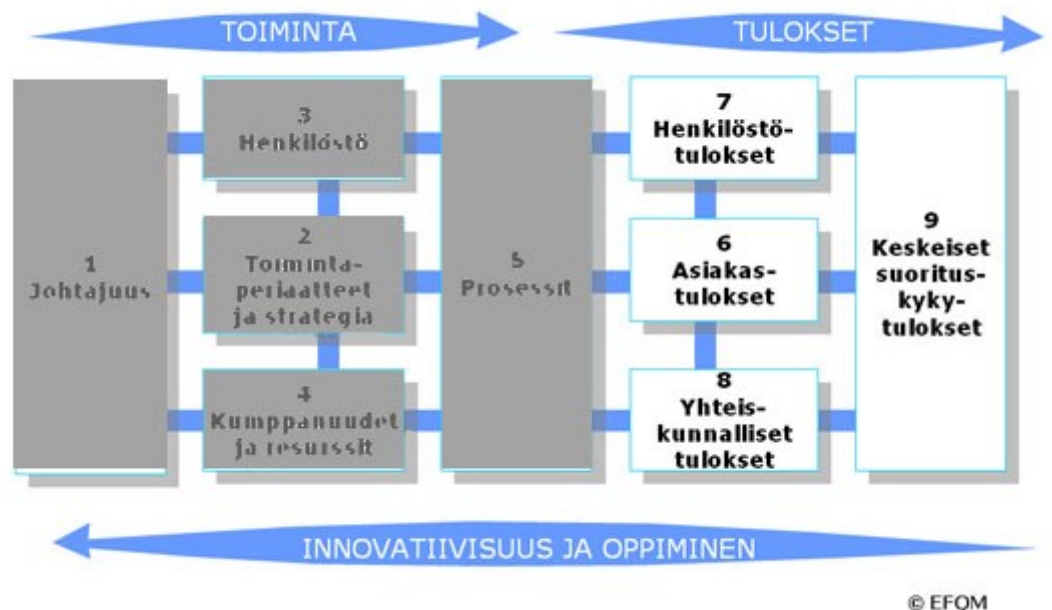
Lain ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998, 787/2014) pykälässä 29 säädetään opiskelijan ohjauksesta seuraavasti: ”Opiskelijalla on oikeus saada opetusta ja ohjausta, joka mahdollistaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen.” Samaisen lain pykälässä 29a säädetään henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimisesta: ”Koulutuksen järjestäjän tulee laatia yhdessä opiskelijan kanssa opiskelijan yksilöllisiin tavoitteisiin ja valintoihin perustuva henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jota päivitetään opiskelun aikana”. Pykälässä 14 on säädetty, että koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelma tulee olla luotuna siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin valintoihin opinnoissa.

Jotta hops saadaan laadittua onnistuneesti, edellytyksenä on selkeä ja toimiva koulutuksen järjestäjän laatima opetussuunnitelma (Ansela ym. 2006, 22).

Maatalousalan perustutkinnossa on runsaasti mahdollisuuksia valinnaisten tutkinnon osien suhteen. Koska kaikkea ammatillisen perustutkinnon perusteissa olevia tutkinnon osia ei ops:an voida sisällyttää, joudutaan tekemään valintoja siitä mitä opintoja oppilaitos tarjoaa. Opetustarjonnan suhteen tehdyt valinnat kuvastavat oppilaitoksen profiilia erityisesti ulkopuoliselle lukijalle (Hannula 2015, 33).

Laadukkaana hops:n laatiminen vaatii myös asiakasnäkökulman huomioimista. Asiakaslähtöisyys tarkoittaa käytännössä ammatillisessa koulutuksessa asiakkaiden (opiskelijoiden ja työelämän) tarpeiden tunnistamista. Opiskelijoiden ja työelämän tarpeista lähtevä tuotteiden (hops) ja palveluiden (hops-keskustelut) kehittäminen on asiakaslähtöisyyden ytimessä. Asiakastuloksia tulee seurata ja analysoida, jotta jatkuva parantaminen on mahdollista hyödyntää kokonaisuudessaan. Saatujen tulosten pohjalta toiminnan parantaminen sekä uusien tavoitteiden asettaminen ovat kehitystyön ydintä. (Opetushallitus. n.d.b.)

Itsearviointia varten on luotu erilaisia valmiita viitekehyksiä, kuten esimerkiksi EFQM -malli, CQAF -malli tai CAF -malli. Valmis malli mahdollistaa vertailun muiden koulutusorganisaatioiden kanssa. Mallia on myös mahdollista muokata tai yhdistää erilaisia malleja toisiinsa, koulutuksen järjestäjän tarpeita paremmin vastaaviksi. (Opetushallitus. n.d.b.)

Kuva 1. EQFM-malli. (Opetushallitus n.d.b Itsearviointimalleja.)

Itsearviointimenetelmän, kuten EFQM-mallin (European Foundation for Quality Management) (kuva 1) avulla, koulutuksen järjestäjä pystyy tunnistamaan vahvuutensa ja parantamisalueensa eri osa-alueilla. EFQM-malli myös vastaa kysymykseen: Miten hyvin koulutuksen järjestäjän toiminta ja tulokset vastaavat erinomaisen organisaation tunnuspiirteitä. EFQM-mallia voidaan käyttää myös koulutusorganisaation johtamisjärjestelmän viitekehyksenä tai yksittäisten kehittämisalueiden tunnistamiseen. (Opetushallitus n.d.b Itsearviointimalleja.)

Koulutuksenjärjestäjän tulee tarkastella toimintaansa ketjuna, jolla tuotetaan lisäarvoa asiakkailleen, opiskelijoille. Toiminnan prosessimittarit voivat kohdistua joko tehokkuuteen tai tuloksiin. Laadun tuottaminen eri prosessien rajapinnoilla on usein koulutusorganisaatioissa kriittinen piste. Koulutuksenjärjestäjän oppimista tuloksien perusteella osoittaa esimerkiksi se, miten hyvin organisaatio on käyttänyt tuloksia toimintansa edelleen kehittämisessä. (Opetushallitus n.d.c)

Digitaalisen hops:n prosessimittareita:

1. Palautekyselyt opiskelijoille
2. Palautekeskustelut opiskelijoiden kanssa
3. Itsearviointi opettajille digitaalisen hops-alustan käytettävyydestä
4. Keskustelu ja kehittäminen opettajien kesken

Toiminnan arvioinnin huonona puolena, jos näin haluaa ajatella, on se, että aina ei saa haluamaansa tulosta. Tästä syystä toiminnan arviointi onkin äärimmäisen tärkeää. Vain sitä mitä on mitannut, voi todellisuudessa kehittää. Me emme voi tietää mikä on asiakaskunnan tarve tai kokemus jostakin asiasta, jos me emme sitä kysy.

Martinsuon ja Blomqvistin mukaan (2010, 3-4) prosessien mallintaminen sekä uudistaminen ovat jo 1970-luvulta saakka olleet keskeinen keino tuloksellisuuden kehittämisessä. Prosessi tarkoittaa tapahtumaketjua, jossa käytetään resursseja, jotka asiakkaan saaman lisäarvon eteen. Tuloksellisuus tarkoittaa erilaisissa organisaatioissa erilaisia asioita, joten termi tulee määrittää omien päämäärien lähtökohdasta. Toiminnan kehittämisen prosessien avulla tulee olla päämääräsuuntautunutta. Kaikkia prosesseja ei kannata kerralla uudistaa vaan valita selkeitä kehittämiskohteita.

Hops-prosessina tulee kuvata niin, että kaikki hops:n parissa toimivat ymmärtävät prosessin (Eweiss, haastattelu 22.4.2016). Jotta prosessi on toimiva ja sitä voitaisiin kehittää, kannattaa tehdä nykyisen toimintamallin prosessin kuvaus ja sen lisäksi tavoiteprosessin kuvaus. Tavoiteprosessi on ihannekuva, jonka avulla huomataan konkreettiset muutostarpeet suhteessa nykyiseen prosessiin. Tavoitteena tavoiteprosessilla on parantaa tulosta, joka ammatillisessa oppilaitosmaailmassa tarkoittaa opiskelijoiden tutkinnon osien suoritusnopeutta sekä opintojen valmistumisnopeutta ja keskeyttämisprosenttia. (Martinsuo & Blomqvist 2010, 4.)

Hops-prosessin toiminnalle ja tuloksellisuudelle on tärkeää, että sitä johdetaan ja ohjataan oikeilla tavoilla. Koulutuksen järjestäjän tulisi asettaa hops-prosessille tavoitteet, jotka lähtevät tavoitteista. Hops-prosessista saatavaa palautetta tulisi hyödyntää aktiivisesti kehitystyössä. Tieto siitä, että saavutettiin tavoitteet, ei riitä. Pitää pohtia myös sitä toimiiko prosessi odotetulla tavalla ja vastaako se asetettuja tavoitteita. Jotta prosessista saadaan irti paras mahdollinen, kannattaa prosessin toteutumisen hyväksi asettaa kannustimia sekä palkintoja. Kannustimien ja palkintojen avulla voidaan hops-prosessia ohjata johdon taholta. Tämä kuitenkin vaatii oikein asetettuja tavoitteita sekä tarkoituksenmukaista tulosten mittaamista ja seuranta. Hops-prosessin tämän hetkistä tilaa kannattaa verrata päämääriin. Kun hops-prosessi on analysoitu sekä kehittämiskohteet tunnistettu, tavoiteprosessimallin avulla voidaan luoda ihannetilä, jota lähdetään pilotoimaan. Pilotointivaiheessa tavoiteprosessiin voidaan tehdä havaittuja muutoksia, jos sellaiseen havaitaan tarvetta. Kun uusi hops-malli otetaan käyttöön, tarkoittaa se sitä, että kaikki vanhat toimintamallit korvataan uusilla malleilla, joita tulee jokaisen noudattaa. Hops-prosessin toimivuuden takaamiseksi, nimetyn henkilön tulee olla vastuussa prosessista. (Martinsuo & Blomqvist 2010, 5-7.)

4.2. Mistä asioista hyvä hops muodostuu?

Johanna Annalan (2007) väitöskirjatutkimuksen mukaan hops on merkityksellinen vasta kun se on liitetty kokonaisvaltaisesti pedagogiseen suunnitteluun ja käytäntöön. Hops saatetaan kokea ohjaavien henkilöiden taholta kuormittavaksi. Oleellista on saada ohjaavien henkilöiden rooli sellaiseksi että se on oleellinen osa työnkuvaa sekä ohjauksesta pidetään koko organisaatiossa kiinni.

Hopsia ei siis kannata tehdä vain siksi että sellainen pitää olla, vaan sen tulee olla opiskelijan ja oppilaitoksen henkilökunnan yhteinen toimiva työkalu opiskelijan valmistumisen ja tulevaisuuden hyväksi.

Muutostyö, jonka laadukas hops-prosessi vaatii, tehdään osaavan koulutuksen järjestäjän toimesta oppilaitoksen johdon, opettajien ja muu henkilökunnan yhteistyönä. Kun opettajuutta ja oppilaitoksen toimintakulttuuria sekä olemassa olevaa ajattelua ja toimintaa muutetaan laadukkaana hops:n takaamiseksi, ollaan isojen asioiden äärellä, koska opettajan rooli ja työn jäsentely voivat muuttua kokonaan toisenlaiseksi kuin aiemmin. Opetustuntien määrän ja sisällön sijaan keskiöön nousee opetus ja ohjaus, jota opiskelija tarvitsee osaamisen hankkimisen tueksi. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 49.)

Pedagoginen johtaminen määritellään laajasti oppilaitoksen, oppimisympäristöjen sekä oppimisen kokonaisvaltaiseksi johtamiseksi. Pedagogiseen johtamiseen katsotaan kuuluvan laajassa katsannossa myös talouden ja hallinnon kysymykset, jotka turvaavat oppimisen edellytykset. Tästä näkökulmasta katsoen kaikki hallinnon tekemät ratkaisut ovat osa pedagogisen johtamisen kenttää. Pedagogisen johtaminen voidaan määritellä myös erityisesti ihmisten ja yhteisöjen johtamiseksi siten, että

---

johtamistyöllä edistetään sitoutumista, oppimista ja aitoa vuorovaikutusta. (Kyllönen 2011, 73-74.)

Seppo Helakorpi (2015) korostaa oppilaitoksen johtajuuden olevan jaettua johtajuutta, jossa opiskelijat sekä opettajat tekevät osan johtamisratkaisuksista.

Edellä olevan määrittelyn mukaisesti voidaan hops katsoa isoksi osaksi pedagogista johtamistyötä, koska laadukkaasti toteutetulla avoimella hops:illa edistetään opiskelijoiden ja henkilökunnan sitoutumista, oppimista ja aitoa vuorovaikutusta. Laadukas hops ehkäisee opintojen keskeyttämisiä, koska jokainen opiskelija nähdään kehittyvänä yksilönä, eikä ryhmänä joka laitetaan asemalla junan kyytiin ja otetaan ryhmänä pois kyydistä riittävän pitkän matkustamisen jälkeen.

Pedagoginen johtaminen laadukkaassa avoimessa hops:ssa vaatii johtajalta paljon. Se, että on määritelty käytettävissä olevat resurssit, ei enää riitä. Kaikkien opiskelijoiden parissa työskentelevien henkilöiden hops osaaminen tulee kyetä virittämään korkealle tasolle opiskelijan oikeuksien turvaamiseksi. Hops on sekä opiskelijan että häntä ohjaavien henkilöiden työkalu osaamisen varmistamiseksi ja valmistumisen turvaamiseksi. Työyhteisön avoimuus, vastaanottavuus, muutoskyky, kehittymishalu sekä ohjaustyön osaaminen ja halukkuus vaikuttavat hops:n laadintaan. Edellä mainittujen työyhteisön tarpeiden pedagoginen johtaminen on haastavaa mutta palkitsevaa. Johtajan tulee edistää työntekijöiden osaamista mutta hänen pitää huolehtia osaltaan oman osaamisensa ja ammattitaidon jatkuvasta kehittämisestä (Kyllönen 2011, 74). Selkeät hallinnolliset rakenteet, pienet sekä joustavat toiminnalliset yksiköt sekä vastuun määrittely ovat johtamisen kannalta tärkeitä elementtejä. (Kyllönen 2011, 150). Laadukasta hops:aa tehtäessä on tärkeää tietää kuka tekee ja mitä tekee. Työtehtävien jaosta ja määrittelyistä kirjausten tekemisestä on pidettävä kiinni.

Johtajan tulee ymmärtää olevansa osa oppivaa organisaatiota ja suljettujen ovien takaa johtaminen ei oppivassa organisaatiossa toimi. Oppiva organisaatio tulee saada toimimaan sitoutuneesti päämääränsä eteen. Tämä onnistuu johtajan luomalla toimivalla kommunikaatorakenteella. Pedagogisten prosessien, jollainen hops on, luomisessa vuorovaikutuksen laadullisuudella on merkityksensä. On kyettävä oppimaan ja uudistumaan. (Kyllönen 2011, 74.) Oleellista oppivalle organisaatiolle on tiimimäinen toiminta. Syvällinen vuorovaikutus ja synerginen toiminta mahdollistuvat vain noin 5 hengen tiimeissä. Uudenlainen toiminta oppilaitoksessa ei ole mahdollista ellei opetustyön organisointia muuteta avoimen toimintakulttuurin suuntaan. Tiimityö, reflektiivinen, kokeileva ja ymmärtävä oppiminen sekä valtuuttava, osallistuva ja jaettu johtajuus sekä jaettu asiantuntijuus ovat avainsanoja. (Helakorpi, 2015.)

Hannulan (2015, 32) väitöskirjan mukaan ops on tärkein opettajan työskentelyä ohjaava asiakirja. Koulutusorganisaatioiden, jotka toimivat julkisilla varoilla, tulee osoittaa ops:ssa miten koulutustehtävää käytännössä toteutetaan. Ops ohjaa oppilaitoksen opetus- ja kasvatustyötä. Opetus- ja kasvatustyön lisäksi ops ilmaisee koulutuksen järjestäjän ja

---

laajemmin yhteiskunnan tahtotilaa siitä, mitä ja miten opiskelijoiden tulisi oppia.

Opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelmaa laaditaan yhdessä opiskelijan, opettajien sekä muiden opintojen ohjaamisesta vastaavien henkilöiden kanssa. Hops:a tehtäessä tulee huomioida erilaiset opiskelunvalmiudet. Mikäli opiskelija tarvitsee tukea opinnoissaan, sekin tulee kirjata hops:an. Lain mukaan hops:a on päivitettävä koko opiskelujen ajan. Opiskelijan hops:n mukaisesti toteutetaan opetus sekä tarvittava ohjaus ja arviointi. Hops:ssa määritellään opiskelijan osaamisen tavoitteet, opiskelijalle soveltuvat oppimismenetelmät, tutkinnon osien suorittaminen, suoritustavat ja ajoitus sekä osaamisen arviointi. Hops:an merkitään osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Hops:ssa määritellään myös miten opiskelut etenevät osaamisen tunnistamisen jälkeen. Tiedot valinnaisista tutkinnon osista tulee löytyä myös hops:sta. Työssäoppimisista, työssäoppimispaikoista ja työssäoppimisten kestoista on löydyttävä tiedot hops:sta. Vaikka oppimisesta ei anneta tutkintotodistukseen arvosanaa, oppimisen arviointi tulee kirjata hops:an. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 65; Arvioinnin opas 2015, 37.)

Hops helpottaa opiskelijoiden opintojen etenemisen seurantaan. Hops edesauttaa opiskelijoille annettavaa henkilökohtaista ohjausta, koska siinä määritellään yhdessä opiskelijan kanssa koko opintojen ajan opintojen keskeinen sisältö. Parhaassa tapauksessa hops ehkäisee opiskelijoiden keskeytyksiä, kun opinnoilla on selkeä suunta ja tarkoitus. (Annala 2007.)

Hops:lle löytyy paljon erilaisia perusteluja. Hops antaa mahdollisuuden määritellä yksilölliset oppimistarpeet tarkasti sekä se mahdollistaa opintojen joustavuuden. Opiskelija on hops:n kautta mahdollisuus hallita paremmin opiskeluprosessiaan, koska opiskelija voi suunnitella omaa opintopolkuaan opintojen alusta lähtien. Opiskelijan sitoutuminen opintoihin voi lisääntyä hops:n kautta. Kun opiskelijalla on itsemääräämisoikeus omiin opintoihinsa hän voi oppia asioita entistä syvemmin yksilölliset tarpeet huomioiden. Yhtenä tavoitteena hops:lla on lyhentää opiskeluaikojia. Hops on opiskelijoille konkreettinen ja näkyvä toimintasuunnitelma, jonka avulla opiskelija voi kiinnittyä omien opintojensa suorittamiseen. Hops toimii myös opiskelijan oman oppimisen arvioinnin ja opiskelujen edistymisen seurannan välineenä. (Ansela ym. 2006, 21-22).

4.3. Hops:n merkitys oppimisprosessissa

Hyvin laadittu hops auttaa karsimaan päällekkäisyyksiä opinnoissa sekä suuntaamaan opiskelua (Ansela ym. 2006, 23). Maatalousalan perustutkinnon opinnoissa löytyy eri tutkinnon osissa jonkin verran päällekkäisyyttä mutta toisenlaisen haasteen opintojen etenemiselle ja hops:lle luo sulan maan kausi. Opintoja ja työssäoppimista pitää saada tehtyä sulan maan kaudella, koska muun muassa opintoihin kuuluvia peltotöitä ei voi tehdä kuin kasvukaudella. Hops:n avulla täytyy ratkoa

---

missä aikataulussa opiskelija opintoja suorittaa, jotta kasvukauden hyödyntäminen olisi maksimaalista opintojen etenemisen kannalta.

Oppilaitoksen henkilökunta on opiskelijan matkassa mukana, tukien opiskelijaa oppimispolulla. Kuten Penttinen, Skaniakos, Ansela ja Plihtari (n.d., 6) toteavat, kun opiskelija tekee omien tavoitteidensa mukaista suunnittelua opintojensa tueksi, opitut asiat eivät jää aiheesta irralliseksi tiedoksi. Ammatillisen perusopetuksen opiskelijoiden oppimisen tukemiseksi olisi tärkeää pohtia miksi hän jotakin tietoa tarvitsee. Jos opiskelijalla ei ole käsitystä siitä, mihin hän tietoa tarvitsee, sitä ei myöskään katsota hyödylliseksi oppia.

Nyky-yhteiskunnassa vallalla oleva yksilöllinen vapaus päättää omista tekemisistään on haastava monelle nuorelle, koska aiemmin käytössä olleet totut tavat tukevat opiskelijan päätöksen tekoa entistä vähemmän. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman teossa yksilöllistyminen ja henkilökohtaistuminen tarkoittavat sitä, että opiskelun tarvearviointi ja tavoitteenasettelu ovat opiskelijan vastuulla, ei enää oppilaitoksen. Kun joustavuus ja yksilöllistyminen lisääntyvät sekä opiskeleminen mahdollistuu ajasta ja paikasta riippumatta, ohjauksen tarve lisääntyy. Lisääntyvä itsemääräämisoikeus opinnoissa vaatii erilaisia tuki- ja neuvontamuotoja, jotta opiskelijat pysyvät kaiken keskellä opinnoissa mukana. Hops on hyvä väline tukemaan yksilöllisyyttä ja henkilökohtaistamista mutta se ei ole pelastusrenkas eikä siihen saa kohdistaa liikaa odotuksia. Hops itsellään ei hyödytä ketään, ilman tukiverkkoa. (Ansela ym. 2006, 23-24.)

Hops on monikerroksinen sekä oppilaitoksen että opiskelijan prosessi. Jotta opiskelija saadaan keskiöön, ohjausta antava henkilöstö on saatava sitoutettua tiiviisti ohjaukselliseen ajatteluun. (Ansala ym. 2006, 36.)

E erityisen tärkeää olisi ottaa mukaan hops:n varsinainen kohderyhmä eli opiskelijat mukaan kehitysohjelmaan. Opiskelijapalauttejärjestelmän kehittäminen, jolla kootaan tietoa opiskelijoiden hops:sta ja sen vaikutuksista on oleellista hops-kehitystyön kannalta. Opiskelijapalautteista kerättävä tieto on luotettavaa ja sitä olisi myös mahdollista käyttää opetuksen kehittämisessä. (Ansala ym. 2006, 36-37.) Hops:n yhtenä tarkoituksena on, että opettaja voi muokata omaa opetustaan opiskelijalle tai opiskelijaryhmälle sopivaksi. Perinteinen ajattelumalli, jossa opiskelija muovautuu opetukseen, ei ole enää relevanttia.

Hops liittyy oleellisesti opetuksen laatuun, koska opiskelijoiden oma käsitys oppimisestaan, on todenmukaisin koulutuksen laatua kuvaava tekijä, joka pitäisi ottaa huomioon myös opetussuunnitelmien kehittämisprosessissa. Opiskelijoilta saatu hops:a koskeva palaute on otettava vakavasti ja huomioida opiskelijan olevan keskiössä. Palautteesta saatu kehitysmateriaali pitää saada sovellettua käytännön tasolle. (Ansala ym. 2006, 37.)

OAJ:n puheenjohtaja Olli Luukkainen (Saroniemi 2016) on todennut, että osa opiskelijoista ei ponnistele opintojensa eteen taitojensa ja kykyjensä mukaisesti. Yhtenä oppilaitoksen tavoitteena tulisi Luukkaisen mukaan (Saroniemi 2016) olla oppilaiden opettamien ponnistelemaan opintojensa eteen. Se, että aina on helppoa eikä koskaan epäonnistuta ei kasvata elämään. Luukkaisen sanoman perusteella voisi ajatella, että opiskelijalle on annettava epäonnistumisen kokemuksia myös ammatillisissa opinnoissa, jotta henkistä kasvua tapahtuu. Räsänen (haastattelu 27.4.2016) mukaan tiimioppimisen menetelmällä opiskelijalle annetaan mahdollisuus niin onnistumisen kuin epäonnistumisen kokemiseen ja käsittelyyn. Epäonnistuminen ja onnistuminen ovat oppimisen tärkeä osa-alue, joka täytyy saada näkyviin hops:ssa.

Hops perustuu pitkälle opiskelijan omaan johtajuuteen. Opiskelijan on johdettava itsensä läpi opintojen erilaisten neuvojen ja mielihaluojen keskellä, johtotähtenä valmistuminen ja ammatissa toimiminen.

4.4. Hops ja sen ohjaaminen

Ohjaus on jatkuvaa, vuorovaikutteista ja tavoitteellista toimintaa, jonka tarkoituksena on tukea opiskelijaa opinnoissa sekä kasvu- ja kehitysprosessissa. Hyvässä ohjaustilanteessa jokaista opiskelijaa kohdellaan ja kunnioitetaan yksilönä. Opiskelijalla on oikeus laadukkaasti toteutettuun ohjaukseen, joka huomioi opiskelijasta lähtevät ohjaustarpeet. Opiskelijan tarpeista lähtevän ohjauksen tulee olla riittävää opiskelijan tarpeisiin nähden. Opiskelija on ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva tekijä, joka arvioi oppimistaan ja toimintaansa. Ohjauksen avulla kehitetään opiskelijan opiskeluvalmiuksia sekä edistetään opintojen eteenpäin saattamista. Hyvälaatuisella ohjauksella tuetaan nuorta elämään, koulutukseen ja uravalintoihin liittyvissä päätöksissä. Ohjauksen tarkoituksena on lisätä oppilaan ja opiskelijan itsetuntemusta, jotta hän osaa tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa sekä tukea opiskelijaa ammatillisen identiteetin kehittymisessä. Laadukas ohjaus helpottaa opiskelijan ura- ja elämänsuunnittelutaitojen muotoutumista. Toimiva ohjaus myös kiinnittää katseen tulevaisuuteen antaen valmiudet jatko-opintoihin tai työelämään kiinnittymiselle. Tasoltaan laadukas ja riittävästi annettu ohjaus kehittää opiskelijoiden kykyä aktiiviseen tulevaisuuden taitojen kehittymiselle. Hyvä ja laadukas ohjaus opettaa opiskelijoita suunnittelemaan tulevaisuuttaan ja tekemään sitä koskevia päätöksiä. Hyvä ja laadukas ohjaus myös lisää hyvinvointia ja ehkäisee syrjäytymistä. (Hyvän ohjauksen kriteerit 2014, 3-8.)

Hyvä opiskelijan ohjaus on moniammatillista tai monitoimijaista yhteistyötä. Tällä tarkoitetaan sitä, että opiskelijan ohjaustehtäviä sisältyy monen eri henkilön työnkuvaan. Ohjausta ja neuvontaa antavat opiskelijalla monet tahot. Ohjauksessa on mukana myös epävirallisia toimijoita ja verkostoja, jotka pitäisi ottaa huomioon (kuva 2). Opiskelijan ohjauksessa saattaa tulla vastaan tilanne, jossa havaitsemme kokonaisuuden olevan koordinoimaton. Ohjaavien henkilöiden tulkinnat ohjauksen ja neuvonnan perustehtävistä sekä ohjauksen tavoitteista saattavat olla selkiintymättömiä. Jokainen tekee mitä parhaakseen katsoo. Tällainen toiminta tekee

työnjaosta hankalaa ja epäselvää. Moniammatillinen verkosto on yhteistyötä mahdollistava rakenne. Pysyväisluonteisen yhteistyötoimintakulttuurin luominen opiskelijan hops-ohjauksessa on tärkeää, koska verkostoituminen samankaltaista tehtävää suorittavien tiimien yhteistyöksi edesauttaa opiskelijan opintojen suorittamista. Hops-ohjauksen verkostot saattavat olla sellaisia, että opiskelijat eivätkä työntekijät tunnista ohjauksen eri toimijoita ja palveluita. (Nummenmaa A R 2011, 178-182.)

Opiskelijaa oppimisprosessin aikana ohjaavia henkilöitä	<p>Opettaja Ryhmänohjaaja Ammatillinen ohjaaja Oppimisympäristöjen työntekijät Työssä oppimisen ohjaaja Työssäoppimispaikan henkilökunta Opinto-ohjaaja Kuraattori Terveystieteiden toimijat Koulutusohjelmapäällikkö Opintosihtööri/Opintotoimisto Kansainvälisyysvaihdon tuntijat Kirjaston henkilökunta IT-henkilökunta Opiskelijoiden vertaistuki Opiskelijan läheiset</p>
---	---

Kuva 2. Opiskelijan oppimisprosessin aikana ohjaavia henkilöitä. (Nummenmaa A R 2011, 178-182)

Opinto-ohjauksen toteuttamisen yleiset periaatteet, opinto-ohjaukseen osallistuvien tehtävät sekä työnjako ovat määriteltävä koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa. Kuvassa 2 on määritelty opiskelijan opintojen ohjaamiseen liittyviä henkilöitä, joiden rooli olisi hyvä ottaa huomioon suunnitelmaa laadittaessa. Samaisessa opetussuunnitelmassa on linjattava, miten opiskelijan ohjaus toteutetaan. Vaihtoehtoisia muotoja ohjaamiselle ovat muun muassa henkilökohtainen ohjaus, ryhmäohjaus ja opintoihin liittyvä ohjaus. Ohjaamisella lain säätäjä on tarkoittanut sekä oppilaitoksessa että työpaikoilla tapahtuvaa ohjaamista. Opintojen ohjauksessa päävastuu on opinto-ohjaajalla mutta koko oppilaitoksen ja jokaisen opettajan opetustyöhön kuuluu vastuu opiskelijan ohjaamisesta. Koulutuksen järjestäjän täytyy varmistaa henkilökunnan ohjauksellinen ammattitaito. Koulutuksen järjestäjän tulee huomioida myös työpaikkaohjaajien ohjausosaaminen. Ohjauksella tarkoitetaan opetukseen ja työpaikalla järjestettävään koulutukseen liittyvää ohjausta, joka on jokaisen opetustyöhön osallistuvan eli opettajien, muun henkilöstön ja työpaikkaohjaajien vastuulla. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 65.)

Käytännössä ammatillisessa tutkinnossa opettaja ohjaa opiskelijaa voimakkaasti, paljon opinto-ohjaajaa enemmän. Opinto-ohjaajan rooli on lähinnä opintojen tunnustamisen tekijä sekä jatko-opintoihin tai työllistymiseen valmentaja. Opinto-ohjaaja on henkilö, joka hoitaa opiskelijan kanssa opintojen vaatimaa paperityötä.

Laadukkaan avoimen hops:n kautta opettaja varmistaa opiskelijan ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen. Oppimisprosessi tulee tehdä opiskelijalle näkyväksi hops:n avulla. Opettajan ja opiskelijan tulee ymmärtää ero opiskelun ja osaamisen hankkimisen välillä. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 49.)

Koulutuksen järjestäjän vastuulla on määrittää se, millainen suunnitelma opiskelijoiden opintojen ohjauksesta tehdään. Uudistukset tai linjaukset sinällään eivät tuo uudistusta hops-käytänteisiin, vaan koko työyhteisön pitää käydä neuvotteluja hops:n merkityksellisyydestä. Työyhteisön pedagogiset arvot määrittävät sen, millaisen roolin ohjaavat henkilöt antavat sille työkentässään. Opintojen ohjaaminen on laaja kokonaisuus. Ohjausta tulee antaa opintojen alkaessa, opintojen aikana sekä opintojen päättyessä. Opintojen päättyessä työllistymiseen ja jatko-opintoihin ohjaamisen tulee olla riittävää, jotta asetetut tavoitteet saavutetaan. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 65; Annala 2007, 17.) Annalan (2007, 173) tutkimuksen perusteella ohjaustyön kuormittavuus riippuu siitä, miten hops:n ohjaaminen on sisällytetty ohjaavan henkilön työnkuvaan, esimerkiksi työaikalaskelmaan. Kuormittavuus riippuu myös siitä, miten hyvin ohjauksen sopimuksista pidetään kiinni.

Yksilöllisten valintojen tekemiseen ja niiden varmistamiseksi opiskelijan tulee saada ohjausta koko opintojen ajan. Opiskelijalla pitää olla mahdollisuus suunnitella opintopolkunsu omien tavoitteidensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Jotta opiskelija osaa miettiä omia opiskelutarpeitaan täytyy hänen saada riittävästi tietoa perustutkinnoista, perustutkintojen tutkinnon osista, valinnan mahdollisuuksista omassa ja muissa oppilaitoksissa. Opiskelijalla tulee olla kuva siitä millaisiin työtehtäviin hän valintojensa perusteella voi työllistyä. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 65.)

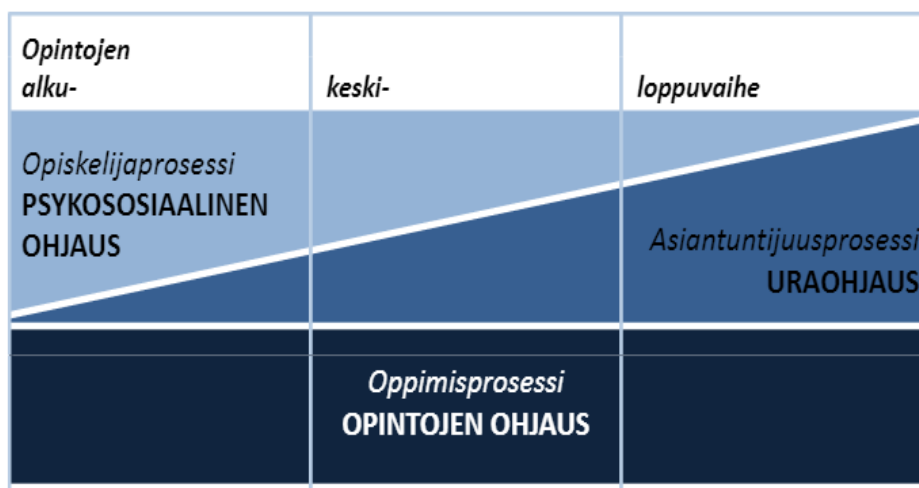
Opintojen aikana ohjausta antavia tahoja on hyvin monia. Ohjauksen luonne vaihtelee runsaasti opiskelijan tilanteen ja ohjaustarpeen sekä myös ohjaajan mukaan. Hops-prosessissa on kaksi erilaista ulottuvuutta: prosessiulottuvuus ja läsnä olemisen ulottuvuus. Prosessiulottuvuuden näkökulmasta opiskelu tapahtuu määriteltynä ajanjaksona. Ajallisuus tulee tässä näkökulmassa ottaa ohjauksessa huomioon. Läsnä olemisen ulottuvuus lähtee siitä hetkestä kun opiskelija ja ohjaaja ovat läsnä ohjaustilanteessa. Opiskelijan saama tila sillä hetkellä on merkittävää. (Penttinen ym. n.d., 7-9.)

Johanna Annalan (2007) tutkimuksessa hops:n ohjaus hyödytti opiskelijaa oppimisen, opintojen suunnittelun ja urasuunnittelun näkökulmista.

Opintojen valmistumisen näkökulma oli myös tärkeä. Annalan tutkimustyö löysi neljä erilaista opiskelijoiden suhtautumistapaa hops:an: tavoitteelliset, turvallisuushakuiset, avoimet etsijät ja rajojen ylittäjät. Tutkimuksessa havaittiin, että opintoja ohjaavan henkilön sekä opiskelijan oma toiminta säätelee hops:n ja sen ohjauksen luonnetta, määrää ja sisältöä. Oleellista onnistuneen hops:n luomisessa on, että ilmapiiri oppilaitoksessa on avoin neuvonnalle ja ohjaukselle. Mikään järjestelmä ei tee ohjauksesta toimivaa, ellei ole halua ohjaamiselle. Opiskelijan itsemääräämisoikeutta opintoihinsa tulee kunnioittaa ja ohjaavien henkilöiden tulee olla opiskelijaa varten, ei opiskelijoiden ohjaavia henkilöitä varten.

Kuten kuvasta 3 huomaamme opintojen alkuvaiheessa painottuu ohjaustyöskentelyssä opiskeluyhteisön normien omaksuminen, opiskelijaprosessi, joka käytännössä on opiskelijan psykososiaalista ohjaamista. Psykososiaalisessa ohjaamisessa opiskelijan toimintakykyä tuetaan ja vahvistetaan opiskeluympäristössään. Ohjaavien tahojen tulee huomata, että opiskelijat eivät osaa automaationa toimia tai opiskella uudessa ympäristössä. Opiskelija tulee tukea muun muassa seuraavanlaisten pohdintojen parissa: Mitä tarkoittaa opiskeleminen tässä oppilaitoksessa? Miten minusta tulee jäsen tähän opiskelijoiden ja opettajien yhteisöön? Miten opiskelija saadaan integroitua oppilaitokseen? Opiskelijaprosessin osuus ohjaustyössä pienenee opintojen etenemisen myötä ja uraohjauksen eli asiantuntijuusprosessin osuus kasvaa. Opintojen ohjaamisen eli oppimisprosessin osuuden tulisi pysyä samalla tasolla koko opintojen ajan. (Penttinen ym. n.d., 8.)

Kuva 3. Opiskelun ja ohjauksen kolme ydinprosessia. Penttinen ym. Viitattu 1.3.2016. Saatavissa http://peda.net/img/portal/2472073/hopskirja_www.pdf?cs=1326708768

Asiantuntijuuden kehittyminen tapahtuu pääsääntöisesti vähitellen opintojen aikana, kuten yllä olevasta kuvasta 3 voimme päätellä. Asiantuntijuus muodostuu tiedoista ja taidoista ja sitä tuetaan uraohjauksella. Uraohjauksella ja asiantuntijuuden kehittämisprosessilla ei tarkoiteta vain ohjausta ammatinvalintaan tai työpaikkaan. Uraohjaus tulee käsittää laajempänä kokonaisuutena joka vaikuttaa sekä oman identiteetin

---

että oman asiantuntijuuden kehittämiseen. Opintojen parissa opiskelijat usein vasta alkavat hahmottaa omia kiinnostuksen kohteitaan sekä osaamisalueitaan. Hops-ohjauksesta tulisi luoda paikka, jossa opiskelijalla on rauha käydä läpi omaa osaamistaan ja oppimistarpeitaan. Parhaimmillaan hops on opintojen punainen lanka, joka johdattaa ja tukee kasvua asiantuntijaksi. (Penttinen ym. n.d., 8.)

Kuvan 3 pohjalla on oppimisprosessi. Siitä havaitaan, että oppimista tapahtuu koko ajan. Opiskelija valitsee opintojaan opintojen alusta lähtien ja niiden kautta oppii erilaisia uusia tietoja sekä taitoja. Opintojen ohjaus antaa vastauksia opiskelijan opintoihin liittyviin kysymyksiin. Opinto-ohjaus tukee oppimisprosessia. (Penttinen ym. n.d., 9)

Kuvaa 3 katsoessa on huomioitava, että kyseessä on yleistys. Olemassa on aina opiskelijoita, joilla on jo aikaisempaa osaamista opiskeltavasta alasta opintojen tai kokemuksen kautta. Heidän henkilökohtainen opiskelun ja ohjaamisen prosessinsa eroaa yleistyksestä. Jokaiselle opiskelijalle olisi periaatteen tasolla mahdollista luoda oma yksilöllinen kaavio. Todellisuudessa näin selkeää kaaviota ei voi tehdä, vaan eri palaset lomiutuvat. Kuvion paras hyöty on erilaisten ohjaustarpeiden hahmottamisessa opintojen aikana. (Penttinen ym. n.d., 9.)

Hops-ohjauksen keskeinen tavoite on vahvistaa opiskelijan omaa aktiivisuutta ja toimintaa omien opintojen suhteen. Hyvin jäsenetty ja mietitty ohjaus ei tarkoita opiskelijoiden holhoamista vaan mahdollisuutta omien kykyjen esilletuloon. (Penttinen ym. n.d., 9)

Johanna Annala (2007, 173) mukaan hops voidaan integroida laajasti osaksi opintoja. Tällä parannetaan sekä opiskelijan että ohjaajan näkökulmasta hops-prosessia. Ohjaavien henkilöiden myönteinen suhtautuminen ja kiinnostus opiskelijoiden ohjaamiseen on positiivinen voimavara, joka näyttäytyy opiskelijoille heidän arvostuksena ja kunnioituksena. Se, että jokaiselle opiskelijalle luodaan hops ja sitä käsitellään opiskelijoiden kanssa vähintään sovituin väliajoin, vähentää häpeän ja leimaantumisen tunnetta niiden opiskelijoiden keskuudessa, jotka tarvitsevat enemmän tukea esimerkiksi opintojen hitaan etenemisen tai epävarmojen opiskelijoiden parissa.

4.4.1. Ohjaajalta edellytettäviä taitoja

Annalan (2007, 173) mukaan ohjaajan tulee olla soveltuva ja halukas ohjaustehtävään. Rakenteellinen velvollisuus ohjaamiseen ei takaa onnistunutta ohjausta. Pahimmillaan ohjaavan suhteen syntymistä ei tapahdu lainkaan.

Opiskelijoiden ohjaaminen on ihmissuhdetyötä. Jokainen hops-työtä tekevä tekee työtä omalla tavallaan. Koska elämä koostuu monista erilaisista osa-alueista (muun muassa ihmissuhteet, perhe, hyvinvointi), työelämä ei ole ainoa ohjaajaa määrittävä asia. Vaikka hops-työtä tehdään pääsääntöisesti työnä, muut tekijät vaikuttavat toimintaan. Hops:a ohjaavan henkilön ammatti-identiteetin kannalta on hyvä että hän tiedostaa oman elämänsä

---

vaikutukset ohjaamisprosessissa. Ohjaavan henkilön persoonallisuus vaikuttaa ohjaajuuteen. Tästä huolimatta ei ole yhtä ainoaa oikeaa tapaa toimia ohjaajana. Tärkeää on huomata, että erilaiset persoonat voivat olla hyviä ohjaustyössä. Tärkeä piirre ohjaajalle on tiedostaa omat persoonallisuuden piirteet, koska hops-ohjaajan persoona on keskeinen hops-työkalu. (Penttinen ym. n.d., 14-15.)

Jotta ohjaus olisi mielekästä, tulisi ohjaajan hahmottaa opiskelija elämäntilanteineen sekä opiskelijan opinnot kokonaisvaltaisesti. (Penttinen ym. n.d., 9).

Läsnä olemisen sekä kuuntelemisen taidot ovat tärkeitä etenkin hops-keskusteluissa. Opiskelijan kanssa yleensä käydään keskustelua kysymys-vastaus periaatteella tai todentamalla asioita. Hops-keskustelussa sekä ohjaajan että ohjattavan tulee päästä ääneen ja esittämään ajatuksiaan, käymään dialogia. Ryhmänohjaajalta vaaditaan samaa läsnä olemisen ja kuuntelemisen taitoa mutta ryhmän antama vertaistuki muille ryhmän jäsenille korostuu kun asioista keskustellaan ryhmänä. Hyvä ohjaaja saa aikaan yhteisöllisyyden muodostumista asioita jakamalla. (Penttinen ym. n.d, 9.)

Kun annetaan suullista palautetta, opettajalta sekä työpaikkaohjaajalta vaaditaan vuorovaikutustaitojen lisäksi kykyä kuunnella ja havainnoida opiskelijaa ja hänessä tapahtuvia reaktioita, eli dialogin perustaitoja. Hops-ohjaajalla on aina vuorovaikutusvastuu, kun hän keskustelee opiskelijan kanssa. Ohjaajan on huolehdittava siitä, että vuorovaikutus toimii. Hops-ohjaajan tulisi kyetä kertomaan opiskelijalle esimerkiksi omista ajatuksistaan opintojen suhteen sekä toiminnan tavoitteista. Siihen mitä puhutaan ja miten puhutaan, tulisi ohjaajan kiinnittää huomiota, jotta viestit menisivät perille selkeästi ja siten kuin ohjaaja on ne tarkoittanut. Hops-ohjaajan tulisi olla perillä kaiken viestintänsä (verbaalinen, non-verbaalinen) laadusta. Kuitenkin tarkoituksena ohjaustilanteessa olisi, että opiskelija itse olisi äänessä suurimman osan ajasta. Kuuleminen ja kuunteleminen ovat tärkeä osa ohjaajan taitorepertuaaria. Ohjaajan tulee olla varma, että on ymmärtänyt ohjattavan viestinnän oikein. Puhumisen ja kuuntelemisen taitojen lisäksi ohjaajan tulee vastata omista ajatuksistaan ja tunteistaan sekä teoistaan. Ohjaajan tulee osata sanoa tärkeät asiat rehellisesti. Ohjaajalla pitää olla hyvää tahtoa sekä välittämistä opiskelijoita kohtaan. Ohjaajan tulee myös kunnioittaa ohjattavaa henkilöä ja hänen persoonaansa. Jos ohjaaja näkee opiskelijan vain opiskelijana, jonka tulee opiskella ja valita tutkinnon osia, häneltä saattaa jäädä huomaamatta oleellisia opiskelijan toimintaa muuta kautta selittäviä tekijöitä. Huonoon menestymiseen opinnoissa saattaakin vaikuttaa esimerkiksi elämäntilanne tai sairaus, joka ei ole tullut muissa yhteyksissä ilmi. Opiskelijalla ei ole velvollisuutta erottaa yksityiselämänsä opiskelijana olemisesta. (Opiskelijan arvioinnin hyviä käytäntöjä 2008, 14; Penttinen ym. n.d. 14-15, 18.)

Anssi Kaarlo Koskisen haastatteleman professori Nicholas Burbulesin mukaan (Koskinen A. K., 2010) dialogi ole kokoelma sääntöjä, vaan kyse on enemmän kommunikaatiotaidoista. ”Tosielämässä dialogi ei ole

koskaan tasapuolinen, mukana on aina valta-asetelma. Dialogi on kuin hyvä tennispeli. Vuoro vaihtuu puolelta toiselle. Siinä ei kuitenkaan pitäisi olla kyse voittamisesta, vaan siitä mielihyvystä, joka tulee kun asiat loksahdavat kohdalleen”, kertoo Burbules haastattelussa. Burbulesin näkemyksen mukaan dialogi on poliittinen käytäntö, jossa dominoiva osapuoli ottaa dialogin säännöt helposti itsestäänselvyytenä. Jotta dialogi voisi kehittyä, Burbulesin näkemyksen (Koskinen A. K., 2010) mukaan tulisi keskittyä kolmeen seikkaan dialogissa: totuudellisuuteen ja vilpittömyyteen, kuuntelemiseen sekä järkevyyteen. Vilpittömyys tarkoittaa ihmisen taitoa kertoa asia niin totuudenmukaisesti kuin se on mahdollista. Kuunteleminen on aktiivista toimintaa, jossa kuuntelija ei ole passiivinen vastaanottaja. Kuuntelemisen taidolla kuuntelija saa puhujan puhumaan avoimemmin. Järkevyyden avulla ihminen on haluttu ja luotettava kumppani dialogissa. Dialogi on taito, joka opitaan. Opettaja ja opiskelijat eivät ole tasavertaisessa asemassa, opetustilanteen dialogissa valtasuhde on aina olemassa.

Burbulesin sanomalla ja toimivalla avoimella digitaalisella hops:illa on yhteys. Dialogitaitoja voi opetella ja sen avulla saavuttaa halutun tavoitteen (Wihersaari, 2011, 150).

Dialogiin liittyy oleellisena osana kohtaaminen. Jari Wihersaari (2011, 19, 117) toteaa väitöskirjassaan, että opettajan työn edellytys on oppilaan ja opettajan välinen kohtaaminen. Pelkkä substanssiosaaminen ei riitä hyvään kohtamiseen vaan opetustilanteen tulee olla vuorovaikutteinen. Dialogi on yhtäläillä vastavuoroinen tilanne kuin opetustilannekin, mutta dialogissa on aina tavoite mukana. Kohtaamisen kyvyn tulisi liittyä oleellisena osana opettajan ammattitaitoon. Kun opettajan ja opiskelijan välinen kohtamissuhde on hyvä, mahdollistaa se oppimisen eri tavalla kuin huono kohtamissuhde. Hyvä kohtaaminen motivoi opiskelijaa parempiin suorituksiin.

Hops-keskusteluja käytäessä on erotettava toisistaan tekninen ja avoin dialogi. Tekninen dialogi etsii faktoja ja se perustuu rajoittuneeseen tarkkaavaisuuteen. Teknisessä dialogissa ei todellisuudessa kuunnella toista. Teknisessä dialogissa asioiden ihmettelyä ei tapahdu, ja jos tapahtuu, se on näennäistä. Avoin dialogi puolestaan rakentuu aitoon mietiskelevään otteeseen. Aidossa dialogissa ei tarvitse heti ymmärtää keskustelussa koettua ja se vaatii rohkeutta ja kiinnostusta kohdata keskustelukumppani sellaisena kuin hän on. Avoimen dialogin avulla on mahdollista rakentaa luovaa toimintaa, jossa molempien keskusteluyhteys on todellinen. (Wihersaari, 2011, 163.) Hops-keskustelussa luovalla toiminnalla on merkityksensä, kun pohditaan opiskelijan tutkinnon osien valintoja sekä tulevaisuutta opintojen jälkeen. Avoin dialogi edesauttaa hyvän keskusteluyhteyden muodostumista opettajan ja opiskelijan välille.

Oman oppimisen ja kehittymisen suunnittelussa on perustana kysymys opiskelijan itsearviointitaidoista sekä itsetuntemuksesta. Ohjauksella tulee pyrkiä tukemaan opiskelijan itseohjautuvuuden lisääntymistä. Jotta edellä mainitut seikat saadaan varmistettua, ohjaajalla tulee olla kyky tunnistaa opiskelijan tilanne ja tuen tarve. Ohjaajan tulee ohjausta antaessaan

---

huomioida, että ohjaustilanne on samalla myös palautetilanne. Hyvä ohjaaja pystyy ottamaan vastaan myös opiskelijalta palautetta ja kehittämään toimintaansa (esimerkiksi opetusta, ohjaamista) sen pohjalta. Opiskelijalta saatavaa tietoa kannattaa hyödyntää niin opiskelijan tukemisessa kuin koulutuksen kehitystyössä. . (Penttinen ym. n.d., 10)

4.5. Yksilöllinen opintopolku

Yksilölliset opintopolut takaavat opiskelijalle ammatillisen perustutkinnon suorittamisen yksilöllisten tarpeiden lähtökohdasta. Yksilöllisiä tarpeita ovat muun muassa erilaiset oppimisen painopisteet sekä oppimismenetelmät. Yksilöllisiä opintopolkuja opiskelijoille luovat opintojen erilaistuminen. Jo se, että aikaperusteisuus on hävinnyt opinnoista ja tilalle on tullut osaamiseen perustuva määrittely, luo lähtökohdan yksilöllisille opintopoluille. Opiskelijan opinnoissa työssäoppiminen, lähiopetus, työelämä sekä muut opinnot voivat vuorotella joustavasti. (Eskola-Kronqvist, luento 10.2.2016)

Miten yksilöllisen opintopolun voi rakentaa?

Esimerkiksi:

- Lukio-opintojen kautta
- Ylioppilastutkinnon suorittamisen kautta
- Toisen ammatillisen perustutkinnon suorittamisen kautta
- Laajennetun työssäoppimisen kautta
- Tutkinnon osan ottamisella toisesta ammatillisesta perustutkinnosta, ammattitutkinnosta, erikoisammattitutkinnosta tai AMK-opinnoista.
- Laajentamalla suoritettavaa tutkintoa yli 180 osaamispisteen esimerkiksi työllistymisen takaamiseksi
- Ulkomaisten opinto- ja työjaksojen sisällyttämisen ja tunnistamisen ja tunnustamisen kautta
- Aiemmin hankitun osaamisen tunnustamisen kautta
- Omaehtoisten verkko-opintojen kautta; esimerkiksi yhteisiä tutkinnon osia koskevat sisältöjä
- Kansalais- tai kansanopiston opintojen sisällyttämisen kautta
- Opintojen tauottamisella työelämän vuoksi
- Opintojen ja työelämän vuorottelun kautta
- Oppisopimuskoulutuksen kautta
- Oppilaitos- ja oppisopimuskoulutuksen vuorottelun kautta

4.6. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Koska hops on ikään kuin kertomus opiskelijan opintojen etenemisestä, sisältöön kuuluu oleellisena osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessit.

Kun ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelijalle tunnustetaan aikaisemmin hankittua osaamista, merkitään osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan ja osaamisen hankkiminen suunnitellaan jo opitun pohjalta. Osaamisen tunnistaminen ja

---

tunnustaminen on hyvä tehdä aina ennen kyseisten tutkinnon osien toteuttamista, mutta opiskelijoille tulee antaa mahdollisuus osaamisen tunnustamiseen myös kyseisten tutkinnon osien opiskelun aikana (L 630/1998, 787/2014, 30 §).

Osaaminen sekä osaamisperustaisuus ovat käsitteitä, jotka voidaan selittää monilla eri tavoilla. (Mäkinen & Annala 2012, 130). Opetusministeriön Tutkintojen ja muun osaamisen kansallisessa viitekehyksessä (2009) osaaminen on määritelty tietojen, taitojen ja pätevyyden yhdistelmäksi. Osaaminen tarkoittaa myös laaja-alaista kykyä hyödyntää tietoja, taitoja ja pätevyyttä työelämässä sekä yhteiskunnan jäsenenä ja opintojen parissa. Osaamistavoite puolestaan määritellään viitekehyksessä toimivaltaisen elimen laatimaksi kuvaukseksi siitä, mitä henkilöltä edellytetään, jotta hänen voidaan katsoa saavuttaneen vaadittava osaaminen. Tällaisena toimivaltaisen elimen laatimana kuvauksena pidetään ammatillisten perustutkintojen, ammattitutkintojen ja erikoisammattitutkintojen perusteissa ammattitaitovaatimuksen kuvausta ja käsitettä.

Osaamisen voidaan ajatella olevan myös työntekijän kapasiteetti suoriutua määritellyistä työtehtävistä ennalta odotetun mukaisesti jolloin lopullinen tuotos määrittelee osaamistason. Osaamista voidaan kuvata myös perustuen työntekijän suorituskykyyn sekä tietoperustaan. Työntekijän muut kyvyt ja sosiaalinen rooli ovat myös osaamista. Osaaminen määrittyy sitä kautta millaiset ovat työn antamat mahdollisuudet, haasteet ja työyhteisön toiminta kokonaisuudessaan. (Mäkinen & Annala 2012, 130.)

Mäkisen ja Annalan tutkimuksessa (2012, 140-141) osaamisperustaisuus nähtiin laajoina osaamisen juonteina ja kokonaisuuksina. Opiskelijoiden erilaiset tavoitteet ja polut ovat sekä haaste että mahdollisuus sekä opettajille että opiskelijoille. Opiskelijoiden parista voidaan löytää sellaista osaamista, jota ei ole edes vielä olemassa, kun heille annetaan siihen mahdollisuus. Opiskelijat pystyvät saavuttamaan saman osaamistason opettajan kanssa tai jopa ylittämään sen. Tällöin osaamisperustainen opetussuunnitelma näyttäytyy paikkana tai tilaisuutena esittää omat kyvyt. Opiskelijoille kannattaa tarjota mahdollisimman haasteellisia tehtäviä. Näin he saavat mahdollisuuden osoittaa osaamistaan. Dynaamiseksi tulkittu osaamisperustaisuus merkitsee opiskelijoiden kannustamista löytämään omat mahdollisuutensa ja erityispiirteensä.

4.7. Oppimisen arviointi

Oppimisen arviointi ei vaikuta millään tavalla tutkintotodistuksen arvosanaan ja osaamisen arviointi tulee selkeästi erottaa oppimisen arvioinnista. Oppimista ei arvioida numeraalisesti vaan suullisesti tai kirjallisesti. Oppimisen arvioinnissa oleellista on, että opiskelijalle annetaan oppimisestaan ohjaavaa ja kannustavaa palautetta. Tätä palautetta tulee antaa niin oppilaitoksessa tapahtuvan opiskelun aikana että työssäoppimisen aikana. Koulutuksen järjestäjä ohjeiden mukaisesti oppimisen arviointi dokumentoidaan. Tässä kannattaa käyttää hyödyksi opiskelijan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa. (Arvioinnin opas 2015, 39-40.)

Oppimisen arviointiin liittyy oleellisena osana se, mitä kaikkea pidetään arvioitavina tietoina ja taitoina. Ammatillisen identiteetin kehittyminen vaatii aiemman tieto-, ajatus- ja toimintamallien täydentämistä sekä olemassa olevan ja saadun tiedon uudelleenjärjestämistä aivoissa. Jokaisella meistä on aikaisemmin kerätyn tieto- ajatus- ja toimintamalleja pohjalla, joka vaikuttaa oppimiseen. Tämän aiemman tietotaidon myötä opiskelija hahmottaa ja vastaanottaa uutta. Ammatillisuuden perusta muodostuu alan perustiedosta, joka löytyy kirjallisuudesta. Tämä perusta on helposti siirrettävissä opiskelijoille sekä on helposti mitattavissa. Käsitteellinen tieto täydentää kokemuksen kautta hankittua tietoa käytännötoiminnasta. Hiljainen tieto kehittyy käytännön ongelmatilanteissa, jolloin ongelmanratkaisutaidot sekä tiedon soveltamiskyky saavat harjoituspohjaa. Hiljaisen tiedon osaamista on vaikea muuttaa käsitteiksi, koska hiljainen tieto on usein automatisoitunutta ja intuitiivista. Sen mittaaminen on haastavaa mutta ei mahdotonta. Itsesäätelytieto, joka on oman toiminnan säätelyä, kehittämistä ja kriittistä reflektiota, on opittava, jotta opiskelija omaksuu elinikäisen oppimisen edellytyksiä. Ammatillisuus ei kehity pelkästään lisääntyvän työkokemuksen ja tiedon keräämisen myötä. Arvot, asenteet ja uskomukset vaikuttavat hiljaisen tiedon pohjalla kuten myös kyky tulkita ihmisen ja yhteisön käyttäytymistä ja normeja. Itsepohdiskelevä käytäntö vaatii oman toiminnan, oletusten ja päätösten perusteiden tutkimista ja kyseenalaistamista. Reflektoinnin avulla rutiininomaisesta suorittamisesta pyritään pois. Tämä vaatii vanhan tutun levyn soittamisen sijaan luovaa ongelmanratkaisukykyä ja toimimista omien kykyjensä äärirajalla sekä epämukavuusalueella. (Arvioinnin opas 2015, 39; Heikkinen 2014, 20-21.) Hops-keskustelu on parhaimmillaan reflektointia opiskelijan kanssa opiskelijan oppimisesta ja osaamisesta.

Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma on dokumentti johon on helppo kirjata ja johon tulee kirjata opiskelijan oppimisprosessiin liittyviä asioita, vaikka ne eivät saa osaamisen arviointiin vaikuttaa. Kun opiskelijan kanssa tulee puhetta oppimisesta ja sen kautta kertyneestä osaamisesta, on ohjaavien henkilöiden helppo tarkistaa hops:sta mitä kaikkea on jo puhuttu tai sovittu. Hops tuo tukea ja ryhtiä opiskelijan ohjaamiseen.

4.8. Erityisopetuksessa hops:n rinnalle myös hojks

Laissa ammatillisesta peruskoulutuksesta 630/1998 ja sen muutoksissa 787/2014 ja 246/2015 säädetään, että oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Erityisopetuksella lainsäätäjä tarkoittaa opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä.

Valtioneuvoston asetuksen 811/1998 ja sen muutoksen 799/2014 sekä lain 246/2015 mukaan koulutuksen järjestäjän tulee päättää opetussuunnitelmassaan erityisopetuksen toteuttamisesta ja henkilökohtaisen opiskelun järjestämistä koskevan suunnitelman laadinnasta (hojks)

4.8.1. Henkilökohtainen opetuksen järjestämissuunnitelma (hojks)

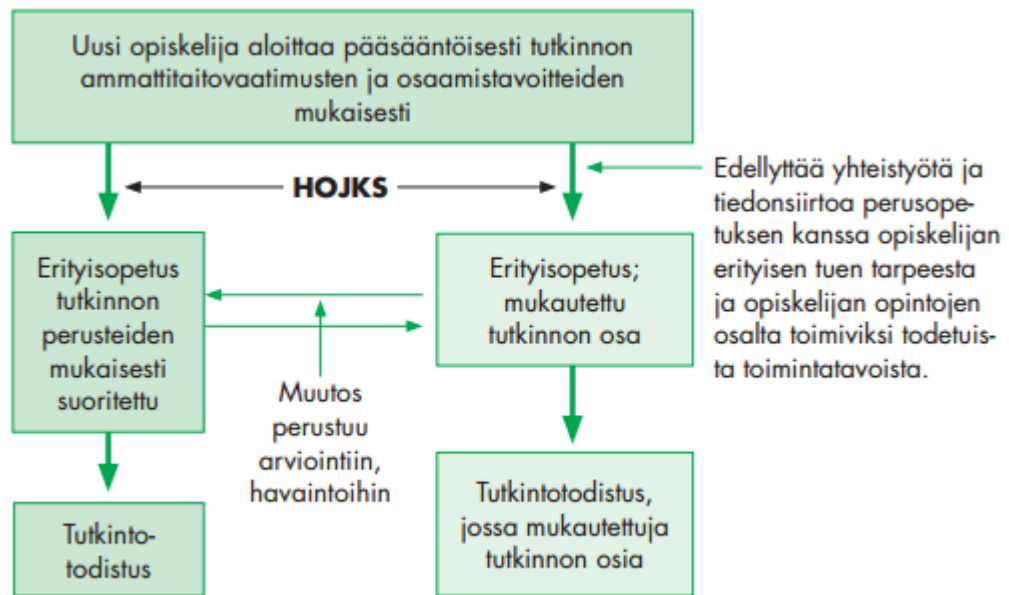
Erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle tulee aina tehdä henkilökohtainen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma (hojks). Hojks:n osana on henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Tämä tarkoittaa siis sitä, että erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalla on oltava sekä hojks että hops. hojks tulee laatia opiskelijan, alaikäisen opiskelijan huoltajan tai edunvalvojan, aikaisemman koulun edustajien sekä opettajien ja opiskelijahuollon asiantuntijoiden yhteistyönä.

Lain 329/2015 pykälän 8 mukaan erityisopetuksen piirissä olevan opiskelijan hojks:ssa tulee ilmetä:

1. tiedot suoritettavasta tutkinnosta tai koulutuksesta;
2. päätös opetuksen järjestämisestä erityisopetuksena, jos koulutusta ei järjestetä ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 20 §:n 2 momentissa tarkoitetun erityisopetuksen erityisen koulutustehtävän perusteella;
3. tieto siitä, millä edellä mainitun lain 19 a §:n 1 momentissa mainitulla perusteella opetus annetaan erityisopetuksena;
4. edellä mainitun lain 31 §:ssä tarkoitettu koulutuksen suoritus aika;
5. päätös tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden taikka osaamisen arvioinnin mukauttamisesta;
6. opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, josta ilmenee, miten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita taikka osaamisen arviointia on mukautettu sekä tiedot erityisopetuksen järjestämiseen liittyvästä pedagogisesta tuesta sekä erityisistä opetus- ja opiskelijajärjestelyistä;
7. tieto siitä, mitä edellä mainitun lain 38 §:n 1 momentissa tarkoitettuja opintososiaalisia etuja opetuksessa tai sen yhteydessä annetaan; sekä
8. tieto siitä, mitä muita henkilökohtaisia palvelu- ja tukitoimia opiskelija saa.

Kuvassa 4 on avattu sitä, miten hojks:n omaavan opiskelijan yksilöllinen opintopolku voi mennä. Opiskelijalla on erilaisia mahdollisuuksia suorittaa opinnot. Päättävöitteena kuitenkin on, että opiskelija, jolla on hojks, suorittaa ammatillisen perustutkinnon ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden mukaisesti. Kaikki opiskelijat eivät tähän kuitenkaan pysty ja heitä varten on erilaisia vaihtoehtoja.

Kuvio 7. Perustutkinnon suorittaminen erityisopetuksena

Kuva 4. Opiskelijoiden erilaiset mahdollisuudet edetä ammatillisessa peruskoulutuksessa erityisopetuksen piirissä. (Arvioinnin opas, 2015, 66).

4.8.2. Mukauttaminen

Opiskelija voidaan mukauttaa, mikäli hän ei saavuta ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden jotakin osaa vähintään T1-tasolla. Ammattitaitovaatimukset tai osaamistavoitteet sekä arviointikriteerit laaditaan mukautettuina aina alle T1-tason. Opiskelijan osaaminen arvioidaan opiskelijan henkilökohtaisiin tavoitteisiin tehtyjen mukautettujen ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden sekä arviointikriteerien mukaisesti. Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus tehdä mukautus, jos opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet sitä vaativat. Mukautetusta tutkinnon osasta tulee mukautusmerkintä tutkintotodistukseen kyseisen tutkinnon osan kohdalle. Opiskelijaa ja tämän laillista huoltajaa tai laillista edustajaa tulee kuulla ennen kuin mukautuksesta päätetään tai henkilökohtaista opetusta koskeva suunnitelma vahvistetaan. (630/1998; 246/2015; Eskola-Kronqvist, luento 12.1.2016.)

Mukauttaminen tarkoittaa ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden muokkaamista opiskelijan oppimiskykyjen mukaisiksi. Mukautusta tehtäessä on erittäin tärkeää, että kaikki opiskelijaa opettavat ja ohjaavat henkilöt tietävät mukautetut ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet. Mukautettua opiskelijaa ohjaavien henkilöiden tulee toimia mukautettujen perusteiden mukaisesti. Mukautettu opiskelija arvioidaan M1-M2-M3-tasojen mukaisesti. Tasolla M1 opiskelija tarvitsee koko ajan avustajan läsnäoloa, tasolla M3 ollaan lähellä T1 tasoa mutta siihen ei juuri yllätä. Mukautetut ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet on laadittava kaikille mukautettaville tutkinnon osille. Mukautetut ammattitaitovaatimukset ja osaamistavoitteet on laadittava myös käytössä olevan arvosana-asteikon eri tasoille. (Eskola-Kronqvist, luento 12.1.2016)

Opettaja on yleensä se henkilö, joka toteaa tarpeen opiskelijan mukauttamiselle. Opiskelijalla on velvollisuus toimittaa mahdolliset lausunnot ja dokumentit, jotka puoltavat mukauttamista. Nämä lausunnot ja dokumentit tulee toimittaa ennen mukauttamispäätöksen tekemistä. Ennen opetuksen alkamista on laadittava opiskelijan mukautetut ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit sekä mukautus tulee dokumentoida henkilökohtaisen opetuksen järjestämissuunnitelmaan. Saattaa käydä myös niin, että opiskelija oppii ja edistyy tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden mukaisesti vaikka on mukautettu opiskelija. Tällaisessa tilanteessa hänen osaamistaan arvioidaan perustutkinnon perusteissa olevien arvioinnin kriteereiden mukaisesti. Opiskelijalla on mahdollisuus suorittaa koko perustutkinto mukautettujen ammattitaitovaatimusten, osaamistavoitteiden ja arviointikriteerien mukaisesti. Opiskelija voi myös suorittaa vain joitakin tutkinnon osia mukautetusti. (Eskola-Kronqvist, luento 12.1.2016)

Mukautetun opiskelijan kohdalla tulee huomioida, ettei ammattiosaamisen näyttö jää liian kapea-alaiseksi. Mukautetun tutkinnon osan sisällöllä haetaan ensisijaisesti markkina-arvoa työelämää varten. Tästä syystä on tärkeää huomioida opiskelijan työllistymismahdollisuudet mukautusta suunniteltaessa. Mukautetulla opiskelijalla on mahdollisuus työllistyä erilaisiin tehtäviin mutta osaamisen siirtäminen erilaiseen työympäristöön voi olla haasteellista. Mukautettu opiskelija opetetaan tekemään suorituksia, joille työelämässä on kysyntää. Opiskelija opetetaan myös vahvistamaan omia vahvuuksiaan työllistymisnäkökulmasta. Tästä syystä mukautusta tehtäessä on huomioitava se, että mukautuksesta huolimatta tutkinnon osa sisältää riittävästi aineksia arviointia varten. Tarkoituksena on, että opiskelija hallitsee mukauttamisen jälkeenkin tutkinnon osan keskeiset ammattitaitovaatimukset sekä osaamistavoitteet. (Eskola-Kronqvist, luento 12.1.2016.)

Mukautetussa tutkinnon osassa ei voi olla pelkkiä yksittäisiä suorituksia, koska niiden perusteella ei synny kokonaisuutta. Mukautetun tutkinnon suorittaneet henkilöt ovat kapea-alaisia ammattilaisia. (Eskola-Kronqvist, luento 12.1.2016.) Kuitenkin opiskelija, jonka yksi tutkinnon osa on mukautettu voi pärjätä työelämässä yhtä hyvin kuin mukauttamaton, sopivan työpaikan löytämällä. Esimerkiksi autismin kirjon lievästi oirehtivat henkilöt ovat kysytyjä työelämässä ulkomailta, Suomeen tämä on vasta rantautumassa. Autismi kirjon henkilöillä voi olla haasteita esimerkiksi aistisäätelyn kanssa, jonka vuoksi yksi tutkinnon osa joudutaan mukauttamaan mutta työelämästä löytyy paikkoja heille.

5 MAATALOUSALAN PERUSTUTKINTO, MAASEUTUYRITTÄJÄ

5.1. Tutkinto ja sen muodostuminen

”Ammatillinen perustutkinto on yhdelle tai useammalle osaamisalalle suunnattu osaamiskokonaisuus, jonka tulee olla hyödynnettävissä usean työnantajan palveluksessa ja yksilöiden tarpeiden näkökulmasta” (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 20).

Maatalousalan perustutkinnon suorittaneelta opiskelijalta odotetaan laaja-alaisia ammatillisia perusvalmiuksia:

- maatalousalan perustöiden tekeminen ympäristöystävällisesti sekä pellolla ja metsässä että koneiden ja tuotantoeläinten parissa
- omatoiminen ja itsenäinen sekä työturvallinen työskentely
- vastuuntuntoinen ja eettinen työskentely
- kokonaisnäkömyksen omaaminen maataloudesta ja sen harjoittamisesta
- kustannustehokas ja laatutietoinen ajattelutapa
- maaseutuyrittämisen mahdollisuuksien hallitseminen
- lainsäädännön, määräysten ja sopimusten noudattaminen kaikessa toiminnassa
- markkinoiden seurannan ja niihin vaikuttavat tekijöiden hallinta
- toiminnan mukauttaminen olemassa olevan tiedon perusteella
- yritystoiminnan riskien ennakointi
- huomioi globalisaation tuomat muutokset
- ilmastonmuutoksen edellyttämien toimenpiteiden suorittaminen
- alan organisaatioiden ja niiden tehtävien tunteminen
- työnantajana toimimisen periaatteet hallussa
- verkostoitumishalukkuus toisten yrittäjien kanssa
- työskentely tiimeissä ja työryhmissä
- alan yhteistyötahojen kanssa toimiminen
- osa kotimaista elintarviketurvallisuutta
- työterveyden ja työturvallisuuden ylläpitäminen ja ehkäisy

Koulutus valmentaa opiskelijaa maatalousalan moninaisiin tehtäviin. Koulutuksen aikana on tarkoitus löytää opiskelijasta halu kehittää ammattitaitoa elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti. Jatkuva oppiminen sekä työelämän erilaisista tilanteista ja tulevaisuuden uusista haasteista selviytyminen ovat tärkeimmät elinikäisen oppimisen avaintaitojen tavoitteet. Tärkeänä osana maaseutuyrittäjän osaamisalassa on yrittäjyysopinnot, jotka valmistavat opiskelijaa yrittäjämäiseen ajattelutapaan. (Maatalousalan perustutkinto 2014, 177-179.)

Kuvassa 5 määritellään maatalouden arvoperusta Maatalousalan perustutkinnon (2014) mukaisesti. Tämä arvoperusta määrittää maatalousalan opetusta hyvin pitkälle ja luo sille eettiset normit.

Maatalousalan arvoperusta

Puhtaat, terveelliset ja turvalliset tuotteet elintarvikemarkkinoille	Palveluiden tuottaminen yhteiskunnan, kuluttajien ja kansainvälisten markkinoiden tarpeeseen	Ihmisen luontosuhde	Luonnonvarojen hyödyntäminen ympäristö, eettisyys ja kestävä kehitys huomioiden	Ihmisen, luonnon ja eläinten hyvinvointi	Maaseudun elinvoimaisuus ja maaseutukulttuurin edistäminen
---	--	---------------------	---	--	--

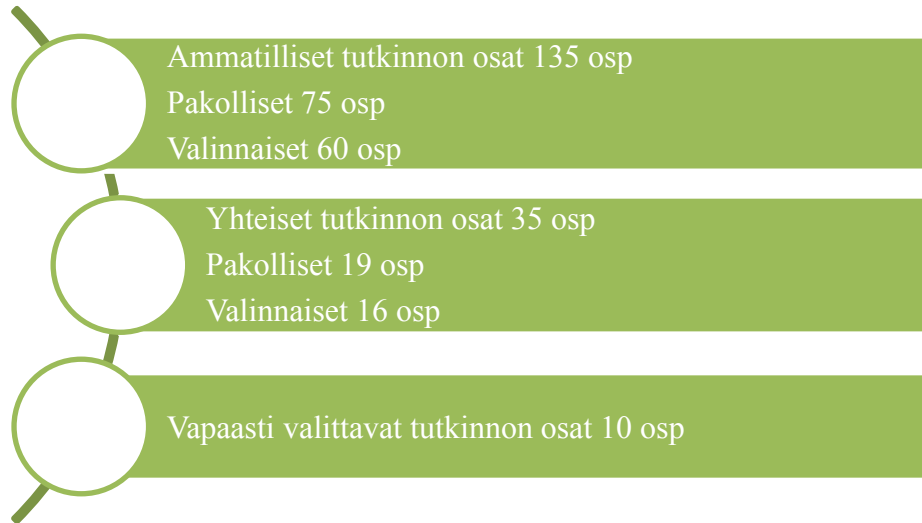
Kuva 5. Maatalousalan arvoperusta (Maatalousalan perustutkinto 2014, 178)

Maatalousalan perustutkinnon, maatilatalouden osaamisalan laajuus on 180 osaamispistettä. Ammatilliset tutkinnon osat muodostuvat kaikille pakollisista sekä valinnaisista tutkinnon osista (kuva 6). Näyttötutkinnot muodostuvat ammatillisista tutkinnon osista, joita ei ole osaamispisteytetty. Maatalousalan peruskoulutuksena suoritettava perustutkinto muodostuu ammatillisista tutkinnon osista (135 osaamispistettä), yhteisistä tutkinnon osista (35 osaamispistettä) sekä vapaasti valittavista tutkinnon osista (10 osaamispistettä), kuten kuvasta 6 voi havaita. Ammatillisiin tutkinnon osiin sisältyy vähintään 30 osaamispisteen verran työssäoppimista. (Maatalousalan perustutkinto, 1; 801/2014 § 1; 799/2014, 5 a §.)

Maatalousalan perustutkinnon tutkinnon osat vastaavat työelämän työ- ja toimintakokonaisuuksia. Nämä kokonaisuudet voidaan erottaa työ- ja toimintaprosesseista itsenäisiksi arvioitaviksi kokonaisuuksiksi. Tutkinnon pitää sisältää minimissään yksi pakollinen ja yksi valinnainen ammatillinen tutkinnon osa. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 20.)

Opiskelijalla on oikeus sisällyttää tutkintoonsa yksilöllisesti enemmän tutkinnon osia, kuin mitä minimivaatimus 180 osaamispistettä on. Tämä henkilökohtainen osaamisen laajentaminen on mahdollista, mikäli se on tarpeellista työelämän alakohtaisten tai paikallisten ammattitaitovaatimusten tai opiskelijan ammattitaidon syventämisen kannalta. Eli valmistuvalla opiskelijalla voi olla osaamispisteitä yli 180 tai tutkinnon osia enemmän kuin mikä on näyttötutkintomuotoisessa suorittamistavassa vähimmäisvaatimuksena. 180 osaamispistettä ylittävät tutkinnon osat ovat aina ammatillisia tutkinnon osia. Tällöin ammatillisten tutkinnon osien laajuus ylittää 135 osaamispistettä. Yli 180 osaamispisteen opinnot perustuvat koulutuksen järjestäjän tekemään päätökseen, jossa

sovitaan perustutkinnon yksilöllisestä laajentamisesta opiskelijan sekä koulutuksen järjestäjän kesken. Sopimisesta sekä suoritettavista tutkinnon osista tehdään tarvittavat merkinnät opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. (Maatalousalan perustutkinto 2014, 1; Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 24.)

Kuva 6. Ammatillisen tutkinnon muodostuminen (Maatalousalan perustutkinto 2014)

Maatalousalan perustutkinnon perusteissa (2014) määritellään opiskelijan osaamisen arviointikohteet sekä arviointikriteerit tyydyttävä T1 -hyvä H2-kiitettävä K3 -arvioinnin mukaisesti. Osaamisen arviointikriteerit ja arviointikriteerit ovat valtakunnalliset ja niitä tulee jokaisen koulutuksen järjestäjän noudattaa. Vain opiskelijan osaamista ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa saa arvioida numeraalisesti. Muun arvioinnin tulee olla suullista tai kirjallista palautetta. Esimerkiksi numeraalista koearviointia ei lasketa kirjalliseksi palautteeksi.

Osaamisen arvioinnin kohteita on ammatillisessa tutkinnon osassa aina neljä:

- Työprosessin hallinta
- Työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta
- Työn perustana olevan tiedon hallinta
- Elinikäisen oppimisen avaintaidot

Arvioinnin kohteet on jaoteltu vielä tarkempiin osa-alueisiin. Yhden osa-alueen alle on koottu tutkinnon osan samankaltaista osaamista vaativia arviointikriteereitä.

Yhteisissä tutkinnon osissa arvioinnin kohteet on kirjoitettu kullekin aineelle erikseen. Yhteisissä tutkinnon osissa arvioinnin kohteet on jaoteltu pakollisiin ja valinnaisiin osaamisalueisiin. Tarkoituksena on, että opiskelija hallitsee osaamisalan arvioitavat asiat omalla alansa näkökulmasta. Tarkoituksena on vahvistaa opiskelijoiden omalla alalla vaadittavia taitoja esimerkiksi äidinkieliessä tai matematiikassa yhteisten valtakunnallisten kaikille perustutkinnoille sopivien arviointikriteerien mukaisesti.

5.2. Ammatilliset tutkinnon osat, Maatilatalouden osaamisala

Maatalousalan perustutkinnon maatilatalouden osaamisalan pakolliset tutkinnon osat koostuvat kolmesta erillisestä osasta, Työskentely maatalousalalla, Maaseutuyrittäminen sekä Maan kasvukunnan ja tuotantoympäristön hoitaminen. Kuvassa 7 on avattu tutkinnon osien vaatimuksia osaamistavoitteiden sekä ammattiosaamisen näytön tai tutkintotilaisuuden suoritusvaatimusten kautta.

Kaikki ammatilliset tutkinnon osat on määritelty samalla periaatteella tutkinnon perusteissa. Ammatillisten tutkinnon osien laajuus osaamispisteinä määräytyy sen mukaan, mikä on niihin sisältyvän osaamisen kattavuus, vaikeusaste ja merkittävyys suhteessa koko tutkinnon ammattitaitovaatimukseen ja osaamistavoitteisiin. Kattavuudella määritellään se, kuinka ison osuuden tutkintokokonaisuudesta tutkinnon osa muodostaa. Vaikeusaste määrittelee kuinka vaikea tutkinnon osa on verrattuna muihin saman tutkinnon tutkinnon osien vaikeuteen. Merkittävyys kuvaa tutkinnon osan tärkeyttä työmarkkinoille osallistumisen, toiselle tutkintotasolle etenemisen tai sosiaalisen integraation kannalta. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 22.)

Valinnaiset tutkinnon osat ovat koulutuksen järjestäjälle haastavin osa-alue toteuttaa henkilökohtaisen opetussuunnitelman laadinnassa. Kuitenkin ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (630/1998) pykälässä 14 säädetään koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmasta seuraavaa: ”Opetussuunnitelma tulee laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilölliseen osaamisen hankkimiseen ja osoittamiseen”. Tämä tarkoittaa sitä, että koulutuksen järjestäjällä ei ole oikeutta pakottaa opiskelijaa valitsemaan ennalta määritellyistä tutkinnon osista vaan todellinen valinnan vapaus on oltava.

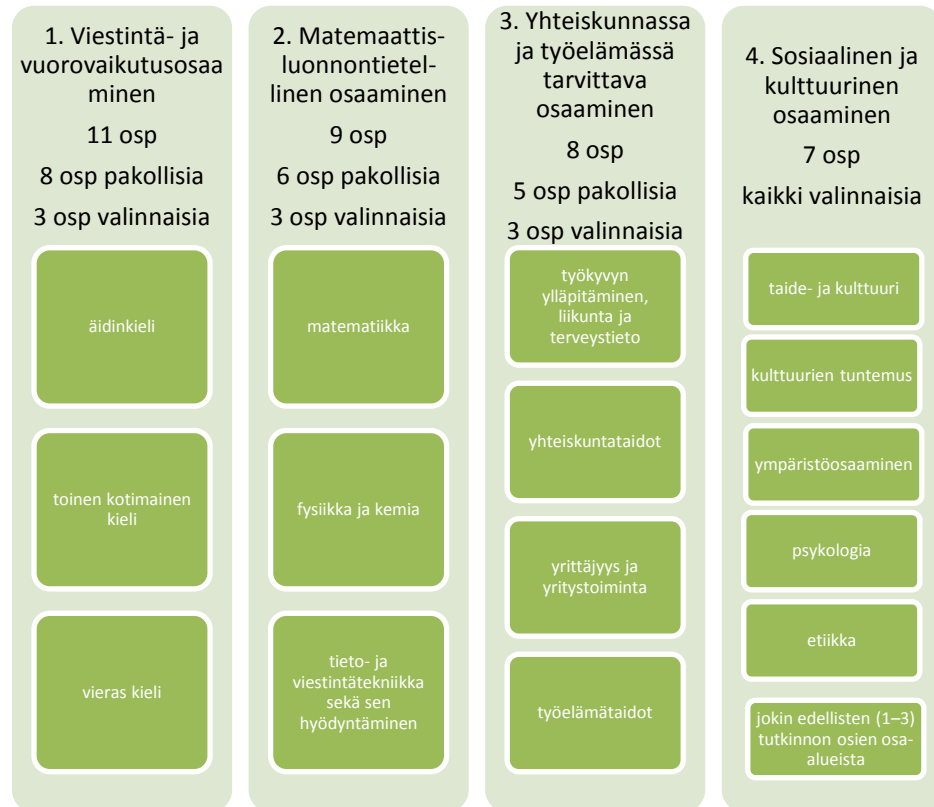
Opiskelijan tulee valita vähintään 60 osaamispisteen verran valinnaisia ammatillisia tutkinnon osia. Opiskelijalla on oikeus ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain (630/1998) pykälän 29a mukaan valita omaa työllistymistään tai omia tarpeitaan vastaavia tutkinnon osia maatalousalan perustutkinnossa 29 erilaisesta vaihtoehdosta. Osa vaihtoehdoista on suoraan maatalousalan perustutkinnon perusteista. Osa vaihtoehdoista mahdollistaa opiskelijalle ammatillisten perustutkintojen, ammattitutkintojen, erikoisammattitutkintojen tutkinnon osat tai ammattikorkeakoulujen moninaiset opiskeluvaihtoehdot. (Maatalousalan perustutkinto 2014, 2-4.)

<p>Työskentely maatalous- alalla 15 osp</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa: käyttää traktoria maataloustöissä (kuljettajalta edellytetään T-luokan ajoluvan suorittamista), tehdä tuotantoeläinten päivittäisiä hoitotoimia, tehdä metsän uudistustöitä, käyttää maatilan tai maaseutuyrityksen työkaluja, tehdä pienimuotoisia rakennustöitä, huolehtia työtehtäviinsä kuuluvista maatilan tai maaseutuyrityksen jätehuollosta, tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat, ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden, ylläpitää työkykyä, käyttää tehtäviinsä kuuluvia suojaimeja • Ammattitaito osoitetaan ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa tekemällä maataloustöitä traktorilla työturvallisuustekijät huomioiden maaseutuyrityksessä.
<p>Maaseutu- yrittäminen 20 osp</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa: ottaa huomioon toiminnan vastuullisuuden tuottaessaan maataloustuotteita elintarvikkeiksi tai tarjotessaan maaseutupalveluja, arvostaa ammattiaan sekä maaseudun elinvoimaisuuden ja kulttuurin edistämistä, kehittää liikeideoita ja perustaa yrityksen, hakea tietoa alalta ja elinkeinoaan koskevista määräyksistä ja lainsäädännöstä, suunnitella tuotannon ja toiminnan kannattavuutta, järjestää rahoituksen ja vertailla investointien kannattavuutta, huolehtia maatilan tuotantotukien hausta, laatia maatilan veroilmoituksen, kilpailuttaa ja laatia tarjouksia, markkinoida ja hinnoitella tuotteita ja palveluja, ottaa huomioon yrittämiseen liittyviä riskejä, toimia työnantajana tai työntekijänä, toimia yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa, verkostoitua muiden yrittäjien kanssa, seurata alansa kehitystä ja yhteistyömahdollisuuksia, käyttää työterveyshuollon palveluja, edistää kestävän kehityksen toimintatapoja. • Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa tekemällä maatilan, maaseutuyrityksen tai muun yrityksen kehittämis- tai liiketoimintasuunnitelman.
<p>Maan kasvu- kunnan ja tuotanto- ympäristön hoitaminen 40 osp</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osaa: ylläpitää pelto- ja metsämaan kasvukuntoa ja maan rakennetta, vaikuttaa kasvien kasvutekijöihin, suunnitella oman työnsä ohjeiden, suunnitelmien ja sääolosuhteet huomioon ottaen, tehdä muokkaus-, kylvö- ja sadonkorjuutöitä, viljellä alueellisesti tärkeimpiä viljelykasveja, käyttää ja huoltaa yleisimpiä maatalouden koneita ja laitteita, hyödyntää maatilan rakennuksia tuotannossa sekä ylläpitää maatilan rakennusten kuntoa, tehdä metsän hoitotöitä (uudistustyöt, nuoren metsän hoitaminen), hoitaa pelto- ja metsämaisemaa, toimia muuttuvissa olosuhteissa, käyttää henkilökohtaisia suojaimeja, ottaa huomioon työturvallisuuskohdat ja ylläpitää työkykyä, ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden, ottaa työssään huomioon toiminnan turvallisuuden ja vastuullisuuden (tiedollisesti ja taidollisesti EA1 vastaavat taidot), edistää kestävän kehityksen toimintatapoja, verkostoitua alan muiden toimijoiden kanssa. • Opiskelija tai tutkinnon suorittaja osoittaa osaamisensa ammattiosaamisen näytössä tai tutkintotilaisuudessa tekemällä ajankohtaisia kasvukauteen liittyviä kasvinviljelytöitä.

Kuva 7. Maatalousalan perustutkinnon maatilatalouden osaamisalan pakolliset tutkinnon osat (Maatalousalan perustutkinto, 2014).

5.3. Yhteiset tutkinnon osat ammatillisessa perustutkinnossa

Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano ammatillisessa perustutkinnossa (2014) mukaisesti yhteiset tutkinnon osat sisältävät seuraavia osa-alueita kuvan 8 mukaisesti. Kuvassa 8 on avattu myös tutkinnon osan kokonaisosaamispistemäärä sekä pakollisten ja valinnaisten opintojen osaamispistemäärät.

Kuva 8. Yhteisten tutkinnon osien sisältö (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2014, 20-21; Maatalousalan perustutkinto, 3-4.)

Jotta opiskelija saa koko tutkinnon suoritettua, yhteisten tutkinnon osien kaikki pakolliset osa-alueet on oltava suoritettuina. Valinnaisia osa-alueita tulee opiskelijalla olla tehtynä siten, että tutkinnon osan kokonaislaajuus täyttyy. Yhteisten tutkinnon osien valinnaisten osa-alueiden painostusta voi opiskelija painottaa yksilöllisesti haluamallaan tavalla, kunhan jokaisen yhteisten tutkinnon osien tutkinnon osan laajuus täyttyy sekä pakollisten että valinnaisten opintojen osalta. Opiskelijan henkilökohtaisten syiden vuoksi voidaan poiketa yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteista ja osaamisen arvioinnista jonkin pakollisen osa-alueen kohdalla. Tällöin opiskelijan on opiskeltava muita saman tutkinnon osan osa-alueita enemmän, jotta kokonaislaajuus täyttyy tutkinnon osan osalta. (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 23.)

5.4. Vapaasti valittavat tutkinnon osat

”Vapaasti valittavien tutkinnon osien on tuettava suoritettavan perustutkinnon ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita” (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano 2015, 40).

Vapaasti valittavat tutkinnon osat voivat olla valtioneuvoston asetuksen 801/2014 ja sen muutoksen 331/2015 5 §:n, teoksen Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano ammatillisessa peruskoulutuksessa (2014) sekä Kati Lounelman (2015) mukaisesti kuvassa 9 esitettäviä.

Ammatillisia tutkinnon osia

- oman tai jonkin muun koulutusalan ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon osia

Paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin perustuvia tutkinnon osia

- vastaavat laajemmin paikallisiin ammattitaitovaatimuksiin ja opiskelijan ammattitaidon syventämiseen paikallisesti. Yhden yrityksen tarpeet eivät saa vaikuttaa tähän. Nämä tutkinnon osat voivat olla myös ammatillista osaamista yksilöllisesti syventäviä tutkinnon osia, jotka on muodostettu paikallisten osaamistarpeiden pohjalta. Laadittu tutkinnon osa nimetään työelämän toimintakokonaisuuden pohjalta ja sille määritellään laajuus osaamispisteinä. Lisäksi määritellään tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat

Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita tai lukio-opintoja

- osaamisen tunnustamistilanteessa yhteisiin tutkinnon osiin sisältyviä osa-alueita voidaan sisällyttää vapaasti valittaviin tutkinnon osiin siltä osin, kun yhteisiin tutkinnon osiin sisältyvä osaaminen ylittää yhteisten tutkinnon osien laajuudeksi määritellyn 35 osaamispistettä

Jatko-opintovalmiuksia tai ammatillista kehittymistä tukevia tutkinnon osia

- voivat olla esimerkiksi ammattikorkeakoulussa, yliopistossa ja kansalaisopistossa suoritettavia opintoja. Nämä tutkinnon osat nimetään ja niille määritellään laajuus osaamispisteinä. Lisäksi tutkinnon osille määritellään ammattitaitovaatimukset, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat tai osaamistavoitteet ja osaamisen arviointi

Työkokemuksen kautta hankittuun osaamiseen perustuvia yksilöllisiä tutkinnon osia

- tulee olla suoritettavan perustutkinnon ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita tukevaa osaamista. Tällainen tutkinnon osa voi muodostua esimerkiksi laajennetun työssäoppimisen tai työkokemuksen kautta. Työkokemuksen kautta hankittu osaaminen ja siihen perustuvat yksilölliset tutkinnon osat voivat olla oman tai muiden alojen työssä, itsenäisessä ammatin harjoittamisessa tai yrittämisessä hankittua. Jokainen laadittu tutkinnon osa nimetään ja sille määritellään laajuus osaamispisteinä. Sen lisäksi tulee määritellä tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset, osaamisen arviointi ja ammattitaidon osoittamistavat

Kuva 9. Vapaasti valittavien tutkinnon osien sisältö (Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano ammatillisessa peruskoulutuksessa, 2014; 801/2014; 331/2015 5 §; Lounelma, 2015,)

5.5. Hämeen ammatti-instituutti Oy:n Mustialan yksikkö

Hämeen ammatti-instituutti Oy eli HAMI tarjoaa koulutusta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. HAMI tarjoaa ammatillisten perustutkintojen lisäksi erilaista ammatillista lisä- ja täydennyskoulutusta.

Mustialassa on annettu maatalousalan opetusta jo yli 175 vuoden ajan. Tänä päivänä Mustialan campusalueella toimivat HAMI:n yksikkö, jossa opetusta tarjotaan maatalousalan perustutkinnon maatilatalouden osaamisalassa sekä mehiläistarhaajan ammattitutkinnossa. Hämeen ammattikorkeakoulu Oy:n (HAMK) biotalouden yksikön maaseutuelinkeinojen ja hevostalouden koulutusohjelmista valmistuu agrologeja (AMK).

HAMI:n koulutusaloja ovat luonnonvara- ja ympäristöala sekä tekniikan ja liikenteen ala. Ammatillisen perustutkinnon osaamisaloja ovat: maatilatalous, meijeriala, metsätalous, metsäenergian tuotanto, puutarhatuotanto sekä viherala. Ammatti- ja erikoisammattitutkintoja löytyy monelta alalta. HAMI sekä HAMK, tekevät yhteistyötä, koska HAMI:n koulutusohjelmat toimivat samoilla campusalueilla HAMK:n kanssa. (Hämeen ammatti-instituutti, n.d.)

6 KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN OPETUSSUUNNITELMA JA HOPS

Opetussuunnitelman laatijat määrittävät mihin suuntaan opiskelijoita halutaan ohjata. Opetussuunnitelmassa määritellään mitkä ovat koulutuksen päämäärät sekä oppimisen tavat ja menetelmät. Opetussuunnitelma omalla tavallaan kertoo sen laatijoiden arvoista. Ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmien voidaan nähdä edustavan kyseisen ammatin arvopohjaa, eli millaista ammatillista osaajaa kunakin aikakautena pidetään arvokkaana. (Laajala 2015, 20.)

Lain 630/1998 pykälässä 14 säädetään, että koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä pykälässä 13 tarkoitettujen tutkinnon perusteiden mukainen opetussuunnitelma. Opetussuunnitelmassa päätetään järjestettävästä koulutuksesta ja kaikille kotimaisille kielille on tehtävä oma opetussuunnitelma, jos kyseisillä kielillä tarjotaan opetusta koulutuksen järjestäjän taholta. Mikäli opetuksen järjestäjä käyttää opetukseen jotakin muuta kieltä, tällekin kielelle on tehtävä oma opetussuunnitelma. Opetussuunnitelman tulee antaa opiskelijalle mahdollisuus yksilöllisen osaamisen hankkimiseen ja osoittamiseen.

Valtioneuvoston asetuksella 811/1998 säädetään tarkemmin opetussuunnitelmassa päätettävistä asioista, joita ovat:

1. koulutuksen toteuttamistavat
2. työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävän koulutuksen toteuttaminen
3. opiskelijan yksilölliset valinnan mahdollisuudet sekä tutkinnon osien ja valmentavan koulutuksen osien järjestäminen yhteistyössä muiden koulutuksen järjestäjien ja työelämän kanssa
4. opinto-ohjauksen toteuttaminen ja opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinta
5. erityisopetuksen toteuttaminen ja henkilökohtaisen opiskelun järjestämistä koskevan suunnitelman laadinta
6. opiskelijan arvioinnin yleiset periaatteet
7. aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen menettelytavat

Lisäksi koulutuksen järjestäjän tulee päättää opetussuunnitelmassaan tutkintokohtaisesti ja valmentavan koulutuksen osalta:

1. tutkinnon osien ja valmentavan koulutuksen osien tarjonnasta;
2. tutkinnon osien ja valmentavan koulutuksen osien suorittamisjärjestyksestä;
3. koulutuksen toteuttamistavoista ja -ajoista sekä oppimisympäristöistä; ja
4. ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 630/1998 25 §:n 4 momentissa tarkoitetun suunnitelman mukaisesta opiskelijan osaamisen arvioinnista

Opetussuunnitelma on julkinen asiakirja. Se sisältää toimenpiteet joilla määritellään miten koulutukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet saavutetaan.

Siinä määritellään myös miten opiskelijat saavuttavat ammatillisen perustutkinnon perusteiden määrittelemän osaamisen. Opetussuunnitelma säätelee ja ohjaa koulutusta, jota koulutuksen järjestäjä antaa. Opetussuunnitelmaa käytetään niin sisäisen kuin ulkoisenkin arvioinnin pohjana. Jotta opiskelijoiden oikeusturvan saadaan varmistettua, opetussuunnitelman tulee olla hyväksyttyä ennen kuin koulutuksesta tiedotetaan opiskelijoille. Opetussuunnitelman tulee antaa opiskelijalle tietoa tutkintoon sisältyvistä tutkinnon osista, opiskelijan arvioinnista sekä opiskeluun liittyvistä järjestelyistä. Opetussuunnitelman tulee olla laadukkaasti tehty ja sen tulee olla julkisesti saatavilla. (Ammatillisten perustutkintojen perusteinen toimeenpano 2015, 55.) Tästä syystä opetussuunnitelmat julkaistaan yleensä oppilaitoksen www-sivuilla.

Opetussuunnitelma on nykyisillä säädöksillä ja ohjeistuksilla yksi iso suunnitelma, johon on koottu yksiin kansiin paljon oleellista tietoa.

Opetussuunnitelman tulee olla sellainen että opiskelija ymmärtää sen, koska hops rakentuu opetussuunnitelmaan pohjaten. Siitä syystä opetussuunnitelma on kirjoitettava helposti luettavaan ja ymmärrettävään muotoon. Jotta opiskelijalle voidaan laatia laadukas hops, on opetussuunnitelman sisällön olla ymmärrettävissä niin opiskelijan, opettajan, muun henkilökunnan kuin työpaikkaohjaajien tahoilla. Tästä syystä opetussuunnitelman tulee olla yksi selkolukuinen opus. Opetussuunnitelma ei voi olla monimutkainen verkossa toimiva järjestelmä vaan tiedon on löydettävä helposti ja nopeasti. (Eskola-Kronqvist, henkilökohtainen tiedonanto, 28.4.2016.)

Laajalan väitöskirjan (2015) mukaan otettaessa opetussuunnitelman lähtökohdaksi ammatillinen kasvu, luodaan pohja ja ymmärrys henkilökohtaiselle ja kaikkialla tapahtuvalle oppimiselle. Opetussuunnitelman tulisi olla yhteisöllinen opetussuunnitelma ylhäältä annettun sijaan. Yhteisöllisessä opetussuunnitelmassa osaamisen tavoitteet koskisivat koko oppimisyhteisöä. Oppimisyhteisöksi Laajala määrittelee opiskelijat, työntekijät ja opettajat. Opiskelijat tulisi huomioida Laajalan mukaan täysivaltaisina toimijoina, jotka ovat kykeneviä osallistumaan oman oppimisensa suunnitteluun. Yhteisen opetussuunnitelman kehittäminen vaatii työtä koko oppimisyhteisöltä, jotta päästään käytäntöä reflektoivaan aitoon dialogiin sekä kehittämään opetussuunnitelmaa aidosti yhdessä. Opetussuunnitelmalla täytyy olla päämäärät, tavoitteet sekä periaatteet. Siitä huolimatta yhden ja ainoan oppimiseen johtavan reitin määrittämistä etukäteen ei voida tehdä. (Laajala 2015, 9;37)

Arviointiin kiinnitetään opetussuunnitelmauudistuksia tehtäessä liian vähän huomiota. Opetussuunnitelmissa ja henkilökunnalla olevat uudet ideat haihtuvat, koska uudistukset eivät ole vaikuttaneet oppilaitoksen arviointikulttuuriin vaikka opiskelija- ja työelämälähtöiset käytänteet ovat lisääntyneet. Jotta oppimistulokset ovat toivotunlaisia, arviointikäytäntöjen tulee olla yhdenmukaisia pedagogiikan periaatteiden kanssa. Arviointia pidetään avaintekijänä uuden arviointikulttuurin syntymisessä. Tällainen uusi arviointikulttuuri haastaa perinteiset arviointimenetelmät, mitkä ovat pyrkinneet tiedon kontrolloimisen avulla suorittamaan arviointia. Uudessa

---

arviointimallissa oppimisprosessin ja osaamisen eri ulottuvuudet tulee huomioida osana hiljaisen tiedon ja erilaisten taitojen kerryttämisenä. Oppijan tulee olla oleellinen osa arviointiprosessia. (Heikkinen 2014, 3, 13.)

Laajala (2015) esittää Deweyn (2004/1929) näkemyksen siitä, että opiskelijan oman toiminnan tulisi olla opetussuunnitelman lähtökohta. Opetussuunnitelma ei saisi olla kokoelma erillisiä oppiaineita. Eri oppiaineet ovat osa sosiaalista ja kulttuurista perintöä. Tärkeää on oppia ymmärtämään, miksi maailma on sellainen kuin se on ja kuinka saatua sekä olemassa olevaa tietoa käytetään yhteiskunnassa. Tiedon hallinnassa keskeistä osaamista on se, mitä olemassa olevalla tiedolla tehdään.

Kellyn (2009) mukaan opetussuunnitelman tulee oikeasti lisätä yksilön itsemääräämisoikeuden kasvua. Opetussuunnitelman sisällön ja sen tarjoamistapojen tulee auttaa henkilökohtaista vastuunottamista. Etukäteen ylemmältä taholta määrätty ja kaikille yhtäläisenä tarjottu opetussuunnitelma on Kellyn (2009) näkemyksen mukaan enemmän totalitaarinen kuin demokraattinen. Muun muassa Bernsteinin (1996), Biestan (2006) sekä useiden muiden tutkijoiden mukaan opetussuunnitelman tulee varmistaa kaikkien osapuolten riippumattomuus sekä tunne oman elämän hallinnasta. (Laajala 2015, 34.)

Laajalan väitöskirjassa esitetyt näkökulmat huomioiden opetussuunnitelma on oleellinen ja tärkeä osa opiskelijan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa. Opetussuunnitelmassa määritellään opiskelijan henkilökohtaisen opetussuunnitelmaan oleellisesti liittyviä asioita. Opetussuunnitelma on usein ylhäältä päin opiskelijalle annettu, joka tutkijoiden mukaan ei edesauta opiskelijan henkilökohtaista vastuunottamista opinnoista. Opetussuunnitelmassa täytyy ottaa niin lainlaatijoiden kuin tutkijoidenkin mielestä huomioon opiskelijan henkilökohtaiset ominaisuudet ja erilaiset tavat päästä maaliin, tässä tapauksessa tutkinnon saamiseen. Ilman laadukasta opetussuunnitelmaa ei voi olla laadukasta henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa.

7 HOPS:N DOKUMENTOINTI JA DIGITALISOINTI

Opetusta antavan tahon on huomioitava, että osa tutkinnon järjestämisessä ja arviointiprosessissa kertyvästä aineistosta on salassa pidettävää. Salassa pidettäviä asiakirjoja ovat muun muassa henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, tutkinnon suorittajien henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallinen arviointi, arvioijien omat muistiinpanot sekä mahdolliset arviointipöytäkirjat. (Arvioinnin opas 2014, 54)

Julkisuuslain (621/1999) pykälässä 24 määrittellään asiakirjojen salassapitoperusteita. Opiskelijan ja tutkintosuoritusten arviointia (mukaan lukien ammattiosaamisen näytöt ja työssäoppiminen) koskevat lähinnä seuraavat kohdat:

- 17: asiakirjat, jotka sisältävät tietoja julkisyhteisön liike- tai ammatillisaisuudesta
- 20: asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammatillisaisuudesta
- 22: asiakirjat, jotka sisältävät tietoja pääsy- tai muusta kokeesta tai testistä
- 29: asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilölle suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta ja sen tuloksesta
- 30: oppilashuoltoa ja oppilaan opetuksesta vapauttamista koskevat asiakirjat, oppilaan ja kokelaan koesuoritukset sekä sellaiset oppilaitoksen antamat todistukset ja muut asiakirjat, jotka sisältävät oppilaan henkilökohtaisten ominaisuuksien sanallista arviointia koskevia tietoja
- 31: asiakirjat, jotka sisältävät tiedon henkilön ilmoittamasta salaisesta puhelinnumerosta. (Arvioinnin opas 2014, 54-55, 621/1999)

Mikäli opiskelijan käyttäytymistä arvioidaan, on se salaista tietoa, koska silloin arvioidaan opiskelijan henkilökohtaisia ominaisuuksia (Arvioinnin opas 2014, 55).

Julkista tietoa on opiskelijan sekä sanallinen että numeerinen arviointi silloin kun arvioinnissa ei arvioida opiskelijan henkilökohtaisia ominaisuuksia. Esimerkiksi tieto siitä, onko opiskelija saavuttanut tutkinnon osan tai henkilökohtaisesti asetetut tavoitteet tai tarvitseeko opiskelija lisää harjoitusta, on julkista tietoa. (Arvioinnin opas 2014, 55.)

Julkisuuslain perusteella hops sisältää sekä salassa pidettävää, että julkista tietoa. Hops:ta pitää löytyä käytännössä kaikki opiskelijaa koskeva tieto. Tämän vuoksi koulutuksen järjestäjän tulee määrittellä henkilöt, joilla on oikeus päästä kunkin opiskelijan salassa pidettäviin tietoihin. Digitaalisessa hops:ssa tällaisten määrittelyiden tekeminen on helpompaa kuin paperilla olevassa hops:ssa.

8 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT

Tämä opinnäytetyö on kehittämistehtävä, jonka tarkoituksena oli tuottaa aineistoa hops-prosessin muokkaamiseen. Työssä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta.

Kehittämis- ja toimintatutkimusta tehtäessä tutkija on keskeisessä osassa prosessia ja täten vaikutus tutkittavaan asiaan on ilmeinen. Täyttä objektiivisuutta on vaikea saavuttaa, koska siihen vaikuttaa niin tutkija kuin tutkittava kohdekin. Laadullisessa tutkimuksessa kriteeri objektiivisuudesta pitää muistaa, vaikka sen toteuttaminen on haastavaa ja toimii lähinnä työn kriteerin sijaan tavoitteena. (Kananen 2014, 24;62.)

Laadullisessa tutkimuksessa ei aineiston määrällä ole sinänsä väliä vaan aineiston sisällöllisellä laajuudella. Laadullisen tutkimuksen ei ole tarkoitus olla yleistettävä samalla tavalla kuin määrällinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen avulla voidaan tavoitella vanhojen ajatusmallien kyseenalaistamista tai jonkin ilmiön selittämistä ymmärrettäväksi. Kerätyn aineiston käyttö, analysointi sekä tulkinnan onnistuminen ovat merkittävämpiä laadullisessa tutkimuksessa kuin kerätyn materiaalin määrä. (Vilka, 2015, 120;129;150.)

Laadullista menetelmää käyttävä tutkimus on Vilkan (2015, 150) mukaan parhaimmillaan kun erilaisia aineistoja yhdistelee, etsii niiden välisiä johtolankoja sekä ratkoo materiaalin avulla aineistossa olevia arvoituksia ja mahdollisesti tutkimuksen myötä luo itse uusia arvoituksia tutkittavaksi.

8.1. Aineisto

Tutkimuksen viitekehyksenä toimii Mustiala. Tutkimuskysymykseen yksi etsittiin vastauksia kirjallisuuskatsauksen sekä teemahaastattelujen avulla. Hämeen ammatti-instituutin näkökulmaa opinnäytetyöhön haettiin sähköpostin välityksellä tehtävällä sähköpostikyselyllä. Tutkimuskysymykseen kaksi etsittiin vastausta teemahaastattelujen avulla. Tutkimuskysymykseen kolme saatiin vastaus aineiston analyysillä.

Tutkimusaineistoa kerättiin teemahaastatteluin eri toisen asteen ammatillisista oppilaitoksista uuden näkemyksen hankkimiseksi hops-työskentelyyn. Tutkimus nojaa vahvasti teoreettiseen viitekehykseen, jossa sovelletaan erilaisia yliopistoiden ja ammattikorkeakoulujen hops-prosessia koskevia tutkimuksia sekä ammatillisen koulutuksen hops-prosessista annettuja määräyksiä ja ohjeita. Toisen asteen hops-prosessia on tutkittu vähän, joten esimerkiksi väitöskirjoja tai muita vastaavia tutkimustuloksia ei ollut käytettävissä.

Tutkimusaineistoa varten haastateltiin henkilöitä, jotka ovat tehneet hops:sta tärkeän osan opiskelijan opintoja sekä kehittäneet hops:a omalla tavallaan eteenpäin avoimen hops:n näkökulmasta hyvä ohjausote huomioiden. Haastattelujen avulla saatiin materiaalia, jonka pohjalta voitiin koota tutkimustyöhön toimivia osia. Tutkimushaastatteluiden kohteiksi valittiin eri koulutuksen järjestäjien edustajia. Koulutuksen järjestäjiksi

valikoitiin Koulutuskeskus Salpaus, Ahlmanin ammattiopisto, Validia, Kiipulan ammattiopisto sekä Hämeen ammatti-instituutti. Haastattelutilaisuuksia oli yhteensä viisi ja haastateltuja henkilöitä seitsemän.

Hops:n digitalisoinnista ei tutkimusta tehtäessä löytynyt kirjallista aineistoa. Digitalisointia koskeva tutkimusaineisto koottiin oppilaitosten edustajien kokemusten pohjalta haastattelujen yhteydessä. Opinnäytetyössä tukeuduttiin myös vahvasti materiaaliin, jota hops:sta on yleensä kirjoitettu ja se on tulkittu toisen asteen hops-prosessiin sopivaksi.

Nykyisen ohjeistuksen mukainen digitaalinen hops on vasta harvassa oppilaitoksessa käytössä ja näissäkin oppilaitoksissa digitaalinen hops on kehittämistyön alla. Valmista toimivaa hops:a, jossa ei olisi muutostarpeita, ei ole vielä olemassa.

Hämeen ammatti-instituutin koulutusohjelmapäälliköille sekä kehittämispäälliköille lähetettiin sähköpostilla kysymyksiä, joiden vastausten perusteella kartoitetaan Hämeen ammatti-instituutin henkilökunnan näkemyksiä hops:n eri puolista sekä hops:n digitalisoinnista. Näitä vastauksia käytettiin opinnäytetyön aineistona soveltuvien osien.

8.2. Menetelmät

Tutkimusmenetelmä on teoriapainotteinen kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullista tutkimusta tehtäessä on muistettava, että tutkija käyttää työssään omaa kokemustaan ja ymmärrystään aiheesta ja tulkitsee tutkimuskohdetta tästä näkökulmasta (Vilka, 2015, 118).

Korkeakoulujen hops-prosesseista saatuja tutkimustuloksia sovellettiin toisen asteen hops-prosessiin. Tästä materiaalista nostettiin paljon tärkeitä asioita tutkimuksessa huomioitavaksi. Viitekehuksesta käytetään jatkossa termiä kirjallisuuskatsaus.

8.2.1. Kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyössä käytettiin integraavista menetelmää, eli kuvailevaa kirjallisuuskatsausta. Integraavissa menetelmässä ei ole tiukkoja ja tarkkoja sääntöjä vaan tutkittava ilmiö pystytään kuvaamaan laajasti eri lähteitä hyödyntäen. Tässä opinnäytetyössä hops-prosessi pyrittiin avaamaan mahdollisimman tarkasti ja laajasti käytetyn kirjallisuuden perusteella. Tämän opinnäytetyön kirjallisuus pyrittiin pitämään monipuolisena, jolloin integraavinen kirjallisuuskatsaus on soveltuva menetelmä. Integraavisen kirjallisuuskatsauksen avulla on mahdollista tuottaa uutta tietoa jo tutkitusta aiheesta. (Kirjallisuuskatsaukset n.d.; Salminen 2011, 6-8.)

Kirjallisuuskatsauksessa arvioitiin lakien, asetusten ja säädösten sekä erilaisten ohjeistuksien vaikutusta hops:aan ja sen laatimiseen. Lisäksi kirjallisuuskatsauksessa tutkittiin millaista tietoa on jo olemassa hops-prosessista väitöskirjojen ja kirjallisuuden sekä luentomateriaalien avulla.

Integraavinen kirjallisuuskatsaus tutkimusmenetelmänä on Salmisen (2011, 4-5) mukaan työläs ja vaativa, jossa tutkitaan jo tehtyjä tutkimuksia, ja niiden perusteella luodaan uusia tutkimustuloksia. Kirjallisuuskatsaus on systemaattinen, täsmällinen ja toistettavissa oleva menetelmä, jolla tunnistetaan, arvioidaan ja tiivistetään olemassa oleva tutkimusaineisto uuden tutkimuksen materiaaliksi. Kirjallisuuskatsauksen tulokset juontuvat alkuperäisten korkealaatuisten tutkimustöiden sisällöstä tehtyihin johtopäätöksiin. Tässä opinnäytetyössä kirjallisuutta etsittiin systemaattisesti rajatun aihealueen sisällä.

8.2.2. Teemahaastattelut

Haastattelu valittiin tutkimusmuodoksi, koska hops:n digitalisointia ei ole tutkittu juuri lainkaan. Tästä syystä haastateltiin ammatillisen toisen asteen oppilaitosten edustajia, jotka tiedettiin digitaalisen hops-prosessin kehittäjiksi.

Tämän opinnäytetyötutkimuksen teemahaastatteluissa haettiin vastauksia hyvin avointen haastattelukysymysten (tutkimuskysymykset, liite 1) kautta. Kanasen (2014, 76-80) mukaan teemahaastattelussa avoimet haastattelukysymykset, joita seuraa haastateltavan vastauksista kehitetyt uudet kysymykset, ovat hyviä. Teemahaastattelujen edetessä luodut uudet kysymykset olivat täysin riippuvaisia siitä, millaisia vastauksia kukin henkilö antoi ja millaiseen aihepiiriin päädyttiin.

Koulutuksen järjestäjien hops-prosesiin tutustuttaessa teemahaastattelu valikoitiin menetelmäksi, koska tutustuminen vieraan oppilaitoksen materiaaliin on hankalaa ilman asiantuntijoiden selitystä. Teemahaastatteluihin valituille asiantuntijoille esitettävien kysymysten runko laadittiin etukäteen. Teemahaastattelussa tiedettiin haastattelun aihepiiri mutta kysymyksiä ei muotoiltu tarkasti, eikä niiden esitysjärjestystä määrätty etukäteen. Teemahaastattelun haastattelukysymyksiä käytettiin tutkimuskysymyksiä. Teemahaastattelun runko on esitetty liitteessä 1. Samaa runkoa käytettiin kaikissa haastattelutilanteissa.

Teemahaastattelun henkilöitä asiantuntijuus, innovatiivisuus sekä uudet ajatukset opetusmaailman kehitystyössä olivat valinnan perusteina. Jatkuva opetuksen, oppimisen mittareiden ja opetusmenetelmien kehitystyö valittiin myös kriteeriksi haastateltavia henkilöitä valittaessa kuten myöskin erilaisiin hankkeisiin osallistuminen ja niiden hyödyntäminen moninaisesti oppilaitoksen kehittämisessä.

Esimerkiksi Kiipulan ammattioppilaitos kehittää jatkuvasti toimintaansa ja on mukana monissa opetuksen laatua lisäävässä hankkeessa. Erityisoppilaitoksen statuksesta huolimatta Kiipulassa on kehitetty moderneja menetelmiä (Konttinen, Leskinen, Saari, haastattelu 9.9.2016). Kiipulan Kiip-IT-osuuskunta voitti Opetushallituksen Ammatillisen koulutuksen parhaat käytännöt –kilpailun kategoriassa Asiakaslähtöiset ja joustavat osaamisen kehittämispolut lokakuussa 2016 (OAJ Uutiset, 2016).

Teemahaastattelun tavoitteena ei ollut vain kerätä mahdollisimman paljon tietoa tutkimusta varten, vaan myös luoda haastattelutilanteesta sellainen, jossa haastateltava osapuoli kokee saaneensa uutta pohdittavaa ja joka kehittää jo olemassa olevaa hops:a eteenpäin. Tutkimushaastattelun osallistujat eivät olleet vain tiedon saannin välineitä, vaan tavoitteena oli lisätä tutkijan ja tutkittavien ymmärrystä teemasta ja vaikuttaa positiivisesti tutkimuksen kohteena olevaan aiheeseen ajattelu- ja toimintatapoihin myös tutkimustilanteen jälkeen. (Vilka, 2015, 125-126.)

Teemahaastattelua suoritettaessa yhteinen kieli haastattelijan ja haastateltavien välillä edesauttaa tutkimuksen suorittamista sekä tutkimustulosten ymmärtämistä. Teemahaastattelujen avulla tässä opinnäytetyössä muodostettiin tulkinta käsitellystä ilmiöstä, jota avattiin haastatteluiden edetessä tutkimuskysymysten pohjalta avoimesti jatkaen. Kysymysten ja vastausten kautta ikään kuin koottiin palapeliä, johon vastausten perusteella löytyy uusia paloja. (Kananen 2014, 71-72.)

Kaikki haastattelutilaisuudet kestivät noin kaksi tuntia. Oppilaitoksissa tapahtuneissa haastatteluissa haastattelun jälkeen tutkijalla oli mahdollisuus tutustua oppilaitoksen oppimisympäristöihin. Oppilaitoskierroksella Salpauksessa tutkija sai haastatella opiskelijoita heidän kokemuksistaan Iloisen Oppimisen Tivolissa ja kysyä hops:n merkityksestä heille.

Teemahaastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Litterointi kirjoitettiin propositiotasolla (Kananen 2014, 102). Propositiotasolla litteroinnissa kirjataan asian ydinsisältö ylös. Propositiotason litterointia käytettiin, koska tarkempi litterointitaso ei oletettavasti olisi tuonut lisäarvoa tutkimukselle mutta olisi lisännyt litterointityön määrää.

Teemahaastattelujen lisäksi saatiin haastateltavilta tutkimusmateriaalia toimintatavoista sähköpostitse sekä valokuvaamalla. Haastattelutuloksia käsiteltiin sisällön analyysin avulla tutkimustuloksen saavuttamiseksi.

8.2.3. Sähköpostikysely

Hämeen ammatti-instituutin koulutuspäällikölle sekä ammatillisen perusopetuksen koulutusohjelmapäälliköille Lepaan, Mustialan, Evon ja Sairion yksiköihin kysymykset lähetettiin sähköpostilla 24.7.2016. Niihin pyydettiin vastausta 15.8.2016 mennessä. Nämä kysymykset ovat liitteessä 2. Vastauksia saatiin yksi. Tästä syystä tämän aineiston käyttö jätettiin työssä vähäiselle huomiolle.

8.2.4. Sisällön analyysi

Teemahaastattelututkimuksen tulokset koottiin yhteen sisällön analyysin menetelmällä. Tuloksia etsittiin materiaalista ilmisisällön kautta. Viitekehyksen valinta, tutkimusongelmat, otantapäätökset, tapauksen määrittely sekä tutkimusvälineistö määrittävät alusta alkaen sisällön analyysin avulla tapahtuvaa tutkimusta. Sisällön analyysin prosessia, aineiston valikointi, aineiston esittäminen eri tavoin järjestettynä tietona

---

sekä tutkijan suorittama tulkinta, vietiin läpi koko prosessin ajan. Aineiston valikoinnin avulla tutkimuksen kannalta epäoleennaista materiaalia karsittiin tutkimuksen edetessä, viitekehys huomioiden. (Taanela, 2011.)

Tämän opinnäytetyön sisällön analyysi tehtiin teoriaohjaavasti, koska hops-prosessin käsitteistö oli jo olemassa. Tutkimuksen käsitteistö nousee laeista, asetuksista ja säädöksistä sekä muusta hops-prosessia määrittävästä materiaalista.

Tutkimusaineiston sisällön analyysi tapahtui tässä työssä seuraavalla tavalla. Aineiston analysointi tehtiin lukemalla kerätty aineisto useaan kertaan. Aineistoa luettaessa havaittiin keskeisimmät usein toistuvat teemat, jotka kirjattiin muistiin. Tämän jälkeen teemat luokiteltiin aihealueittain. Luokittelun jälkeen pystyttiin toteamaan ja laskemaan tutkimushaastatteluista, kuinka monta kertaa jokin aihe nousi vastaajien keskuudessa esille ja näin olivat merkityksellisiä tutkittavan aiheen kannalta. Sisällönanalyysin avulla analysoitiin kerättyjä dokumentteja, systemaattisesti ja mahdollisimman objektiivisesti. Sisällön analyysin avulla saatettiin teemahaastatteluissa kerätty materiaali selkeään muotoon, jonka perusteella voitiin tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä. Sisällön analyysin tulokset yhdistettiin johtopäätöksiksi sekä tutkimustuloksiksi lukuihin 10 ja 11. Aineistosta esille tulleiden ydinasioiden löytäminen ja luokittelu sekä sanoiksi pukeminen huomattiin työlääksi työvaiheeksi.

8.3. Luotettavuusarviointi

Koska tieteellisen tutkimuksen mittarit on kehitetty luonnontieteiden parissa kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmäksi, samanlaisen luotettavuuden saavuttaminen on kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastavaa. Tutkimustilanteen vakioiminen on ihmisten ajatuksia tai toimintaa mitattaessa käytännössä mahdotonta. Laadullinen tutkimus ei pyri yleistettävyyteen, vaan pyrkii selittämään ja ymmärtämään tutkittavaa kohdetta. Tässä tutkimuksessa on pyritty ymmärtämään ja selittämään hops kattavasti. Sen lisäksi työssä on käsitelty hops:n digitalisointia. (Kananen 2014, 145, 148-149.)

Tutkimusmateriaalia kerätessä riittävä materiaalin määrä pystyttiin todentamaan saturaation myötä. Kun tutkimustulokset alkoivat toistua, oli löydetty riittävästi haastateltuja ja saturaatiopiste saavutettiin. (Kananen 2014, 153-154.)

Tutkimuksen rebiliateetti voidaan tässä työssä todentaa tutkimalla uudelleen tutkimuksessa käytetty kirjallisuus. Jos uudelleentutkinta antaa saman lopputuloksen, on tutkimustulos vahvistettu. Teemahaastatteluiden propositiotasoinen litterointi mahdollistaa haastattelujen tutkimisen myöhemmin.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusongelman ja tutkimuskysymyksen oikea määrittäminen ovat edellytyksiä todellisten tutkimustulosten löytämiselle. Tässä tutkimuksessa tutkimuskysymyksiin löydettiin

---

vastaukset kaikkiin kolmeen tutkimuskysymykseen. Tämä tutkimuskysymyksen määrittely vastaa määrällisen tutkimuksen sisältövaliteetti-termiä.

Tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltiin luetuttamalla haastattelutulokset haastateltavilla. Haastatellut henkilöt ovat vahvistaneet haastatteluista syntyneen tulkinnan ja siten myös tutkimustuloksen. Tutkimuksessa on käytetty laajasti erilaisia aineistoja, jotka lisäävät laadullisen tutkimuksen validiteettiä. Käsite- eli rakennevaliditeetti todennetaan oikeanlaisen käsitelmäärittelyn sekä oikeanlaisen käsitteiden käytön kautta tutkimuksessa. Rakennevaliditettia voidaan tarkastella myös ilmiön ymmärtämisen kautta. Ilmiö ja siihen vaikuttavat tekijät täytyy ymmärtää, jotta laadullinen tutkimus on kokonaisvaltainen. (Kananen 2014, 149-152)

9 TULOKSET

Alla esitellään tutkimuksen aikana kerätyn materiaalin tulokset. Tuloksissa kootaan niin teemahaastattelujen avulla kuin muu saatu materiaali yhdeksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Haastatellut asiantuntijat ovat kaikki oman alansa vahvoja osaajia, joiden kanssa tutkimuksen tekijällä on ollut yhteinen ammatillinen kieli. Tutkimuskohteina ovat olleet lehtori Hämeen ammatti-instituutti; kehityspäällikkö, Ahlmanin ammatti- ja aikuisopisto; koulutuspäällikkö, Validia; lehtori, Salpaus sekä laatupäällikkö, apulaisrehtori sekä koulutuspäällikkö, Kiipulan ammattiopisto. Sähköpostilla pyydettiin vastauksia Hämeen ammatti-instituutin koulutusohjelmapäälliköltä sekä kehittämispäälliköltä.

Tutkimuksen tulokset koottiin tutkimuskysymysten alle erillisiksi luvuiksi.

9.1. Miten toteutetaan opiskelijoiden laadukas hops?

Teemahaastattelujen perusteella opiskelija tulee saada laadukkaan hops:n mukaisesti omien opintojensa keskiöön. Haastateltavien mukaan tutkintorakenteen hahmottamisella sekä henkilökunnan aktiivisuudella on merkitystä siinä, miten hyvin opiskelija saadaan asettumaan opintojensa keskiöön. Haastateltavat nostivat esille seikan: ”Miten hops saadaan laadittua niin, että opiskelija pysyy kiinni opinnoissaan ja kiinnittyy oppilaitokseen?” Opettajakunnassa, teemahaastattelujen mukaan, elää edelleen ”Otetaan luulot pois” –ajatusmallia, joka ei edesauta laadullisen hops:n syntymisessä vaan pikemminkin ehkäisee opinnoista suoriutumista ja oppilaitokseen kiinnittymistä.

9.1.1. Pedagoginen johtamistyö

Pedagoginen johtamistyö. Kaikkien haastateltujen mukaan laadukkaan hops:n takana on laadukas koulutuksen järjestäjän pedagoginen johtamistyö. Muutama haastateltavista otti esille muuttuvan ammatillisen opetuksen kentän, jossa johdon ajatusmaailman joustavuus ja sallivuus on tärkeässä roolissa. Mikäli näin ei ole, osaamisperusteisuuden kaipaaman avoimen hops:n kehitystyö on vaikeaa. Haastateltavien mukaan joustavuus ja sallivuus eivät kuitenkaan tarkoita sitä, että sallitaan muuttumattomuuden tila, jossa joillekin suodaan mahdollisuus harata pakollista muutostyötä vastaan pitkiä aikoja. Ylemmän johdon on oltava valppaana ja mentävä kohti uusia ajatuksia. Useimmat haastatellut ottivat esille vähenevät resurssit, jotka pakottavat uudensuuntaamiseen toimintamalleihin. Johtamisessa on otettava huomioon muun muassa toimintatapa, jolla oppilaitosta viedään eteenpäin. Koulutuksen järjestäjän on pohdittava haastattelujen perusteella toimintatapojaan, jotta tuotetaan oikeaa laatua, eikä pelkkää Opetushallituksen ja Opetusministeriön standardit täyttävää sananhelinää. Kaikkien haastateltujen mukaan opetuksen kehittämistyössä tulee olla aito into kehittämistyöhön ja uudenlaisen ajattelun luomiseen sekä hyväksyä muuttuvan opetustyönkuva ja osaamisperusteisuus. Johdon tulee hyväksyä muutos ja erilaiset muutostyön mahdollisuudet. Vanhan opetuskulttuurin

---

ruokkiminen ei vie oppilaitosta eteenpäin. Aito kehittäminen tarvitsee ajattelua ja yhteistyötä.

Pedagoginen ymmärrys. Erään haastatellun mukaan, johdon ja opettajien erilaisten pedagogisten ymmärryksen maailmojen tulisi kohdata sallivuuden tasolla, jotta erilaiset pedagogiset mallit voisivat toimia sallivuuden ja joustavuuden periaatteiden mukaisesti. Useimmat haastateltavat olivat sitä mieltä, että 1.8.2015 voimaan tulleen osaamisperusteisuuden perustuvan opetussuunnitelman ja opetuskentän välillä on vielä joissakin tapauksissa huima kuilu, joka ei edesauta laadukkaan avoimen hops:n laadintaa. Lähes kaikkien haastateltavien mielestä koulutuksen järjestäjän tulisi pohtia kysymystä: ”Miten aidosti voidaan luoda opiskelijalle yksilöllinen hops?” Historiallinen painolasti pitää saada purettua. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että opiskelijat ovat tänä päivänä yksilöitä, ei liikuteltava paketti.

Kouluttaminen. Koulutuksen järjestäjän tulisi teemahaastatteluiden perusteella kouluttaa henkilökuntaa, jotta uudenlaiset käytännöt pääsisivät elämään oppilaitoksissa. Lähes kaikki haastatelluista toivat esiin niukkenevat resurssit ja kouluttamisen tärkeyden, jotta opettajat hallitsevat uudenlaisia menetelmiä ja oppivat uusia ajatusmalleja, vanhojen tilalle. Haastateltujen mukaan se, että vanhat menetelmät laitetaan näyttämään uusilta, ei ole pitkälle kantava ratkaisu.

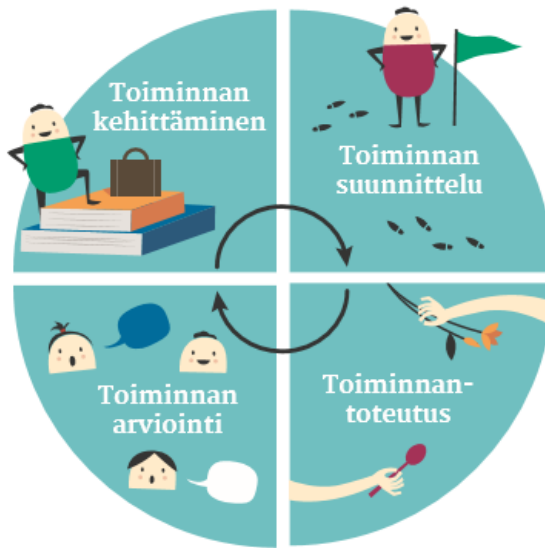
Rekrytointi. Useimmat vastanneista nostivat isoon rooliin henkilökunnan osaamisen ja halukkuuden suuren merkityksen siihen, miten hops-prosessi onnistuu. Yhtenä teemana haastateltavista suurin osa nosti sen, että hops-ohjaajaksi pakottaminen ei edesauta hops-työn laadukkuutta. Useimpien haastateltujen mukaan jo rekrytointitilanteessa tulisi huomioida opettajan ohjauskyvykyys ja -halukkuus.

Ajan virrassa pysyminen. Haastatellut henkilöt kokivat tärkeänä, että johtajuuden, henkilöstön, toimintaperiaatteiden ja strategian sekä erilaisten kumppanuuksien tulee vastata nykyajan vaatimuksia konkreettisella tasolla. Haastatteluissa nostettiin esille, että koulutuksen järjestäjän tulee myös kuvata erilaisia ops:n ja hops:n prosesseja sekä tarkastella niitä muuttuvan opetuskentän näkökulmasta. Mikään ei voi olla kiveen hakattua. Useimpien haastateltujen mukaan laadukkaan hops:n luomiseksi oleellista on myös, että koulutuksen järjestäjä yhdenmukaistaa toimintatapoja joka tasolla eri perustutkintojen kesken, mikäli koulutuksen järjestäjällä on useita eri toimipisteitä ja perustutkintoja.

9.1.2. Kehitystyö osana hops:a

Kuvassa 10 on esitettyä jatkuvan parantamisen kehä, jonka avulla voi kehittää niin itseään, omaa toimintaansa tai oppilaitoksen toimintaa. Erään vastaajan mukaan jatkuvan parantamisen kehän avulla hops-prosessia voidaan kehittää, kun siihen löytyy koulutuksen järjestäjältä halukkuutta. Kaikkien haastateltujen mielestä ilman suunnittelua ei ole kunnan toiminnan toteutusta. Ilman toiminnan toteutusta ei voida arvioida toimintaa. Ilman toiminnan arviointia ei voida toimintaa kehittää.

JATKUVA PARANTAMINEN

Kuva 10. Jatkuva parantaminen, pedagogisen johtamisen kulmakiviä. (Eweiss, sähköpostiviesti 22.4.2016)

Kehittämistyö. Kehittyminen koskee haastattelujen perusteella oppilaitoksessa kaikkia henkilöitä: opiskelijoita, opettajia, opinto-ohjaajia, erityisopettajia, koulutusohjelmapäälliköitä, vastaavia suunnittelijoita, opintosihtereitä, rehtoreita, kehittämispäälliköitä, huoltomiehiä etc.

Yhden vastaajan mielestä kehittämistyötä tehtäessä on muistettava suunnittelu, toteutus sekä toteutuksen arviointi (kuva 10), jokainen omana tärkeänä osa-alueenaan. Vain toteutusta rehellisesti arvioimalla löydetään kehitystarpeet. Useimmat haastatelluista nostivat esille toiminnan kehittämisen, joka nivoutuu tiukasti toiminnan suunnitteluun. Kehittyvää toimintaa tulee aktiivisesti suunnitella, jotta saavutetaan tuloksia. Kehitystyö tarvitsee aina välineet, joilla sitä voi tehdä. Ilman oikeanlaista välineistöä kehitystyön tekeminen on hidasta ja haastavaa. Lähes kaikkien haastateltujen mielestä hops-kehitystyössä erilaisista hankkeista on haastatelluissa oppilaitoksissa ollut hyötyä. Kaikissa haastatelluissa oppilaitoksissa hops-kehitystyöhankkeisiin ei ollut osallistuttu. Hops-hankkeisiin osallistuneiden oppilaitosten edustajien mukaan, hankkeiden avulla on saatu kohdennettua laadukasta ja tuloksekasta resurssia hops:n kehittämiseen. Hankkeiden avulla järjestelmiä on saatu kehitettyä ja tavoitteena on saada aikaan mobiilihops.

Puolet haastatelluista toi esille toiminnan jatkuvan kehittämisen sekä sen, että kehittämistyön tulee perustua mitattuun tietoon. Toiminnan arviointi on kiinteä osa toiminnan suunnittelua. Koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen prosessit tulee tunnistaa, jotta toiminnan arviointi ei ole käytännön työstä erillään oleva saareke. Haastateltujen mukaan toiminnan arvioinnissa esiin nousseita kehittämiskohteita tulee aktiivisesti kehittää monimuotoisilla menetelmillä selkeän monivuotisen päivittyvän kehittämissuunnitelman

---

avulla. Useimmat haastatellut nostivat esille seikan: Hops on prosessi, jolla on selkeä tarkoitus.

Suunnittelu. Tutkimuksen mukaan hops:n kehittämisen kannalta oleellista on toimiva prosessikuvaus, jota hops-prosessissa mukana olevat noudattavat. Eräiden haastateltujen mukaan prosessikuvausta tulee tarkastella vuosittain ja tehdä siihen mitattujen tulosten mukaisia parannuksia hops:n tavoitteet mielessä. Kaksi haastateltavaa nosti esiin mittaamisen tärkeyden sanalaskun muodossa. Kuten sanotaan: ”Vain sitä, mitä mittaat, voit parantaa.”

Lähes kaikkien haastateltujen mielestä, jotta hops on toimiva sekä laadullinen, oppilaitoksen toiminnan suunnittelun (kuva 10) tulee olla oikea-aikaista ja edellä käyvää. Haastateltujen perusteella koulutuksen järjestäjällä tulee olla selkeät ja yhteiset kehittämiskohteet, joihin kaikki sitoutetaan yhteisen päämäärän hyväksi. Haastateltavista osa oli sitä mieltä, että vapaamatkustajia ei laadukas kehitystyö kestä. Kaikkien vastaajien mielestä kehittämissuunnitelman tulee olla konkreettinen ja jokaista oppilaitoksen opiskelijaa ja henkilökunnan jäsentä koskeva. Opiskelijan oikeuksien toteutumisen näkökulmasta on 1.8.2015 voimaan tulleen opetussuunnitelman sekä siihen liittyvän lainsäädännön ymmärtäminen ja sisäistäminen tärkeää. Hyvällä etukäteissuunnittelulla löydetään hops:n kannalta toimintaa ohjaavat nivelkohdat.

Mitattavuus. Eräät haastatellut toivat esille, miten hops:n kannalta hyvin tärkeää tietoa saadaan opiskelijoilta keräämällä. Eräät haastatellut olivat sitä mieltä, että aina tutkinnon osan suoritettuaan, opiskelijalta pitäisi kerätä palaute niin oppimisprosessista kuin ammattiosaamisen näytöstä. Koulutuksen järjestäjän tulisi olla haastateltujen mukaan niin rohkea, että myös opettaja-/ohjaajakohtaista palautetta kerätään tässä yhteydessä. Opiskelijoilla on paljon rakentavia kehittämisideoita, kunhan heidät otetaan mukaan kehittämisprosessiin. Lähes kaikki olivat sitä mieltä, että ulkoapäin kerrottu opiskelijan paras, ei ole lähtökohta laadukkaalle hops:lle ja sen toiminnan arvioinnille. Opiskelija tulisi kyetä sitouttamaan hops:an ja ymmärtämään oman työn merkitys kokonaisuudelle.

Haastateltujen perusteella palautteen hankkiminen opiskelijoilta opinnoista ja niiden toteuttamisesta on pedagogisen kehitystyön ydin. Hops on pedagogisen kehitystyön ydinaluetta. Kriittistä palautetta on oppivan organisaation kyettävä ottamaan vastaan, ja sen myötä muuttamaan toimintaa, joskus jopa hyvinkin nopeasti tai erilaiseen suuntaan. Positiivinen palaute täytyy myös huomioida kehitystyössä. Jotta oppilaitoksessa on opiskelijoita tulevaisuudessakin, on heiltäkin kysyttävä mielipiteitä. Tutkinnon osien onnistumisesta tulee aina kerätä kyselyillä tietoa.

Arviointi. Oman toiminnan arvioinnin nosti esille yli puolet haastatelluista. Asiakaskokemusten arviointi on oppilaitoksessa tärkeää, koska oppilaitos toimii asiakkaiden (opiskelijat) varassa. Ilman opiskelijoita, ei olisi oppilaitosta eikä opettajilla työtä. Toimintaa monipuolisesti arvioimalla erilaisilla mittareilla, eri osa-alueiden laatua voidaan parantaa.

Laadukkaassa hops-työssä omien prosessien arviointi on kehittymisen vuoksi tärkeää. Hops on prosessi, jossa opiskelijan tulee tulla kuulluksi ja nähdyksi kokonaisvaltaisena ihmisenä. Haastattelujen perusteella voidaan sanoa, että hops:n tekeminen vain siitä syystä, että se on pakko tehdä, ei ole tie kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen. Hops on opiskelijan ammatillisen kasvun prosessi, joka laadukkaasti toteutettuna mahdollistaa yksilölliset opintopolut ja tulevan ammattilaisuuden omien kykyjen mukaisesti.

Haastattelujen perusteella itsearviointi ja oppimisen arviointi ovat merkityksellisiä hops:n välineitä. Yli puolet haastatelluista nosti esiin erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden itsearvioinnin, joka saattaa tarvita ohjausta, mutta sitä pitäisi silti toteuttaa, jotta opiskelija oppii ymmärtämään omat vahvuutensa ja kehittämiskohteensa.

Useimpien haastateltujen mielestä oppilaitoksessa ei voi olla yhtään osa-alueita, jonka toimintaa ei voi arvioida. Jos toimintaa ei uskalleta monipuolisesti arvioida, on se sama kuin yrittäisi heittää palloa koriin sokkona. Eräs haastatelluista nosti esille hienosti miten kehitystyö, jossa ei kuunnella käyttäjäkuntaa, on ylhäältä johdettua sanelupolitiikkaa, joka saattaa johtaa entistä huonompiin käyttäjä- tai asiakaskokemuksiin. Jatkuvan parantamisen kehässä (kuva 9) toiminnan arviointia edeltää toiminnan toteutus ja seuraa toiminnan kehittäminen.

Yli puolet haastatelluista katsoi, että vain palautetta saamalla, voi muuttaa toimintaansa ja kehittyä ihmisenä. Tämä ihmisenä kehittyminen on oleellinen osa avointa hops:aa. Ilman kehittymistä ei tapahdu osaamiseen perustuvaa oppimista joka on hops:n ydinaluetta.

9.1.3. Opettajan konkreettiset hops-välineet

Henkilökohtaistaminen. Kaikki haastatellut nostivat esiin ammatillisen reformin ja sen hengen. Ammatillisen reformin henki on henkilökohtaistaminen. Haastattelujen perusteella johtotasolta lähtien on oltava selvillä mitä hops tarkoittaa. Termi on avattava henkilöstölle selkeästi ja perustellusti. Haastateltujen mukaan henkilökohtaistaminen tarkoittaa opiskelijan oman opintopolun rakentamista hänen omiin tarpeisiinsa nojaten. Opiskelijan aiempi osaaminen on huomioitava osana opiskelijan henkilökohtaista opintopolkua. Kaikkien haastateltujen mielestä koulutuksen järjestäjällä on oltava selvillä hops:n rakenne ja sen eteneminen opintojen aikana. Laadukasta hops:a luotaessa on, haastateltujen mukaan, pohdittava tehtäväjaot sekä se miten yksilöllisesti hops tehdään. Laadukkaasti hops:n avulla opiskelijat liimataan oppilaitokseen ja he suoriutuvat opinnoistaan vähemmällä kipuilulla.

Lähes kaikkien haastateltujen mielestä hops-prosessissa on huomioitava opiskelijoiden ikä. Pääsääntöisesti opiskelijat ovat nuoria. Saattaa olla että opintojen alkuvaiheessa ei osaamista ole vielä karttunut, mutta opintojen edetessä opettajien tulisi olla hereillä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen suhteen. Kaikki vastaajat pitivät huomionarvoisena sitä, että opiskelijoille karttuu osaamista eri tutkinnon osiin myös vaivihkaa,

---

huomaamatta. Tämä osaamisen pitää tehdä näkyväksi ja osaksi laadukkaan hops:n laadintaa ja arviointia.

Luonto-ohjaaja opiskelijoiden keskustelussa (27.4.2016), kävi ilmi että heitä ei niinkään kiinnostanut tutkinnon osien nimet eikä kaikissa tapauksissa edes arviointikriteerit. Suurinta osaa opiskelijoista kiinnosti se, mitä konkreettisia asioita voi oppia tai mitä konkreettista osaamista opiskelijalla on jo olemassa. Luonto-ohjaajaopiskelijoiden parissa haluttiin oppia paljon asioita, jotta osaaminen on huipputasolla.

Aiemmin hankittu osaaminen. Kaikkien haastateltujen mukaan opiskelijan jo olemassa olevan osaamisen eli nykyisten taitojen huomioon ottaminen ei ole vielä oppilaitoksissa riittävällä tasolla. Tässä suhteessa oppilaitoksissa on vielä runsaasti työtä tehtävänä, jotta laadukkaan hops:n määritelmä tässä kohdassa täyttyy kiitettävästi. Pieniä alkuja esikartoitukseen on olemassa mutta suurella mittakaavassa parantamisen varaa on olemassa.

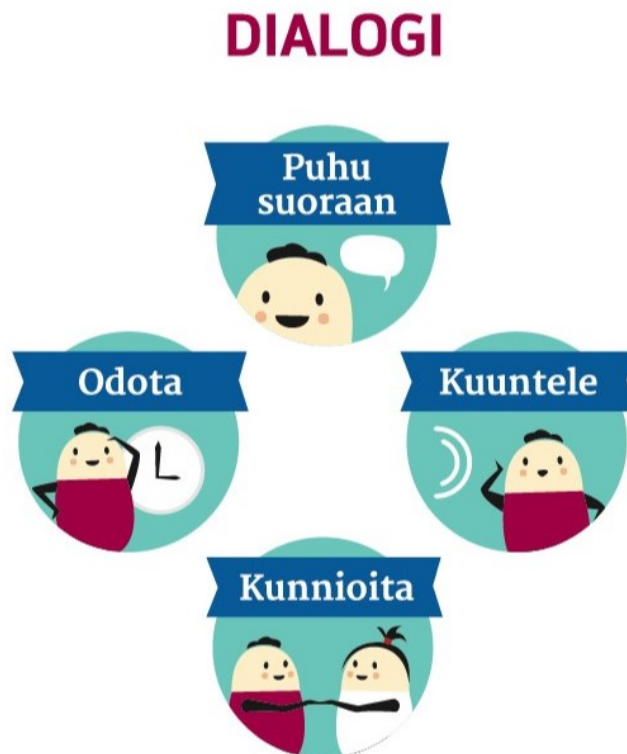
Eräs haastateltavista nosti esille maatalousalan perustutkinnon opiskelijoiden usein jo valmiiksi kotitiloilla hankitun osaamisen esimerkin omaisesti. Osa opiskelijoista tulee toki täysin maatalousalan ulkopuolelta. Usein osaaminen on konkreettisen tekemisen osaamista, teorian tiedon hallinnassa löytyy isoimmat puutteet. Esimerkkinä opiskelija osaa kyntää mutta ei osaa säätää auroja. Opiskelija osaa ruokkia emolehmät, mutta ei ymmärrä mitä vaikutuksia ruokinnalla on tiinehtyvyyteen. Osaamiseltaan hyvin heterogeenisen saapumisryhmän luotsaaminen läpi opintojen vaatii ryhmänohjaajalta ja opettajilta pelisilmää, nuoren kykyjen ja osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä mahdollisuutta suorittaa opintoja eri tahtiin erittäin yksilöllisesti räätälöiden. Teorian tiedon opettamiseen ei kuitenkaan tarvita ammatillisissa aineissa luokkatiloja, vaan esimerkiksi kyntöaurojen säätämisen oppii parhaiten kyntöaurojen parissa itse kokeilemalla ja tekemällä opettajan ohjauksessa. Tästä kaikesta oppimisesta tai osaamisesta tulisi löytyä kirjaus hops:sta.

”Lukujärjestys”. Yli puolet haastatelluista pohti lukujärjestyksen merkitystä hops-prosessissa. Hops:ia laadittaessa on lukujärjestyksellä merkitystä. Opintojen alkaessa oppilaitoksella tulee olla olemassa koko lukukauden, mielellään koko lukuvuoden ohjelma, josta näkyy päivittäiset opetusaiheet. Tavoitteena on suorittaa opinnot tutkinnon osa kerrallaan, mutta osaavan opiskelijan kanssa täytyy luoda henkilökohtainen lukujärjestys tai ajankäyttösuunnitelma, jonka avulla opiskelija pystyy suorittamaan tutkinnon osia omassa tahdissaan tai esimerkiksi päällekkäin useampaa tutkinnon osaa yhtä aikaa. Erityistä tukea tarvitseva opiskelija tulee ottaa huomioon lukujärjestyksessä laadittaessa, jos annettu aikamäärä ei riitä tarvittavan osaamisen keräämiseksi. Ajankäyttö tulee aina sopeuttaa opiskelijan tarpeiden mukaan, ei oppilaitoksen omien intressien. Hops:a on vaikea laatia opiskelijalle ilman kunnan suuntamerkkejä.

Ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit. Valtaosa haastatelluista kertoi haastattelussa ammattitaitovaatimusten konkretisoinnista. Jotta opiskelija ymmärtää ammattitaitovaatimusten ja arviointikriteerien vaatimukset, tulee ne avata konkreettisiksi tehtäviksi, töiksi. Korulauseet ja

vaikeat sanat tulee unohtaa. Arviointikriteerien ymmärtäminen on alan ammattilaisillekin vaikeaa, joten alaa vasta opiskeleville selkokieliisyys on tarpeen. Avattujen ammattitaitovaatimusten sekä arviointikriteerien avulla myös opettajien ja työelämän edustajien on helpompi ymmärtää sisältöä. Ammatillisen reformin hengen mukaisesti työelämän edustajien tulisi olla mukana arviointikriteerien avaamisprosessissa.

Dialogisuus. Toimiva hops vaatii toimivan dialogin (kuva 11). Kolme haastatelluista tarttui aiheeseen dialogi. Ilman aitoa dialogia hops-keskustelu on ylempään ja alemman keskustelu, jossa ylempi määrittää alemman tavoitteita ja motivaatiota. Laadukas hops-ohjauskeskustelu on ainutkertainen tilaisuus. Tämä tulisi ymmärtää hops-työtä tehtäessä. Opiskelijalla tulee olla tila puhua ja tulla kuulluksi. Useimmat haastatelluista kokivat merkityksellisenä sen, että aina ei opettajan perusteena hops-keskustelussa ole opiskelijan paras, vaan joskus saattaa olla kyse oman opetusaineen hengissä pitämisestä oppilaitoksessa. Oman osaamisen rajallisuus sekä se, että aina näin on toimittu, saattavat rajoittaa opiskelijoille tarjottavien valinnaisuuksien mahdollisuutta.

Kuva 11. Dialogi. (Eweiss, sähköpostiviesti 22.4.2016)

Avoin ja aito dialogi, jossa toteutuvat kaikki dialogin osa-alueet (kuva 11) on ainoa keino toteuttaa laadukas hops. Dialogia ei opi muuta kuin harjoittelemalla. Mielessä pitää kuitenkin olla dialogin säännöt (kuva 11): puhu suoraan, kuuntele, kunnioita ja odota.

Opettajan substanssiosaaminen. Laadukasta hops:a muodostettaessa opettajan substanssiosaamisella on merkitystä. Haastattelujen perusteella opettajan tulee tuntea nykypäivän työelämän vaatimukset ja tarpeet. Eräiden haastateltujen mielestä työelämän vaatimukseen pystytään vastaamaan opettajien työelämäjaksoilla, joiden tulisi olla pakollisia ja tarpeeksi usein tapahtuvia. Oppilaitosmaailmassa opettaja jää helposti alan kehityksestä ja tarpeista jälkeen ilman vahvoja työelämäsiviteitä sekä käytännön työn tekemistä erilaisissa alan työpaikoissa. Noin puolet haastatelluista toi esille opettajan erilaisen ”surstanssivapaan” roolin hops:n laadinnassa. Opettajan tulisi tutkimuksen mukaan pohtia sitä, kuinka kiire on syöksyä heti tutkinnon osan alussa substanssin opettamiseen vai voisiko tutkinnon osan alussa opetella muita taitoja tai paneutua opiskelijan olemassa olevaan osaamiseen ja sitä kautta tutkinnon osan sisällön luomiseen,

Opettajan rooli. Kaikki haastatellut toivat esiin opettajan roolin hops:n laadinnassa, kukin omasta näkökulmastaan. Laadukkaan hops:n takana on myös opettajan rooli. Kokeeko opettaja olevansa edelleen tänä päivänä tietopankki, joka ohjaa yhtä luokkaa edestäpäin? Vai voisiko opettajalla olla samaa asiaa opiskelevia eri opintojen vaiheessa olevien opiskelijoiden ryhmä, joita ohjaavat samat ammattitaitovaatimukset ja arviointikriteerit? Opettaja ohjaisi ryhmää oppimaan ja etsimään tietoa sekä innostumaan oppimisesta. Opettajan tulee ymmärtää työprosessien kautta oppiminen osana opiskelijan opintopolkua. Laadukkaan ja säädökset täyttävän hops:n saavuttamiseksi, perinteinen ajatus siitä monenhenki luokan opiskelija on, tulee purkaa. Sillä koska opiskelija opintonsa aloittanut, ei saa olla mitään merkitystä opintojen etenemisen kanssa.

Tutkinnon rakenteen tunteminen ja hallinta. haastatteluista kävi ilmi, että opettajan tulisi tuntea opettamansa ammatillisen perustutkinnon rakenne ja sisältö kokonaisuudessaan. Haastattelujen perusteella laadukkaassa hops-työssä ei riitä, että opettaja hallitsee vain opettamiensa tutkinnon osien sisällöt. Opettajan tulee hallita hops-pelissä muutkin palat kuin omansa. Haastatellut huomasivat nostaa esille tutkinnon osien sisällön tuntemisen lisäksi sen, että laadukkaan hops:n takana on osaamisen karttumisen prosessi. (osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosessi). Opettajalla sekä koulutuksen järjestäjällä tulisi olla myös tämä osa-alue kiitettävästi hallussa, jotta hops-prosessi olisi laadullinen. Kaikki haastatellut katsoivat, että koulutuksen järjestäjän rakenteiden tulee olla sellaisia, että ne tukevat osaamisen tunnistamista ja tunnustamista myös kesken tutkinnon osan. Opettajan ja koulutuksen järjestäjän tulisi ymmärtää ja hyväksyä, että osaamista karttuu pitkin opintoja ja opiskelijat ovat eri vaiheissa tutkinnon osan aikana. Opiskelijat voivat suorittaa opintojaan kokonaan työssäoppimalla, koska työssäoppiminen on yksi opetusmenetelmä. Mitä nopeammin päästään kiinni opiskelijan osaamiseen, sitä todenmukaisempi hops on.

9.1.4. Opiskelijan hops-välineitä

Tutkintorakenteen hahmottaminen. Valtaosan haastatelluista olis sitä mieltä, että opiskelijan opintopolun eli hops:n tulisi olla hänen näköisensä. Tämä tukee opiskelijan suoriutumista opinnoista, koska hän kokee voitavansa vaikuttaa omiin opintoihinsa. Osa opiskelijoista ymmärtää paremmin tutkinnon rakenteen sekä omat tavoitteensa. Neljä haastateltua kertoi ammatillisissa erityisoppilaitoksissa tutkinnon rakenteen ja sisällön ymmärtämisen opiskelijoiden keskuudessa saattavan osalle opiskelijoista olla haastavaa. Tämä ei kuitenkaan ole haastateltujen mukaan vain erityisoppilaitosten haaste, vaan sitä saattaa esiintyä myös tavanomaisissa oppilaitoksissa. Opintojen tulee näyttäytyä opiskelijalle jatkumona opintojen alusta loppuun.

Oppimisen kulmakivet. Eräs haastateltu toi esille oppimisen kulmakivet (kuva 12) ja sen merkityksen opiskelijan hops:ssa. Oppimisen kulmakivet avaavat opiskelijalle oppimisen merkityksen osaamisen osana.

OPPIMISEN KULMAKIVET

Kuva 12. Oppimisen kulmakivet. (Eweiss, sähköpostiviesti 22.4.2016)

Opin oppimaan. Useimpien haastateltujen mukaan hops:ssa on kyse siitä miten opiskelija oppii parhaalla mahdollisella tavalla ja saavuttaa opiskelijaa itseään tyydyttävän osaamistason. Suurin osa vastaajista kertoi, että opiskelijat ovat erilaisia ja siitä syystä tulisi kartoittaa millaisilla menetelmillä kukin opiskelija parhaiten oppii. Tässä työssä auttaa eräiden haastateltujen mukaan oppimissopimus, jonka avulla opiskelija kyetään sitouttamaan omien tavoitteidensa mukaiseen opiskeluun.

Erään haastatellun mukaan oppimisen kulmakivien (kuva 12) tuonti osaksi opiskelijan hops:a on erittäin hyvä tapa konkretisoida opiskelijalle mitä opintojen eteen tulee tehdä. Opiskelijan tulee oppia oppimaan. Tämä taito on haastattelun perusteella monella ammattiin opiskelemaan tulevalle hukassa. Peruskoulu on rämmitty läpi miten kuten ja ammattiopintoihin

tullaan osittain hyvinkin heikolla pohjalla. Haastattelujen perusteella hops-ohjeistuksen mukaan, jokaisen opiskelijan oppimismenetelmät tulee kirjata hops:an. Erään haastatellun mukaan opin oppimaan ei tarkoita sitä, että on pönttävä kirja kourassa päivästä toiseen, vaan sitä että ymmärtää, millaisilla menetelmillä itse oppii parhaiten ja miten hyödyntää oppimaansa. Itsetuntemuksen taito nousee tässä kohdassa tärkeäksi. Kolmen haastatellun kertoman mukaan oppijan tulee ymmärtää myös, millaiset seikat mahdollisesti hankaloittavat oppimista ja näin välttää sellaista toimintaa tai menetelmää. Opiskelijan luonne, sisäiset ja ulkoiset motivaattorit sekä lahjakkuus alalle vaikuttavat myös oppimaan oppimisen taidoissa.

Tekemällä oppiminen. Opin tekemällä (kuva 12) kertoo siitä, että ammattiopinnoissa pääpaino oppimisessa on tekemisellä. Kaikkien haastateltujen mukaan ammatillisessa perusopetuksessa tulee tehdä konkreettisesti niitä asioista, joita ammattiosaamisen saavuttaminen vaatii. Erään haastatellun mukaan maatalousalan perustutkinto on täynnä tekemällä oppimista. On peltotöitä, eläintenhoitotöitä, metsähoitotöitä, rakentamista sekä yrittäjyysopintoja. Kaikkea tätä opitaan eri tavoin tekemällä. Lehmä opitaan lypsämään navetassa, kana hoitamaan kanalassa, peltö muokkaamaan ja kylvämään, koneet korjaamaan ja huoltamaan sekä verotus tekemään kirjanpidosta lähtien. Haastateltavien vastausten perusteella hops:sa tulisi olla kirjattuna oppimisen arviointi, on se ollut suullista tai kirjallista, vaikka tämä arviointi ei näykään tutkintotodistuksessa. Tekemällä oppimista mitataan opintojen aikana jatkuvalla suullisella ja kirjallisella palautteella, parhaimmillaan opettajan ja opiskelijan dialogin välityksellä.

Treenaan. Yli puolet haastatelluista oli sitä mieltä, että harjoitus tekee mestarin. Ammatillisessa ammattitaidossa on kyse harjoitelluista taidoista eli mitä enemmän opiskelija treenaa (kuva 12) sitä vahvemaksi hän tulee taidoissaan ja kehittyy kohti ammattilaisuutta. Osaamisperusteisessa ammattiopetuksessa treenaamisen ei tarvitse tapahtua vain oppilaitoksessa.

Joidenkin vastaajien mukaan osa opiskelijoista oppii uudet taidot nopeammin ja osa hitaammin. Opiskelija on saattanut harjaantua monessa taidossa osajaksi jo ennen opintojen alkamista. Valtaosa haastatelluista katsoo, että opiskelijan, jolla on jo valmista osaamista, tulee saada opinnoissa lisäarvoa osaamiselleen, jotta mielenkiinto opintoihin pysyy yllä. Yhden haastatellun mukaisesti monet maaseutuyrittäjän osaamisalaa opiskelevat nuoret ovat käytännön töissä hyvinkin osaavia, mutta suurimmalla osalla puuttuu käsitys siitä miksi asioita tehdään jollakin menetelmällä. Haastattelujen perusteella, edellä kuvatun opiskelijan, hops-ohjeistuksen mukaisesti, tulisikin saada treeniä alueissa, joissa on puutetta. Ei kaikessa tutkinnon osaan liittyvässä. Haastattelujen perusteella kaiken yllä mainitun tulisi näkyä opiskelijan hops:ssa ja tutkinnon edetä suunnitelman mukaisesti.

Hankin tietoa (kuva 12) on opiskelijoille haastava pala purtavaksi erään haastateltavan mukaan. Useimmat haastateltavista oli sitä mieltä, että opiskelijat ovat hyvin eritasoisia tiedon hankkimistaidoiltaan ja -kyvyiltään.

Kaikkien haastattelujen perustella tiedon hankkimisessa korostuvat oppimaan oppimisen taidot, koska ihmiset oppivat asioita, eli hankkivat tietoa, eri tavoin. Joku meistä oppii itsenäisen työskentelyn kautta, toinen ryhmässä työskentelemällä ja kolmas vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Jokaisella meistä on vastuu siitä, miten hyvin omat oppimistyylinsä tuntee ja miten tätä tietoa hyödyntää uuden oppimisessa. Yksi haastateltavista piti tärkeänä myös muistaa, että uusi tieto kerätään aina jo olemassa olevan tiedon päälle ja sen perusteella muovataan asiasta käsitys. Kaksi haastateltua nosti esille elämän mittaisen oppimisen. Onneksi tiedon hankkimistaitoa voi kehittää koko elämän ajan, koska perimä ja ympäristö eivät yksin määritä ominaisuutta vaan myös elämäkokemukset vaikuttavat tiedon hankkimistaitoon. Ihminen on mukautuvainen ja se koskee myös oppimista erilaisissa ympäristöissä. Haastateltujen mukaan hops:ssa tiedon hankkimisen taito näkyy etenkin suullisessa ja kirjallisessa arvioinnissa, jota opiskelija saa omasta oppimisestaan, ja joka tulee kirjata hops:an.

Tärkeäksi seikaksi kaikki useimmat haastatellut nostivat sen, miten ammattiopinnoissakin vaadittavan teoriaosaamisen voi hankkia monella eri tavalla, lukemalla, kuuntelemalla, katselemalla, haastattelemalla, haistamalla, maistamalla, muistiinpanoja tekemällä ja niin edelleen. Nämä kaikki erilaiset menetelmät tulisi kirjata hops:an, jos opiskelijan niillä oppii asioita. Osaamisperusteisuus ei tarkoita sitä, että opiskelijoilta ei tule vaatia opintojen eteen tehtävää työtä.

Tiimioppiminen ja -yrittäminen opiskelumenetelmänä. Koulutuskeskus Salpauksen luonto-ohjaajaopiskelijat opiskelevat tiimioppimisen ja -yrittämisen menetelmien avulla. Opiskelijoilla ei ole lukujärjestyksiä mutta he tietävät mitä heidän pitää osata valmistuakseen ammattiin. Opettajat tekevät tiivistä yhteistyötä opiskelijoiden parissa. Opiskelijat suorittavat opintoja projekteina, joiden parissa he oppivat yrityksen ja erehdyksen kautta. Opiskelijat kokivat mallin oppimisen kannalta tehokkaana, oppimista lisäävänä sekä osaamispääomaa antavana. Itseohjautuvuudessa opiskelijat myönsivät puutteita. Tällainen tiimioppimiseen perustuvat pedagogiikka vaatii jatkuvaa dialogia sekä opiskelijoiden kesken, opettajien kesken että yhdessä. Tiimioppimiseen perustuva pedagogiikka toimii parhaiten pienissä, yhteen hiileen puhaltavissa yksiköissä, joissa kaikki osapuolet tietävät miten menetelmä toimii ja uskaltavat opiskelijoille myös mahdollisuuden epäonnistua ja sitä kautta oppia.

Luonto-ohjaajaopiskelijoiden ammattiosaamisen näyttöjen arvosanat tiimioppimisen menetelmiin siirtymisen jälkeen ovat olleet K3-tasolla. Tästä syystä opettajat ovat lanseeranneet opiskelijoille sisäisen arviointikriteeristön arvosanaan 5 saakka. T1-K3-tasoilla on käytössä valtakunnalliset arviointikriteerit, tämän jälkeen opiskelijoiden pyynnöstä on tasot 4-5, joissa ylitetään tason K3-vaatimukset. Useimmat opiskelijat saavuttavat myös nämä arvosanat ammattiosaamisen näytössä. Oman osaamisalan sisäisen arviointijärjestelmän käyttöönotto on lisännyt opiskelijoiden opiskelumotivaatiota. Opiskelijat kokevat oikeudenmukaisena saadessaan omaa osaamistaan vastaavia arvosanoja, vaikka ne eivät tutkintotodistuksessa näykään. Opiskelijoiden mielestä tämä on parasta hops:n laadintaa. Annetaan toimia omien kykyjen mukaan ja

saadaan arviointi siitä. Opiskelijat kaipaavat numeraalista arviointia, pelkkä sanallinen arviointi ei heille tuntunut riittävän. Pohjautuuko tämä sitten suomalaisten heikkoon taitoon ottaa vastaan positiivista palautetta?

Opintojen ohjaamisen väline. Valtaosa haastatelluista koki, että opiskelijan kannalta hops on nimensä mukaisesti henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, johon kirjataan kaikki opiskelijan opintoihin liittyvät asiat. Esimerkiksi kun ohjaava henkilö huomaa opiskelijalla olevan jo osaamista tutkinnon osan alussa opiskelijan kanssa neuvotellaan dialogin avulla hänen kannaltaan paras ratkaisu.

Uraohjauksen väline. Yli puolet haastatelluista oli sitä mieltä, että opintojen loppupuolella hops:n tulisi palvella opiskelijan valmistumisen jälkeistä elämää. Suunnitelmassa pitäisi ottaa huomioon opiskelijan jatkosuunnitelmat ja sen myötä tukea häntä valinnoissaan. Jatko-opintoihin hakeutuva opiskelija tarvitsee erilaista tukea kuin työelämään lähtevä. Kaikissa tapauksissa hops:sta tulisi näkyä suunnitelmallisuus ja sen toteuttaminen.

9.1.5. Hops:n laadinnan välineitä

Oppimissopimus. Tutkimushaastatteluuissa nousi esille oppimissopimuksen merkitys hops:n välineenä. Osassa tutkittuja oppilaitoksia oppimissopimus oli käytännössä yhtä kuin hops. Oppimissopimus (kuva 13) on tutkimuksen perusteella opiskelijan henkilökohtainen, sitouttava osaamisen kehittämissuunnitelma, jota päivitetään opintojen edetessä. Haastatteluiden perusteella oppimissopimuksen kautta opiskelija analysoi omaa oppimispolkuaan historian, nykyhetken ja tulevaisuuden näkökulmista. Haastateltujen mukaan oppimissopimus ei ole vain ylhäältä lähtöisin oleva suunnitelma vaan sopimus, jossa oppija sopii itsensä ja muiden kanssa asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta ja haasteiden selättämisestä.

Kuva 13. Oppimissopimus. (Eweiss, sähköpostiviesti 22.4.2016)

Kuvassa 13 on avattu oppimissopimusta prosessina. Tutkimushaastattelujen perusteella oppimissopimuksessa siis pohditaan omaa olemista ja tekemistä tavoitteeseen pääsemiseksi. Hops pohtii oppimissopimuksen tavoin

---

opiskelijan elämää monesta eri näkökulmasta. Kaikkien haastateltavien mukaan ammatillisen perustutkinnon opiskelijalla tavoite aluksi on valmistuminen ja myöhemmin esimerkiksi työllistyminen tai jatko-opintoihin hakeutuminen. Jokaisella opiskelijalla on omat tavoitteensa joiden eteen opiskelija tekee töitä. Niissä haastatelluissa oppilaitoksissa joissa oppimissopimus on käytössä hops:n välineenä, sen avulla opiskelija sitoutetaan oppimisprosessiin sekä opintojen loppuun saattamiseen.

Oppimissopimus on haastateltujen mukaan hyvä väline tavoitteiden mukaisten suunnitelmien laatimiseen. Oppimissopimus mahdollistaa opiskelijalle mahdollisuuden oman oppimisensa suunnitteluun ja toteutukseen. Tutkimushaastattelujen perusteella edellä mainittu oman oppimisen suunnittelu ja toteutus kasvattaa opiskelijan hallinnan tunnetta sekä motivaatiota opintojen parissa. Oppilaitoksissa, joissa oppimissopimus on käytössä, ohjauksella on iso rooli ammatillisen perusopetuksen opiskelijoiden keskuudessa, kun sopimusta laaditaan. Lähes kaikkien haastateltujen mukaan opettajana pitää hyväksyä tosiasia, että joillekin opiskelijoille mittari perille pääsyyn, on ammattiosaamisen näytön arvosana T1.

Hojks. Yli puolet haastatelluista toi esiin hojks:n merkityksen hops:n yhtenä välineenä. Laadukasta hops:a tehtäessä on muistettava hojks. Haastattelujen perusteella hojks kertoo opettajille miten erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan opinnot mahdollistetaan. Haasteltujen mukaan hojks:sta löytyy tieto, mitä apua opiskelija tarvitsee saavuttaakseen oman tasoisen ammatillisen tutkinnon sekä ratkaisu sille, miten opiskelijan esimerkiksi fyysinen rajoitus voidaan kiertää. Tuen tarve tulee määritellä tutkinnon osittain, kertoi puolet haastatelluista. Yli puolet haastatelluista mainitsi, että hops taasen kertoo, miten opinnot suunnitellaan. Mikäli opiskelijalle jokin tutkinnon osa on mukautettu, tulee sen näkyä hops:ssa. Haastateltujen mukaan opiskelijalle, jolle on tehty hojks, tulee laatia myös hops. Tutkimushaastattelujen perusteella opiskelijan sekä oppilaitoksen näkökulmasta hojks on ongelmakeskeinen ja hops on osaamiskeskeinen asiakirja.

Dokumentoinnin välineitä. Sähköpostitiedonannon perusteella Hämeen ammatti-instituutissa digitaalisen dokumentoinnin muotoina hops:n laadinnassa toimivat osaamisen tunnistamisen ja tunnustaminen osalta Excel-taulukointi. Opiskelijan hops-tietoja viedään myös SoleOps-järjestelmään sekä Winhaan. Sähköpostitiedonannon mukaan tärkeimmäksi asiaksi koetaan, että asia tulee tehdyksi oikein ja tasa-arvoisesti. Tutkimusvastauksen mukaan tekniikka ei saa upottaa meitä vaan sen pitää olla apu. Digitaalisen hops-kirjauksen haasteena on reaaliaikaisuuteen pääseminen. Toiveena olisi että, digitaalinen CV (Curriculum Vitae) olisi digitaalisen hops:n myötä mahdollinen.

9.2. Miten digitaalista hops:a käytetään eri oppilaitoksissa?

Haastatteluvastausten perusteella digitaalisen hops:n käyttötapoja on yhtä monia kuin on oppilaitoksia. Kaikkien haastateltujen mukaan digitaaliseen hops:an kirjataan opiskelijoiden numeraalinen arviointi. Haastattelujen perusteella voidaan todeta, että digitaalinen hops on järjestelmä, joka palvelee opiskelijahallintoa. Osassa haastatelluista oppilaitoksista hops on jo muuttunut avoimen hops:n suuntaan. Luonto-ohjaajaopiskelijoiden virallinen, digitaalinen hops toimii vain paikkana, jossa annetaan opiskelijoille arvosanat. Muuhun sitä ei käytetä, koska sen ei katsota olevan riittävän joustava avoimen hops:n ylläpitämiseksi.

Kaikki haastateltavat toivat esille, miten digitaalinen hops on muutoksen alla. Haastateltujen mukaan uusista käytännöistä ei ole vielä paljoa kokemusta.

Usean haastatellun mukaan digitaalisen hops:n toiminnan suunnitteluun vaikuttaa käytettävissä oleva digitaalinen ohjelma. Haastattelujen perusteella nykyisiä opiskelijahallintaohjelmia ei ole luotu avoimen hops:n maailmaan, vaan ne ovat tehty lähinnä arvosanojen tai opiskelijan tekemien valintojen tallentamiseen, rajatun hops:n välineeksi. Taso, jolla 1.8.2015 tulleessa ops:ssa sekä siihen liittyvässä lainsäädännössä hops halutaan viedä, uupuu pääsääntöisesti ohjelmista. Haastattelujen perusteella edistykselliset oppilaitokset ovat yhdessä ohjelmatoimittajien kanssa tehneet muutoksia ohjelmiin, jotta toimivuus olisi parempi. Useimmat haastatellut toivat esille, että hops:n tulisi olla päivittäin tai parhaimmassa tapauksessa reaaliaikaisesti päivitettävä opiskelijan ohjauksen ja valmistumisen seurannan väline.

Digitaalisen hops:n toiminnan suunnittelussa tutkimushaastattelujen mukaan on tärkeää miettiä toimintaa ja tuloksia sekä huolehtia innovatiivisuudesta että yhteisön oppimisesta. Lähes kaikki haastatelluista toivat esille sen, että toiminnan suunnittelussa organisaation toimintatapojen tulee olla selkeitä ja yhdenmukaisia. Tärkeänä ohjenuorana tulee olla erään haastatellun mukaan se, että *opiskelijaa ei saa hylätä eikä jättää heitteille* digitaalisuuden tai säästöjen nimissä. Yli puolet haastatelluista kertoi, että vaikka digitaalisuus tuo hops:n teossa uusia mahdollisuuksia, henkilökohtainen ohjaamisote kannattelee opiskelijaa. Haastattelujen perusteella toiminnan suunnittelussa on otettava huomioon, millaisilla menetelmillä ja ohjaamistaidoilla opiskelija kannatellaan opintojen yli digitaalisessa hops maailmassa.

Eräiden haastateltujen mukaan digitaalisen hops:n toiminnan suunnittelun taustalla oleva konkreettinen työ, on koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen perustyötä. Opettajalla, joka työskentelee digitaalisen hops:n parissa ohjaten opiskelijaa valmistumisen tiellä, tulee olla työn edellytykset selvillä hyvissä ajoin ennen seuraavan lukuvuoden alkua, käytännössä jo edellisen kevätlukukauden lopulla. Haastatellut nostivat esille resurssoinnin tärkeyden. Hops saadaan toteutettua laadukkaasti, kun sen tekemiseen ja ylläpitämiseen varataan riittävästi resursseja. Haastateltujen mukaan opettajalla tulee olla tehtynä lukujärjestys tai muu ajankäyttöjärjestelmä,

jonka mukaan annetaan opetusta ja opetustuntien ulkopuolella riittävästi aikaa hoitaa hops:an liittyviä asioita.

Eräiden haastattelujen mukaan digitaalisen hops:n toteuttaminen modernina vaatii hyvää koulutuksen järjestäjän, ohjelmatoimittajan oppilaitoksen edustajien ja opiskelijoiden välistä avointa vuoropuhelua, eli dialogia.

Tutkimushaastattelujen mukaan, jotta digitaalinen hops voidaan toteuttaa laadukkaasti, on oltava hyvin toteutettu ops pohjakivenä. Lähes kaikki haastatellut toivat esiin ops:n tärkeyden hops:n laadinnassa. Ops:n pohjalta voidaan laatia opiskelijalle hops. Ilman selkeää ja kaikille osapuolille selkeästi avautuvaa ops:a ei hops toimi siinä merkityksessä kuin on tarkoitettu.

Puolet haastatelluista toi esiin, että avoimen digitaalisen hops:n teossa aito kohtaaminen sekä aito tavoitteellinen dialogi synnyttävät opiskelijassa turvallisuuden tunnetta, joka johtaa parempiin oppimistuloksiin. Vastavuoroisen kohtaamisen sekä dialogin tulisi olla läsnä oppimis- sekä keskustelutilanteissa, jotta digitaalinen hops toimisi tarkoitettulla tavalla.

Kaikkien haastateltavien mielestä laadukkaan hops:n taustalla on jaksava ja osaava opettaja. Haastattelujen mukaan laadukkaasti toteutetut hops-keskustelut vievät opettajalta yllättävän paljon aikaa. Opiskelijoiden elämäntilanteet saattavat olla kovinkin vaikeita, ja näihin haasteisiin opettajan tulee omalta osaltaan jaksaa vastata ohjaamalla ja opastamalla opiskelijaa opintojen suorittamiseen ja tarvittavan avun saamiseen. Edellä olevan näkökulman toi esille useampi haastateltava. Lisäksi hops:n kirjaustyö haastateltavien mukaan kuluttaa opettajan resursseja.

Digitaalisen hops:n toiminnan suunnittelussa tulee haastattelujen perusteella huomata, ketkä kaikki saavat tai voivat tehdä hops-merkintöjä. Hops merkintöineen ei voi olla vain yhden ihmisen (esimerkiksi ryhmänohjaaja) takana.

9.2.1. Mitä etuja digitaalisen hops:n käytössä on?

Haastatteluvastausten perusteella opiskelijalla on oikeus valita opintoihinsa myös muista toisen asteen opinnoista, ammatti- ja erikoisammattitutkinnoista tai AMK-tutkinnoista opintoihinsa sisällytettävän osan. Lähes kaikkien haastateltujen mukaan tämä tekee sekä ops että hops työstä mielenkiintoista mutta myöskin haastavaa. Kolme haastateltavaa nosti esille sen, miten digitaalinen hops tulee luoda sellaiseksi, että se on mahdollisimman laajapohjainen ja sinne saa helposti lisättyä opiskelijan tavoitteiden mukaisia tutkinnon osia tai kiinnostuksen kohteita. Kiinnostuksen kohteista osaava opettaja kykenee opiskelijan kanssa keskustellessaan etsimään soveltuvan tutkinnon osan ja kiinnittämään sen digitaaliseen hops:an.

Useimpien haastateltujen mukaan ops:an nojaten opettaja (yleensä ryhmänohjaaja) käy opiskelijan kanssa lukuvuoden aikana hops-keskusteluja vähintään kaksi kertaa. Haastattelujen perusteella joidenkin opiskelijoiden kanssa keskusteluja on oltava enemmän, jotta oppiminen ja

valmistuminen varmistuvat. Haastatteluissa nostettiin esille se, että ennen tutkinnon osan alkua opettajan tulee selvittää opiskelijoiden osaamisen taso ja suhteuttaa oma opetuksensa tähän. Moni haastateltu esitti, että tutkinnon osan aikanakin opiskelijalla on oikeus antaa ammattiosaamisen näyttö. Haastattelujen perusteella oppilaitoksella tulee olla malli, miten toimitaan, jo osaavien opiskelijoiden parissa. Tutkimushaastattelujen mukaan toimiva digitaalinen hops helpottaa opiskelijoiden hops-keskustelujen sekä oppimisen arvioinnin kirjaamista.

Digitaalinen hops mahdollistaa yli puolen haastatellun mukaan opiskelijaa koskevan tiedon kirjaamisen kaikille opiskelijan kanssa työskenteleville.

Useiden haastateltujen mukaan digitaalinen hops mahdollistaa vaihtoehtoiset hops-muodot, joita voidaan käyttää etenkin erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden parissa. Kolmen haastatellun mukaan kaikki opiskelijat eivät osaa esimerkiksi kirjoittaa tai lukea, muun muassa vaikean lukihäiriön vuoksi, mutta käytännön työssä he ovat hyviä. Digitaaliseen hops:an on mahdollisuuksia haastattelujen mukaan luoda uudenlaisia hops:n ilmaisutapoja perinteisen kirjoittamisen sijaan. Videointi ja sen lisääminen hops-järjestelmään hyvänä esimerkkinä. Kolmen haastatellun mukaan se, että opiskelija ei osaa kirjoittaa tai kirjoittaa heikosti, ei voi olla este hops:n laadinnalle. Erilaiset uudet digitaalisen maailman mahdollisuudet tulee ottaa käyttöön.

9.2.2. Mitä haasteita digitaalisen hops:n käytössä on?

Kaikkien haastateltujen mukaan tällä hetkellä digitaalinen hops vaatii paljon parannuksia käytännössä kaikkien digitaalista hops:a käyttävien koulutuksenjärjestäjien tahoilla. Haastattelujen perusteella nykyisessä lainsäädännössä ja ohjeistuksessa oleva hops-malli vaatii käytettävältä ohjelmalta paljon joustavuutta, koska pelkkien arvosanojen kirjaaminen ja tutkinnon osien valitseminen digitaalisesti ei ole yhtä kuin hops. Osan haastatelluista mukaan digitaalisen hops:n toiminnan arvioinnissa käyttäjäpalaute on oleellisen tärkeää. Haastattelujen perusteella hops:n käyttäjiä ovat kaikki ne, jotka sinne tekevät kirjauksia. Myös opiskelijalla tulee olla oikeus tehdä omaan hops:nsa kirjauksia. Käyttäjäkokemuksen kerääminen on kehitystyön ydinaluetta eräiden haastateltujen mukaan.

Haastattelujen perusteella toiminnan arvioiminen digitaalisen hops:n yhteydessä sisältää monia eri osa-alueita. Monet haastateltavat olivat sitä mieltä, että koulutuksen järjestäjän tulee laatia toimivia mittareita, joita käytetään tehokkaasti ja riittävän usein luotettavan tiedon saamiseksi.

Lähes kaikkien haastatellut kertoivat, että hops-kehitystyön haasteena ovat tietotekniset järjestelmät, jotka ohjaavat sekä sitovat hops:n laadintaa. Järjestelmät ovat taipumattomia oppilaitosten tarpeisiin. Eräiden haastateltujen perusteella kehitystyötä järjestelmissä, kuten Starsoftin Priimuksessa on tapahtunut, yrityksen oppilaitoskierrosten avulla. Haastattelujen mukaan toiveita ja parannusehdotuksia on kuunneltu mutta hops:n laadinta on hyvin järjestelmäpohjainen.

Useimmat haastatellut nostivat esille toimivat internet-yhteydet sekä toimivat ja ajantasaiset tietotekniset työkalut digitaalisen hops:n laadinnan edellytyksenä. Haastattelujen perusteella katkot internet-yhteyksissä tai hitaat internet-yhteyden syövät mielenkiintoa digitaalisen hops:n käytölle. Yhteyksien tulisi toimia koulutuksen järjestäjien kaikissa tiloissa, jotta ihannetila saavutettaisiin.

Haastateltujen mukaan hops-prosessi vaatii resurssia. Koska opettajan pitää tuntea opiskelijansa, tulisi hops-työhön varata riittävästi aikaa. Opettaja toki oppii tuntemaan, haastatteluvastausten perusteella, opiskelijat myös opetuksen ja ohjauksen aikana, mutta kahdenkeskiset keskustelut vievät hops:n tarkoituksenmukaiselle tasolle. Valtaosan haastatelluista mukaan hops-keskustelussa opettajalla ei koskaan saisi olla kiire, vaan aina aikaa jokaiselle opiskelijalle yksilönä. Haastattelujen perusteella hops-ohjaajan tulee jaksaa kuunnella opiskelijaa herkäällä korvalla. Yli puolet haastatelluista pohti hops-suhteen merkitystä. Hyvällä hops-suhteella saavutetaan luottamusta, jolla on positiivinen vaikutus opiskelijan ammattiin valmistumiseen. Haastateltujen mukaan laadukas hops vaatii kirjaamista, jolle on varattava aikaa. Nykyisillään järjestelmät vaativat tutkimushaastattelujen perusteella erillistä aikaa kirjausten tekemiseen, koska kirjaukset eivät onnistu mobiilisti älylaitteen avulla tällä hetkellä.

Yli puolet haastatelluista kertoi, että tämän päivän opetuksen tulisi olla keskustelevaa, jossa opiskelijan päivittäistä toimintaa arvioidaan sanallisesti. Hops:an tehtävät kirjaukset ovat opettajan työaikaa, joka on pois ammatillisesta tai yhteisten aineiden opetuksesta. Haastatteluvastausten perusteella vähenevien resurssien aikana laadukaana hops:n ylläpitäminen on haaste. Vielä isompi haaste haastattelujen mukaan on se, jos oppilaitoksessa ei ole vuosien saatossa lähdetty viemään hops:a avoimen hops:n suuntaan.

Haastattelujen perusteella ryhmänohjaajalla sekä opettajilla tulisi olla käytössään järjestelmä, joka mahdollistaa opiskelijan hops-tilanteen nopean tarkastelun ja muuttamisen sekä tarvittavien muistiinpanojen tekemisen. Usean vastaajan mukaan digitaalisen hops:n mobiilisovellus olisi käytännöllinen ja nopea tapa tehdä tarvittavia kirjauksia opiskelijan hops:an. Koska hops:an tulee kirjata kaikki opiskelijan opiskeluun liittyvät asiat tavoitteista oppimismenetelmiin, suorittamisesta osaamisen arviointiin on sen käyttäminen saatava helpoksi ja mobiiliksi kaikkien haastateltujen vastausten perusteella.

Erään haastatellun mukaan unelmien mobiiliversiossa opiskelija voisi valita itseään kiinnostavia tutkinnon osia tai ehkä vain aiheita jotka häntä kiinnostavat mobiilisovelluksessa olevia kuvakkeita raahamalla omaan ”opintokoriin”. Opintokorin sisällöstä opettaja ammattitaidollaan kykenisi kokoamaan opiskelijalle sopivimmat tutkinnon osat. Mobiilisovelluksen avulla voitaisiin myös nopeasti tehdä ajantasaisia osaamismerkintöjä opiskelijoille. Opiskelija voisi itse nopeasti kuitata osaamansa asian sekä taitotasonsa (T1-K3) ja opettaja vahvistaisi sen. Näin saataisiin koottua ammattiosaamisen näytön ajankohdan määrittämiseksi reaaliaikaista tietoa. Sama mobiilisovellus toimisi myös työssäoppimispaikalla, jossa opiskelija

---

ja työpaikkaohjaaja voisivat kuitata asioita. Digitaalisen hops:n toiminnan suunnittelun kannalta mobiiliversio olisi erittäin edistyksellinen askel.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen johtopäätökset on jaettu neljään erilliseen osioon lukuihin 10.1-10.4. Voidaan siis todeta, että hops-prosessiin sisältyy erilaisia osa-alueita, jotka tässä työssä jaetaan neljään osa-alueeseen. Jokainen osa-alue on merkityksellinen laadukkaan hops:n laadinnassa.

Luku 10.1 koskee johtamista ja siihen liittyvien asioiden vaikutusta hops-prosessiin. Toisessa ja kolmannessa luvussa käsitellään opiskelijan sekä opettajan hops-roolia. Digitaalisesta hops:sta saatuihin johtopäätöksiin pureudutaan luvussa neljä. Jokaisen aiheen alla on kuvattu tarkemmin, millaisia toimenpiteitä tarvitaan, jotta otsikkoon kirjoitettu johtopäätös saavutetaan.

Tärkeimpänä tutkimuksessa ilmi tulleena johtopäätöksenä voidaan todeta, että yksilöllisen opintopolun tekemisessä luutuneet käsitykset ovat suurempi este kuin olemassa olevat mahdollisuudet.

10.1. Johtaminen laadukkaan hops:n edellytyksenä

Ammatillisen reformin hengen mukaisesti hops:n laadinnan tulee uudistua ja sen tulee täyttää lain, säädösten ja asetusten kirjaukset. On tehtävä asioita oikein, lainsäädännön ja ohjeistusten mukaisesti.

Tutkimuksen mukaan organisaation ylimmästä johdosta alkaen on oltava selvillä *mitä termi hops tarkoittaa, mikä on sen rakenne ja miten hops:n kanssa edetään opintojen aikana*. Laadukas hops:n on erinomainen väline opiskelijoiden kiinnittämiseen opintoihin ja oppilaitokseen. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman tulee olla opiskelijan näköinen ja opiskelijaa varten laadittu. Hops vaatii aikaa ja aitoa dialogia.

Toimiva hops vaatii sekä kirjallisuuskatsauksen että teemahaastatteluiden perusteella *laadukasta esimiestyöskentelyä* ylimmästä johdosta lukien. Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että oppilaitoksen johdon omalla asenteella on vaikutuksia siihen, miten hops-työskentely oppilaitoksessa sujuu. Jos ylin johto ei ole omalla esimerkillään näyttämässä tietä osaamisperusteisuudelle ja osaamisperusteisuuden hyväksynnälle, ei hops voi olla laadukas ja oikealla tavalla toteutettu.

Hops-prosessin uudistaminen vaatii rohkeutta. Johdon tulee kuunnella herkällä korvalla Opetusministeriöstä ja -hallituksesta tulevia suunnitelmia ja ottaa ne etunenässä käyttöön, luoda yhdessä henkilökunnan kanssa rohkeasti uusia käytänteitä. Osaamisperusteisuus ja työelämälähtöisyys ovat kirjoitettu jo 1990-luvun alkupuolella ammatillisten perustutkintojen sisältöön. Voidaan siis todeta, että ammatillisen koulutuksen kenttä on hidas muuttumaan, etenkin jos muuttumishalua ei ole.

Pedagogisen johtamisen tulee olla ajan tasalla olevaa. Vanhat käytännöt tulee heittää romukoppaan ja kehittää uusia innovatiivisia tapoja tilalle, jotta

---

tavoitteet oppilaitoksen pedagogiikka suhteessa henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan saadaan asetettua säädetyille vaatimustasolle.

Kehittämistyöhön tulee koulutuksen järjestäjän taholta löytyä aito into. Tutkimuksen mukaan uudenlaisen ajattelutavan hyväksymisen, liittyen opettajan työnkuvaan sekä osaamisperusteisuuteen, on löydyttävä, jotta tavoitteet saavutetaan. Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että hops:n *kehittämistyö on jatkuvaa valmistautumista muutokseen*. Uutta tutkimustietoa muun muassa pedagogiikan ja didaktiikan vaikutuksista on saatavilla koko ajan maailmanlaajuisesti. Tutkimustiedon hyödyntäminen hops-prosessissa ja tätä kautta opetuksessa on tärkeää, jotta opiskelijoista saadaan irti heissä oleva potentiaali. Uudistamalla vanhoja käsityksiä voidaan luoda toimivia ratkaisuja, jotka löytävät vastauksen kysymykseen: ”Miten aidosti voidaan luoda opiskelijalle yksilöllinen hops?”

Laadukas hops edellyttää tutkimustulosten perusteella organisaation johtotasolta lähtien *hyvää suunnittelua*, joka perustuu riittäviin ja oikeinkohdennettuihin resursseihin. Tämä tarkoittaa muun muassa oikea-aikaista työaikasuunnittelua sekä toimivaa aikataulusjärjestelmää. Tutkimuksen mukaan hyvä hops-ohjaus ammatillisella perusteella *vaatii tutkimuksen mukaan ennen kaikkea aikaa* opettajan ja opiskelijan väliselle keskustelulle, dialogille. Yllä mainitut seikat mahdollistavat opiskelijan tavoitteellisen ops:n mukaisen opiskeluprosessin, jolla taataan muun muassa riittävästi resurssia opiskelijan ja opettajan väliselle dialogille. Hops ei toimi, jos koulutusorganisaation taholta ei ole mietittynä opiskeluprosessia uuden ops:n mukaisesti. Tämä tarkoittaa paljon työtä ja uudenlaisten ajatusmallien hyväksyntää ja käyttöä.

Tutkimusmateriaalin perusteella voidaan todeta, että yhä niukkenevien resurssien aikana vanhakantaisten oppimista koskevien ajatusten äärellä on haastavaa rakentaa yksilöllisiä opintopolkuja. Tutkimustulosten mukaan laadukas hops osaamisen tunnistamisineen ja tunnustamisineen sisältää paljon opettajille uutta ja ehkä pelottavaakin. Ajatus siitä, että opettajalla on x määrä työaikaa käytettävissä tutkinnon osan opettamiseen ja ohjaamiseen, ilman tarkkaa tietoa tutkinnon osan alussa siitä miten opiskelijat suorittavat tutkinnon osan, on *opettajan pedagogisen osaamisen haaste*. Haaste on pelottava, koska osittain ollaan tiellä tuntemattomalla, etenkin jos uudenmuotoinen pedagogiikka pelottaa.

Koulutuksen järjestäjällä tulisi tutkimuksen mukaan olla toimiva laadunhallintajärjestelmä, jotta yllä olevaan tavoitteeseen päästään. Tämä tarkoittaa *säännönmukaista ja tavoitteellista arviointia toiminnasta*. Toiminnan laatua tulee mitata *konkreettisella tasolla*, esimerkiksi tutkinnon osittain. Mittauksista saadun palautteen perusteella tulisi tehdä muutoksia toimintaan pikaisellakin aikataululla. Toiminnan varmistamiseksi tulee olla luotuna muun muassa ops:n ja hops:n *prosessikaaviot*. Kaikkea toimintaa tulee tarkastella muuttuvan opetuskentän näkökulmasta.

10.2. Opiskelija hops-prosessin keskiöksi

Hops on opiskelijan opintojen aikainen opiskeluohjelma, jossa opiskelija itse on aktiivinen toimija. Käytännössä hops:n tulisi olla päivittäinen väline opiskelijan oppimisprosessin ja osaamisen havainnoinnin tueksi ja jota päivitetään tarvittaessa. Opiskelija itse seuraa ja keskustelee mahdollisista hops:n muutoksista. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että oppilaitoksessa opinnot ohjataan opiskelijalähtöisesti, opiskelija huomioiden. Näin opiskelija opiskelija oppii ja lisää osaamis pääomaansa hops:n avulla.

Kirjallisuuden sekä haastatteluvastausten perusteella voidaan todeta, että nykyisen hops-ohjeistuksen hengen mukaisesti, *hops:n tulisi olla avoin*. Tämä tarkoittaa sitä, että hops:n laatijat ymmärtävät sen, että *laadukas ja toimiva digitaalinen hops on yhtä kuin opiskelijan koko opiskelujen aikainen elämä*. Opiskelijan elämä saa ja pitää näkyä hops-prosessissa. Opiskelijan ja opettajan välisellä dialogilla saadaan näkyväksi koko opiskelijan elämäntilannetta koskevat tekijät jotka vaikuttavat oppimiseen. Elämäntilanne huomioiden voidaan edesauttaa opiskelijan opintojen etenemistä. Laadukas hops-prosessi takaa tutkimuksen mukaan opiskelijan opinnoissa etenemisen yksilöllisesti vahvasti osaamiseen nojaten. Hops-prosessissa opettajan ja opiskelijan dialogin avulla saadaan näkyviin opiskelijan aiemmin ja opintojen aikana hankittu osaaminen, joka on tunnistettavissa ja tunnustettavissa. Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että yksilöllinen osaamistaso voi tarkoittaa jopa sitä, että opinnot voivat kestää aiottua pidempään, jotta vaadittu osaaminen saavutetaan.

Toimivassa hops:ssa opiskelijan osaaminen huomioidaan. *Opiskelijan olemassa olevan osaamisen huomioon ottaminen* tutkimuksen perusteella ei ole vielä oppilaitoksissa riittävällä tasolla. Opiskelijan *valinnaisuuksien mahdollistaminen lain säätäjän tarkoittamalla tavalla* sekä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen tulee olla oppilaitoksessa arkipäivää. Opiskelijalla tulee olla tietoa valinnaisuuksien mahdollisuuksista lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla. *Ajankäyttösuunnitelma* on tärkeä osa hops:a jonka suunnitteluun opiskelija itse osallistuu. Näin opiskelija osallistetaan opintojen suunnitteluun ja hän voi muun muassa suorittaa useaa tutkinnon osaa yhtä aikaa tai hitaammin omassa tahdissaan. Ajankäyttösuunnitelman avulla opiskelija pystyy suorittamaan tutkinnon osia omassa tahdissaan.

Tutkimuksen mukaan moni opiskelija tietää, mitä heidän tulee osata toimiessaan alan töissä ja näin ymmärtää osaamistarpeensa. Sekä kirjallisuuden että haastattelujen perusteella voidaan todeta, että laadukkaana hops:n määritelmä ei toteudu, jos opiskelijoille määrätään asioita ylhäältä. Pikemminkin asioiden tulisi tapahtua alhaalta ylös. Opetus tulisi muun muassa sopeuttaa siihen mitä opiskelijat jo osaavat ja sen lisäksi huomioida yksilölliset osaamiserot.

Oppimista edistävän hops:n toteutumisessa *opiskelijalta vaaditaan itseohjautuvuutta*. Tutkimuksen perusteella suurin osa opiskelijoista ei kuitenkaan ole kovin itseohjautuvia, vaan tarvitsevat kanssakulkijaa ja tukijaa rinnalleen, jotta opinnot valmistuisivat. Itseohjautuvuus on ihannetilaa, johon todellisuudessa vain harva kykenee.

Tutkimuksen mukaan voidaan todeta myös, että laadukas hops kaipaa *demokratiaa*. Demokratialla tarkoitetaan tässä opiskelijoiden kanssa yhdessä tehtyä työtä. Kirjallisuuden ja haastattelujen perusteella opiskelijoilla tulisi olla sanansa sanottavana kehitystyössä ja tutkinnon osien sisältöjen laatimisessa. Tutkimuksen mukaan opiskelijapalautteen tulisi olla aktiivista ja sen perusteella tulisi tapahtua kehitystä. Opiskelijoilta tulisi kysyä rohkeakin palautetta opinnoista ja niiden järjestämisestä ja tehdä tarvittaessa muutoksia järjestelyihin.

10.3. Opettaja hops-prosessissa

Hops:sta opiskelija tai oppilaitoksen opetuksen henkilökunta voi käydä tarkistamassa ajantasaisesti oppimisen ja osaamisen tasoa.

Hops koostuu monista opiskelijan elämään sisältyvistä asioista. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että *hops:n hyvä ja laadukas hallinta vaatii perehtyneisyyttä sekä tahtotilaa tehdä työtä opiskelijan parhaaksi*. Sekä tutkimuskirjallisuus että teemahaastattelut toivat esille seikan, että kaikki opettajat eivät ole hyviä hops-ohjaajia ja kaikilla ei ole siihen edes halukkuutta tai sosiaalisia taitoja. Tutkimuksen mukaan hops-ohjaajaksi ei saisi pakottaa, koska se ei ole opiskelijan eikä opettajan etu. Yhtenä ratkaisuna tähän ongelmaan on, että jo rekrytointivaiheessa hakijoiden ohjauskyvykyys ja halu toimia opiskelijoiden kanssa huomioidaan. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että hyvä työhistoria erilaisissa työpaikoissa tai hyvät opintotodistukset eivät takaa sitä, että henkilö on soveltuva ammatillisen peruskoulutuksen työntekijäksi. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että ohjaajan tulee osata erottaa oma elämänsä työstä mutta opiskelijalla on oikeus antaa oman elämänsä vaikuttaa opintoihin. Tutkimuksen aikana kävi kuitenkin ilmi, että *hyviä hops-ohjaajia on monenlaisia*. Ei ole olemassa yhtä persoonallisuustyyppiä, jonka voisi mainita olevan ainoa ja oikeanlainen hops-ohjaaja.

Hyvällä hops-ohjaajalla tulee olla aito halu tarttua opiskelijoiden asioihin ja halu olla selvillä opiskelijoiden elämästä, opiskelijan määrittelemissä rajoissa. Joissakin tilanteissa saattaisi olla hyvä, että opiskelijalla olisi oikeus vaihtaa hops-ohjaajaa. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että hops-työ on työtä persoonien välillä, jossa keskinäiset kemiat näyttelevät osaansa. Joissakin tapauksissa kemiat eivät kohtaa millään tasolla, ja opintojen ohjaaminen on haastavaa. Toisenlaisen ohjaajan avulla hops-prosessi saattaisi onnistua paremmin. Tutkimuksen mukaan huomionarvoista on myös se, että osa opiskelijoista on jokaiselle yhtä haastavia ohjattavia. He eivät halua antaa itsestään eikä ottaa vastaan. Pitää myös muistaa, että kaikkia opiskelijoita ei voi kukaan oppilaitoksessa auttaa, vaikka tahtoa, halua ja ammattitaitoa olisi.

Eriarvoistumisen aikana olisi tärkeää saada opiskelijat oppimaan omien kykyjensä mukaisesti, jotta mahdollinen syrjäytymisuhka saadaan estettyä. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että *hyvä hops-ohjaustyö ehkäisee syrjäytymistä ja mahdollistaa edellytykset työelämässä toimimiseen*. Hyvällä hops-ohjauksella työssäoppimisen aikana, opiskelijalle saatetaan saada työpaikka, joka kantaa hedelmää pidemmälle.

Tutkimuksen mukaan *opettajan tulee antaa opiskelijalle erilaisia keinoja saavuttaa päämääränsä*. Kaikki eivät pääse maaliin samanlaisilla tossuilla, toiset juoksevat avojaloin kepeästi yksikseen ja toiset vaativat huippuunsa viritetyn joukkueen ympärilleen ja moderneimmat tossut jalkaansa, jotta maali edes saavutetaan.

Hops ei käytännössä ole mitään ilman laadukasta ja toimivaa ohjausta. Hops-työtä tehdään opiskelijoita varten, ei oppilaitokselle tai muulle instanssille. Ilman opiskelijoita, ei olisi tarvetta hops-ohjaukselle, eikä opettajilla olisi työtä. Opiskelijoiden napakka ja osaava hops-ohjaustyö saa opiskelijat valmistumaan sekä työllistymään, joka on oppilaitoksen taloudelle merkittävä asia. Ilman valmistuvia opiskelijoita, ei oppilaitoksella ole tuloja.

Hops-käytäntöjen tulee olla hyvin ohjattuja, organisoituja sekä toimivia. Tiukka hops-ohjaus on sekä opiskelijan että oppilaitoksen etu. Tutkimuksen mukaan kaikkien tulee huolehtia omalta osaltaan hops:an liittyvistä kirjauksista ajantasaisesti.

Tutkimuskirjallisuuden sekä teemahaastattelujen perusteella voidaan sanoa, että opiskelijoiden hops-ohjaaminen ei juurikaan eroa, on opiskelija sitten toisen asteen tai korkea-asteen opinnoissa.

10.4. Digitaalinen hops

Kirjallisuuden ja teemahaastatteluiden perusteella toimiva avoin hops on vuonna 2018 suoritettavan ammatillisen reformin laadullinen väline. Kuten teemahaastatteluista kävi ilmi, toimivaa digitaalista hops-pohjaa on haastavaa tehdä.

Helppoa hops:n päivittäminen ei pääsääntöisesti tällä hetkellä tutkimuksen perusteella ole. Järjestelmät ovat monimutkaisia ja kankeita sekä niistä puuttuu osa-alueita, joilla voi vastata hops:sta annettuihin ohjeistuksiin. Tilanne kehittyy pienin askelin oppilaitosten ja ohjelmantoimittajien aktiivisen yhteistyön avulla. Voidaan todeta, että oppilaitokset, joissa ollaan pidemmällä osaamisperusteisuuden kanssa, ollaan pidemmällä myös digitaalisen hops:n uudistamistyössä.

Tutkimustulosten mukaan voidaan todeta, että digitaalisen hops:n toiminnan suunnittelun lähtökohtana ei voi olla itseohjautuvuus. Elämän moninaisten asioiden seassa opintojen itseohjautuvuudelle annetaan aivan liian suuri painoarvo. Toki, kun ihminen on hyvin kiinnostunut jostakin asiasta, hän saattaa olla erittäin itseohjautuva. Täysin itseohjautuvaa opiskelijaa on tutkimuksen mukaan harvinaisuus sekä opintojen suunnittelemisessa tai toteuttamisessa.

Ammatillisen perustutkinnon opiskelijoilla on oikeus valita opintoja erilaisista oppilaitoksista: lukiosta, toisista ammatillista oppilaitoksista, korkeakouluista. Tutkimuksen mukaan joustavien opintopolkujen välinen tiedonsiirto on mutkikasta, koska järjestelmälustoja on useita erilaisia. Useat järjestelmälustat ovat tietenkin järjestelmätoimittajien etu, mutta

---

opiskelijoiden opintojen vapautta helpottaisi huomattavasti kaikissa toisen ja kolmannen asteen oppilaitoksissa toimiva yhtenäinen järjestelmä. Tämä säästäisi oppilaitosten ja yhteiskunnan varoja, kun kehitettävänä olisi yksi yhteinen järjestelmä. Vaarana tässä olisi se, että kilpailu puuttuisi ja syntyisi monopoliasema. Vuoden 2018 ammatillisen reformin myötä tutkintojen rakenne muuttuu monelta osalta oleellisesti. Siitä syystä toimivan, joustavan, ketterän, nopean ja mobiilin digitaalisen hops-järjestelmän luominen on tärkeää.

Tutkimuksen perusteella digitaalinen hops on toimiva järjestelmä, mikäli käytössä oleva järjestelmä on mahdollisimman joustava. Digitaalisen hops:n kehitystyössä tulee olla mukana aktiivisesti, jotta digitaalinen hops palvelisi mahdollisimman hyvin kaikkia sitä käyttäviä tahoja.

Ihanteellista digitaalista hops:a ei ole vielä luotu. Rajatun hops:n tekemiseen on enemmän valmiita työkaluja kuin avoimen hops:n. Digitaalinen hops koetaan monesti kömpelönä, koska ohjelman lisäksi tarvitaan muita kirjaamispaikkoja, jotta hops olisi edes lähestulkoon sellainen työkalu kuin säädöksissä ja ohjeissa tarkoitettu. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että käytännössä *helppotoimista mobiilisovellusta ei ole*, jolla voisi käytännön työn ohessa kirjata hops:n liittyviä asioita, kuten sanallista ja kirjallista palautetta. Tutkimuksen mukaan digitaalisen hops:n *kehitystyön tulisi olla jatkuvaa* ja paneutunutta. Valmiiksi tarjottuja malleja ei pitäisi purematta niellä vaan perehtyneesti miettiä vastaako tarjottu järjestelmä kaikki hops:lle asetettuja vaatimuksia ja kuinka hyvin se palvelee käyttötarkoitustaan.

11 MITEN SAATUJA TULOKSIA VOIDAAN HYÖDYNTÄÄ MUSTIALASSA?

Tutkimuksen mukaan käsitys hops:sta on Hämeen ammatti-instituutissa paikka, johon kirjataan opiskelijan aiemmat opinnot, valinnaiset tutkinnon osat sekä erityistä huomiota tarvitsevat järjestelyt, kuten työssäoppiminen. Hops on siis hyvin rajattu. Kuitenkin lainsäädäntö ja sen ohjeistukset määrittelevät hops:n huomattavasti avoimemmin. Jotta avoimemman, opiskelijalähtöisen hops:n suuntaan päästään, seuraavat seikat tulee ottaa huomioon:

1. Laadukas hops toteutetaan opiskelijoiden oikeuksista kiinni pitämällä lain, asetusten ja säädösten hengen mukaisesti. Tähän sisältyy myös se, että hops:n kehittäminen vaatii koulutuksen järjestäjän taholta toiminnan jatkuvaa laadun arviointia, itsearviointimenetelmiä sekä prosessikaavioita ja prosessimittareita. Näitä erilaisia menetelmiä käyttämällä hops-prosessi paranee sekä laadullisesti että välineellisesti.
2. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, henkilökohtaistaminen, tarkoittaa sitä, että opiskelijalla on oltava todellinen mahdollisuus valita oman tutkintonsa sisältö haluamallaan tavalla. Rahoituksen vähentyessä, jokaisesta opiskelijasta on pystyttävä pitämään kiinni ja saatettava heidät valmiiksi sekä jatko-opintoihin tai työelämään. Tutkimustulosten valossa laadukas hops sekä taidolla laadittu hojks ovat oivat välineet opiskelijoiden kiinnittämiseen oppilaitokseen
3. Hops:n laatiminen edellyttää vankkaa ohjausosaamista, jossa opiskelija ja hänen osaamisensa ovat keskiössä. Ohjaustyöhön soveltuvuus tulee pohtia jokaisen kohdalla erikseen. Jos henkilö on oikein pätevä ohjaamaan opiskelijoita, hänelle voitaisiin mahdollisesti antaa kaikkien opiskelijoiden hops-ohjaukset, jolloin muut voisivat keskittyä siihen, jossa he ovat parhaimmillaan. Hops-kirjaukset ovat kuitenkin kaikkien opiskelijan kanssa työskentelevien vastuulla.
4. Laadukas hops vaatii uudenlaista pedagogiikkaa, johon tulee kohdentaa koulutusvaroja. Erilaisiin kokeiluihin kannattaa lähteä rohkeasti mukaan ja hankkia uudenlaista osaamispääomaa. Se, että näennäisesti pukee uudet kuoret vanhaan runkoon, ei ole pedagogista kehittämistä. Uusien ajatusten hankkimiseksi erilaiset oppilaitosvierailut olisivat hyvä ja edullinen tapa. Erilaisten hankkeiden kautta on mahdollista saada varoja henkilökunnan kouluttamiseen ja uudenlaisen pedagogiikan kokeiluihin.

Digitaalisuus itsessään ei tuo lisäarvoa hops-prosessille. Hops-prosessin käytänteiden tulee olla lähtökohtaisesti kunnossa, jotta digitaalisuudella saadaan arjen työhön helppoutta ja lisäarvoa. Opiskelijat olisi hyvä ottaa mukaan erilaisiin kehittämistoimiin, jolloin he voisivat tuoda esille käyttäjäkokemuksia. Erilaisten hankkeiden kautta on mahdollista osallistua hops-kehitystyöhön niin järjestelmä- kuin henkilötasolla.

Digitaalinen hops on tällä hetkellä kankea, kuten monella muullakin oppilaitoksella. Opiskelijan oikeus valita opintoja AMK-tasolta ja ammatillisista tutkinnoista, vaikuttaa siihen, että digitaalisen hops-pohjan tulee olla joustava. Digitaaliseen hops:an on pystyttävä kirjaamaan opiskelijaan liittyviä asioita jouheasti. Tutkimuksen mukaan digitaalisen hops:n dokumentoinnissa tulee päästä mobiilikäyttöön. Valmiuksia tulisi olla esimerkiksi käyttäjäpilotiksi ryhtymiseen mobiilisovelluksen tullessa. Mobiilisovelluksen kehittämistyössä tärkeää on visuaalisuus ja helppotoimisuus.

LÄHTEET

Ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmän kehittäminen TUTKE 2. n.d. Minna Bálint. Opetushallitus. Viitattu 21.1.2016. http://www.oph.fi/download/149262_TUTKE2_Minna_B_lint.pdf

Ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpano ammatillisessa peruskoulutuksessa. 2015. Oppaat ja käsikirjat. Opetushallitus. Viitattu 31.1.2016. http://www.oph.fi/download/168861_ammattillisten_perustutkintojen_perusteiden_toimeenpano_ammattillisessa_perusk.pdf

Annala, J. 2007. Merkitysneuvotteluja hopsista ja sen ohjauksesta. Toimintatutkimus hopsin ja sen ohjauksen kehittämisestä korkea-asteen koulutuksessa. Tampereen yliopisto, opettajankoulutuslaitos. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 611. Väitöskirja. Viitattu 23.2.2016. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67713/978-951-44-6912-1.pdf?sequence=1>

Ansela, M., Haapaniemi, T. & Jäntti, J. 2006. Yliopisto-opiskelijan hops. Prosessien kehittämiskuvauksia. Kuopion Yliopisto. Oppimiskeskus. Kuopio:Kevama. Viitattu 23.2.2016. https://www2.uef.fi/documents/1526314/1526339/Yliopisto-opiskelijan+hops++prosessien+kehitt%C3%A4miskuvauksia_Ansela,%20Haapaniemi,%20J%C3%A4ntti_2006.pdf/00a4c158-13f9-4629-94a5-1caba0ffa935

Arvioinnin opas. 2015. Oppaat ja käsikirjat. 5. uud.p. Opetushallitus. Viitattu 18.1.2016 http://www.oph.fi/download/165456_arvioinnin_opas.pdf

Eskola-Kronqvist A. 2016. Erityisopetuksen järjestäminen ja arviointi. Osaamisperusteinen ohjaaminen ja osaamisen arviointi. Hämeen ammattikorkeakoulu, Visamäki. 12.1.2016. HAMK ammatillinen opettajakorkeakoulu. Koulutustilaisuuden muistiinpanot ja jaettu materiaali.

Eskola-Kronqvist A. 2016. Osaamisperusteinen ohjaaminen ja osaamisen arviointi. Koulutustilaisuus. Hämeenlinna. 11.1.2015. HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Luennon muistiinpanot ja jaettu materiaali.

Eskola-Kronqvist A. 2016. Yksilölliset opintopolut ja opiskelijan ohjaus. Osaamisperusteisuus ja joustavat opintopolut. Hämeen ammattikorkeakoulu, Visamäki. 10.2.2016. HAMK ammatillinen opettajakorkeakoulu. Koulutustilaisuuden muistiinpanot ja jaettu materiaali.

Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus, annettu 18 päivänä kesäkuuta 2009, ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten eurooppalaisen siirtojärjestelmän (ECVET) perustamisesta. Euroopan unionin virallinen lehti. (2009/C 155/02). 8.7.2009. Viitattu 21.1.2016. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0011:0018:FI:PDF>

Eweiss, T. 22.4.2016. Materiaalia. Vastaanottaja Salla Säteri. [Sähköpostiviesti.] Viitattu 18.6.2016.

Eweiss, T. 4.3.2016. Hankesuunnitelmat. Vastaanottaja Salla Säteri. [Sähköpostiviesti.] Viitattu 6.3.2016.

Haltia, P., Ilola, H., Nyssölä N., Roisko, H., Sallinen, S. 2010. Ammatillisen tutkintojärjestelmän kehittäminen -tutkimus Koordinoiva hanke ja klusteritutkimukset loppuraportti. Tampereen Yliopisto. Viitattu 21.1.2016.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/tutke/liitteet/TUTKE_tilaustutkimus_10092010.pdf,

Hannula, H. 2015. Yrittäjyyskasvatus ammatillisen opettajankoulutuksen opetussuunnitelmassa Tapaustutkimus HAMK Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa. Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö. Acta Universitatis Tamperensis 2089. Väitöskirja. Viitattu 14.8.2016. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/97967/978-951-44-9892-3.pdf?sequence=1>

Heikkinen, M. 2014. Ongelmaperustainen pedagogiikka muuttaa arviointia Tapaustutkimus ongelmaperustaisen opetussuunnitelman siirtymävaiheesta Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa. Lapin yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. Acta Electronica Universitatis Lapponiensis 143. Väitöskirja. Viitattu 23.3.2016. http://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61686/Heikkinen_ActaE%20143pdfA.pdf?sequence=4

Helakorpi, S. 2015. Knowhow –tietoa ja taitoa. Verkkosivusto. Viitattu 4.8.2016. <https://sites.google.com/site/skillsknowhow/>

Hyvän ohjauksen kriteerit. 2014. Opetushallitus. Viitattu 12.5.2015 http://www.oph.fi/download/158918_hyvan_ohjauksen_kriteerit.pdf

Hämeen ammatti-instituutti. n.d. Viitattu 2.5.2016. http://www.hami.fi/Sivut/default.aspx#_

Järvenmäki, M. & Kivijärvi, P. 2013. Työelämälähtöisyys, pedagoginen kehittämistyö. 19.4.2013. Ammatillinen opettajakorkeakoulu JAMK. Viitattu 9.2.2016. <http://www.slideshare.net/marijarvenmaki/tyelmlhtisyys-pedagoginen-kehittmistry>

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kirjallisuuskatsaukset. Opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. n.d. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 29.8.2016.
<https://oppimateriaalit.jamk.fi/yamk-kasikirja/kirjallisuuskatsaukset/>

Koskinen, A. K. 2010. Dialogi on valtapeliä. Nicholas Burbulesin haastattelu. Jyväskylän yliopisto, Opettajankoulutuslaitos. Viitattu 14.8.2016.
<https://www.jyu.fi/edu/laitokset/okl/integraatio/seminaari/burbules>

Koulutus, Tukea koulutukselle Euroopassa ja muualla maailmassa. Euroopan komissio. 2016. Viitattu 6.2.2016.
http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/ecvet_fi.htm

Kyllönen M. 2011. Tulevaisuuden koulu ja johtaminen. Skenaariot 2020-luvulla. Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden yksikkö. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 1142. Väitöskirja. Viitattu 24.7.2016.
<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66841/978-951-44-8630-2.pdf?sequence=1>

Kärki, S-L. 2014. TUTKE 2 toimeenpanon tukimateriaali. Luonnos 6.5.2014. Opetushallitus. Viitattu 31.1.2016.
http://www.oph.fi/download/157449_TUTKE2tmpMalli_060514_slk.pdf

Kärki S-L. 2014b. ECVET toimeenpano Suomessa ja Euroopassa. ECVET Round Table 1.12.2014. Opetushallitus. Viitattu 6.2.2016.
http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/54202_Karki_ECVETin_toimeenpano_Euroopassa_ja_Suomessa.pdf

Kärki, S-L. 2014c. Osaamisperusteisuus todeksi TUTKE 2 toimeenpano. 6.5.2014. Opetushallitus. Viitattu 7.2.2016.
http://oph.fi/download/157452_OsaamPerustTUTKE2tmp_060514_slk.pdf

Kärki, S-L. 2015. Ajankohtaiset uudistukset ammatillisessa peruskoulutuksessa. Talvipäivät. 22-23.1.2015. Hämeenlinna. Opetushallitus. Tilaisuuden PowerPoint-esitys.

Laajala, T. 2015. Diskurssianalyttinen tutkimus ammattikorkeakoulun opetussuunnitelman kehittämisprosessista. Lapin yliopisto, kasvatustieteiden laitos. Acta Electronica Universitatis Lapponiensis 177. Väitöskirja. Viitattu 14.4.2016.
http://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62138/Laajala_Tiina_Acta_E_NRO_177_pdfA.pdf?sequence=2

Lounelma, K. 2015. Vapaasti valittavat tutkinnon osat ammatillisessa peruskoulutuksessa Osaamisperusteisuuden vahvistaminen ammatillisessa peruskoulutuksessa. 19.3.2015. Opetushallitus. Viitattu 13.4.2016. http://www.oph.fi/download/166101_Lounema_Kati_Vapaasti_valittavat.pdf.

Maatalousalan perustutkinto. 2014. Opetushallitus. Viitattu 23.1.2016. http://www.oph.fi/download/162242_maatalousalan_pt_01082015.pdf

Martinsuo, M & Blomqvist, M. 2010. Prosessien mallintaminen osana toiminnan kehittämistä. Tampereen teknillinen yliopisto. Teknistoloudellinen tiedekunta. Opetusmoniste 2. Viitattu 24.8.2016. [file:///C:/Users/ssateri/Downloads/prosessien_mallintaminen%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/ssateri/Downloads/prosessien_mallintaminen%20(1).pdf)

Mäkinen, M. & Annala, J. 2012. Osaamisperustaisen opetus suunnitelman kahdet kasvot. Tampere University Press. Viitattu 29.2.2016. http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95567/osaamisperustaisen_opetus suunnitelman_kahdet_kasvot_2012.pdf?sequence=1

Nummenmaa A R. 2011. Moniammatillinen ohjaus jaettuna osaamisena. Tampere University Press. Viitattu 18.4.2016. http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66173/moniammatillinen_ohjaus_2011.pdf?sequence=1

OAJ Opettajien ammattijärjestö. Ammatillisen koulutuksen parhaat käytännöt palkittiin – tutustu voittajiin! 10.10.2016. Viitattu 14.10.2016. http://www.oaj.fi/cs/oaj/Uutiset?&contentID=1408917792457&page_name=Ammatillisen+koulutuksen+parhaat+kaytannot+palkittiin

OKM, Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 1314/1992. 11.12.1992.

OKM, Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 787/2014. 3.10.2014.

OKM, Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta. 246/2015. 20.3.2015.

OKM, Laki ammatillisesta perusopetuksesta 630/1998. 21.8.1998

OKM, Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. 30.12.2013

OKM, Valtioneuvoston asetus ammatillisen perustutkinnon muodostumisesta 801/2014. 9.10.2014.

OKM, Valtioneuvoston asetus ammatillisen perustutkinnon muodostumisesta annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n muuttamisesta, 331/2015. 26.3.2015.

OKM, Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta, 799/2014. 9.10. 2014.

OKM, Valtioneuvoston asetus ammatillisesta peruskoulutuksesta 811/1998. 6.11.1998

OKM, Valtioneuvoston asetusammattillisesta peruskoulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta. 329/2015. 26.3.2016

OM, Hallintolaki.484/2003. 6.6.2003.

OM, Henkilötietolaki 523/1999. 22.4.1999.

OM, Julkisuuslaki, 621/1999. 1.12.1999.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. n.d. Viitattu 21.1.2016.
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/tutke/>

Opetushallitus. 2013. Ammatillisen koulutuksen opintosuoritusten siirtojärjestelmän (ECVET) toimeenpanon tilannekatsaus. Viitattu 6.2.2016.

http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds/cimowwwstructure/27795_ECVET_toimeenpanon_tilannekatsaus_140213_Karki.pdf

Opetushallitus. n.d.a Työssäoppiminen. Viitattu 9.2.2016.
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/ammattilliset_perustutkinnot/tyossaoppiminen

Opetushallitus. n.d.b. Itsearviointimalleja. Viitattu 20.8.2016.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/leonardo_quality_in_vet_schools/itsearviointinista/itsearviointimalleja

Opetushallitus. n.d.c. EFQM –malli. Viitattu 20.8.2016.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/leonardo_quality_in_vet_schools/efqm/efqm_malli

Opetusministeriö. 2009. Tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:2. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Helsinki. Viitattu 29.2.2016
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/tr24.pdf?lang=fi>

Opiskelijan arvioinnin hyviä käytäntöjä 2008. Opetushallitus. Viitattu 10.4.2016.
http://www.oph.fi/download/46585_opiskelijan_arvioinnin_hyvia_kaytantoja.pdf

Osaamisen hankkiminen työpaikalla ammatillisessa peruskoulutuksessa. 2015. Opetushallitus. Viitattu 10.2.2016.
http://www.oph.fi/download/167955_osaamisen_hankkiminen_tyopaikalla_ammattillisessa_peruskoulutuksessa.pdf

Osaamisperusteisuus todeksi – askelmerkkejä koulutuksen järjestäjille. 2014. Opetushallitus. Viitattu 6.2.2016. http://www.oph.fi/download/159910_osaamisperusteisuus_todeksi_askelmerkkeja_koulutuksen_jarjestajille.pdf

Penttinen, L., Skaniakos, T., Ansela, M. & Plihtari, E. n.d. Hops-ohjaus osaamista, yhteistyötä ja hyvinvointia. Ohjauksen ja työelämätaitojen kehittäminen korkea-asteella ESR-projekti 2008-2011. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 1.3.2016. http://peda.net/img/portal/2472073/hopskirja_www.pdf?cs=1326708768

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja. Opetusjulkaisuja 62. Julkisjohtaminen 4. Viitattu 29.8.2016. http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf

Saroniemi S. 2016. OAJ:n Olli Luukkainen: Hyssyttely ja miellyttämisen kulttuuri on uhka. Iltalehti 15.8.2016. Viitattu 19.8.2016. http://www.iltalehti.fi/uutiset/2016081522132803_uu.shtml

Tauriainen S. 18.2.2016. Ammatillisen reformin suuntaviivat ensimmäinen luonnos. Vastanottaja Salla Säteri. [Sähköpostiviesti.] Viitattu 12.5.2016.

Tiimiakatemia. 2014. Oppimissopimus – Oppimisen suuntaaja. Viitattu 26.2.2016 http://static.ecome.fi/upload/3833/Ohjeistusta_Oppimissopimus_Partus_Tiimiakatemia_Huhtikuu2014.pdf

Valtioneuvosto. n.d. Osaaminen ja koulutus. Kärkihanke2: Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformi. Viitattu 26.2.2016. <http://valtioneuvosto.fi/hallitusohjelman-toteutus/osaaminen/karkihanke2>

Wihersaari J. 2011. Kohtaaminen – opettajuuden ydin? Tampereen yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta. Acta Universitatis Tamperensis 1577. Väitöskirja. Viitattu 20.8.2016. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66693/978-951-44-8310-3.pdf?sequence=1>

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. uud. p. Juva:Bookwell Oy.

HAASTATTELUT

Eskola-Kronqvist A. 2016. Lehtori. HAMK Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Henkilökohtainen tiedonanto 28.4.2016.

Eweiss T. 2016. Kehityspäällikkö. Ahlman ammatti- ja aikuisopisto. Haastattelu. 22.4.2016

Konttila Rauno. Laatupäällikkö. Kiiipulan ammattiopisto. Haastattelu. 9.9.2016.

Leskinen E-K. 2016. Koulutuspäällikkö. Kiipulan ammattiopisto. Haastattelu. 9.9.2016.

Rantala M. 2016. Lehtori. Hämeen ammatti-instituutti. Haastattelu. 12.9.2016.

Räsänen J. 2016. Lehtori. Koulutuskeskus Salpaus. Haastattelu. 27.4.2016.

Saari A. 2016. Apulaisrehtori. Kiipulan ammattiopisto. Haastattelu. 9.9.2016.

Salomaa H. 2016. Koulutuspäällikkö. Validia. Haastattelu. 2.9.2016

TEEMAHAASTATTELUN RUNKO

1. Miten toteutetaan opiskelijoiden laadukas henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (hops)?
2. Miten digitaalista hops:a käytetään oppilaitoksessanne? Mitä etuja ja haasteita digitaalisen hops:n käytössä on?

HÄMEEN AMMATTI-INSTITUUTTI / SÄHKÖPOSTIHAASTATTELU

1. Miten mielestänne laadukas opiskelijoiden henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (hops) laaditaan?
2. Millaiset asiat mielestänne kuuluvat hopsiin?
3. Millaista ohjaajuutta hopsin teko mielestänne vaatii?
4. Miten mielestänne koulutuksen järjestäjän laatima ops (opetussuunnitelma) ja hops toimivat yhdessä?
5. Minkälaisia digitaalisen dokumentoinnin muotoja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadintaan on jo olemassa Hämeen ammatti-instituutin yksiköissä?
6. Millaisia digitaalisen dokumentoinnin muotoja nykyisen digitaalisen muodon ohkeen/tilalle haluaisitte? Onko nykyinen malli jo toimiva/paras mahdollinen? Tässä kysymyksessä kaikenlainen haaveilu on sallittu

